

## Зміст

1	БОНДАР К.І.	ПРАВОВИЙ РЕЖИМ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ	4
2	БОНДАР К.І.	ФОРМУВАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	6
3	БРАСЛАВСЬКА Ю.В.	КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	8
4	БРАСЛАВСЬКА Ю.В.	ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ	10
5	БУНІЧ Д.В.	СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ	12
6	БУНИЧ Д.Д.	МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ ЯК ОДИН З ГОЛОВНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	14
7	БУРЛАКА К.В.	РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН І НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ	17
8	ДЖУГОСТРАНСЬКА А.Д.	ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ	19
9	ГАВРИЛЮК В.М.	СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ	22
10	ГРАБОВА І. М.	ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ	24
11	ГУРАЛЕЧКО А.В.	НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	27
12	ГУРАЛЕЧКО А.В.	ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	29
13	ДУБЧАК Є.С.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	31
14	ДЯЧОК А.В.	НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ	33
15	ДЯЧОК А.В.	ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ	35
16	ЗАДОРЖНА О.В.	РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	37
17	ЗАДОРЖНА О.В.	СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	39
18	КАКАРУК Т.	ГОСПОДАРСТВО СТАРОДАВНЬОГО РИМУ В ПЕРІОД КРИЗИ РАБОВЛАСНИЦЬКОЇ СИСТЕМИ ГОСПОДАРСТВА	41
19	КОВАЛЬ В.І.	НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЬ	43

20	КОДОЛА М.Ю.	РОЗВИТОК МАНУФАКТУРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ В XVI- XVIII СТ.	45
21	КОРОПЕЦЬ В.О.	ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	47
22	КРИВДА О.О.	ПРОБЛЕМИ ЦУКРОБУРЯКОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	51
23	КРИВДА О.О.	НОВИЙ ЗМІСТ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ "КАПІТАЛ" В КОНТЕКСТІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	53
24	КУЧЕР О.О.	ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	55
25	КУЧЕР О.О.	СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	58
26	ЛІНЕЦЬКА І.А.	КРЕДИТНА ПОЛІТИКИ ТА КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	60
30	ЛІНЕЦЬКА І.А.	СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ	62
31	МАЗУР К.М.	РОЛЬ РЕКЛАМИ ЗА НЕДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	64
32	МЕЛЬНИЧЕНКО	МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ З КРАЇНАМИ СНД	66
33	МОТУЗ Т.А.	КОМЕРЦІЙНИЙ КРЕДИТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	68
34	МОТУЗ І.В.	ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА США У КІНЦІ XIX СТ. – НА ПОЧАТКУ XX СТ.	70
35	ПОЛЩУК Д.	АНАЛІЗ ЕЛАСТИЧНОСТІ ПОПИТУ НА МОЛОКО І МОЛОЧНІ ПРОДУКТИ	72
36	ПОЛЩУК Л.Ю.	ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	74
37	СІРЕНКО В.О.	ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПРАВЛЯННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ	76
38	СКРИПНИК Ю.О.	ІПОТЕЧНИЙ КРЕДИТ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	78
39	ТАРАН В.І.	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	80
40	ТРОФІМОВА О.О.	АУТСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У ПЕРІОД КРИЗИ	82
41	ТРОФІМОВА О.О.	ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ	84
42	ТРОФІМОВА О.О.	ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА	85

43	ТРОЯН О.Л.	ТИПИ РИНКОВИХ СТРУКТУР	87
44	ТУРЧИНА О.В.	ВНЕСОК ДЖОНА МЕЙНАРДА КЕЙНСА В РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ	89
45	УМАНСЬКА Ю.П.	ІПОТЕКА В УКРАЇНІ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	91
46	ЧЕКАЛЮК С.А.	СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	93
47	ЗАМОТАЙЛО О. Є.	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПЛОК В УКРАЇНІ	96

## ПРАВОВИЙ РЕЖИМ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ

**БОНДАР К.І., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к. е. н., ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

Банківська система в будь-якій країні є важливою складовою економіко-господарського механізму. З метою забезпечення її стабільного та ефективного функціонування держава створює ряд гарантій банківської діяльності, чинне місце серед яких займає банківська таємниця. Основи конфіденційності деяких банківських операцій були відображені ще в Цивільному Кодексі УРСР 1963 року, стаття 384 якого проголошувала, що “держава гарантує таємницю вкладів” фізичних осіб.

Під банківською таємницею в Україні розуміється інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту.

До банківської таємниці, зокрема, відносяться відомості про стан рахунків клієнтів, у тому числі стан кореспондентських рахунків банків у Національному банку України; фінансово-економічний стан клієнтів; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація. Можна стверджувати, що до банківської таємниці певного банку також належить інформація про клієнтів інших банків, яка може стати відомою з документів, угод та операцій клієнта банку.

Законом віднесено до банківської таємниці інформацію про організаційно-правову структуру юридичної особи - клієнта банку, її керівників, напрями діяльності. В цьому вбачається одна з якісних відмінностей, що відрізняє банківську таємницю від комерційної, адже, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці” від 9 серпня 1993 року № 611, комерційною таємницею не може бути визнано інформацію за всіма формами статистичної звітності, а також установчі документи юридичної особи.

Обов'язок зі збереження банківської таємниці покладається в першу чергу на банк. Проте клієнт, укладаючи угоду з банком, так само може набути зобов'язань по забезпеченню встановленого режиму відповідної інформації, якщо це буде передбачено угодою. На клієнта, крім того, може бути покладено відповідальність за розголошення банківської таємниці. Отже, спеціально зобов'язаними суб'єктами щодо збереження банківської таємниці можуть виступати як банк, так і клієнт, але у банку такі обов'язки виникають на підставі закону, а у клієнта вони можуть виникати на підставі договору з банком. Банки зобов'язані забезпечити збереження банківської таємниці шляхом: обмеження кола осіб, що мають доступ до інформації, яка становить банківську таємницю; застосування технічних засобів для запобігання несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації; застосування застережень щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її розголошення у договорах і угодах між банком і клієнтом. Використання банками усіх вищенаведених способів для забезпечення збереження

банківської таємниці є імперативною вимогою законодавця.

Отже, спеціально зобов'язаними суб'єктами щодо збереження банківської таємниці можуть виступати як банк, так і клієнт, але у банку такі обов'язки виникають на підставі закону, а у клієнта вони можуть виникати на підставі договору з банком.

Банки зобов'язані забезпечити збереження банківської таємниці шляхом: обмеження кола осіб, що мають доступ до інформації, яка становить банківську таємницю; організації спеціального діловодства з документами, що містять банківську таємницю; застосування технічних засобів для запобігання несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації; застосування застережень щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її розголошення у договорах і угодах між банком і клієнтом.

Найважливішою гарантією забезпечення збереження банківської таємниці є належним чином організовані взаємовідносини банку зі своїми працівниками і службовцями – особами, які безпосередньо працюють з документами та іншими матеріальними носіями конфіденційної інформації.

Закріплення на законодавчому рівні обов'язку за всіма особами, обізнаними з банківською таємницею (а не лише за банком і клієнтом), щодо її нерозголошення та невикористання у своїх інтересах чи інтересах третіх осіб є важливою юридичною гарантією збереження режиму конфіденційності відомостей, що становлять банківську таємницю.

Оскільки в правовому субінституті банківської таємниці функціонують такі цивільно-правові категорії, як: договори, право власності на інформацію, особисте немайнове право на конфіденційність персональних даних тощо, особи, відповідні цивільні права яких порушені, мають змогу притягнути порушників до цивільно-правової відповідальності на загальних засадах договірної або позадоговірної відповідальності.

В Україні не встановлено спеціальної кримінальної чи адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері банківської таємниці.

З урахуванням викладеного можна зробити загальний висновок про те, що є всі підстави стверджувати про існування в системі інформаційного права України комплексного правового субінституту банківської таємниці інституту конфіденційності комерційної діяльності, який утворюють не тільки норми спеціального банківського законодавства, а й норми інших галузей права, що визначають загальні питання складу й обсягу банківської таємниці, гарантій дотримання суб'єктивних прав у цій сфері, а також регулюють суспільні відносини з приводу збереження банківської таємниці, процедури розкриття конфіденційних відомостей тощо. Водночас розвиток цього субінституту в сучасних умовах потребує не лише наукових пошуків, а й вдосконалення чинного законодавства з урахуванням вимог міжнародних стандартів та його адаптації до правових еталонів Європейського Союзу у сфері банківської таємниці.

## **ФОРМУВАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ**

**БОНДАР К.І., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач БАРАБАШ Л.В.**

Розвиток в Україні ринкової економіки суттєво змінив середовище функціонування підприємств і зміст їхньої господарської діяльності. У свою чергу, це докорінно змінило ставлення до прибутку на користь зростання його значення в економіці підприємства та країни. Прибуток виступає не тільки джерелом забезпечення внутрішніх потреб підприємств, але й набуває усе більшого значення у формуванні бюджетів, позабюджетних ресурсів та благодійних фондів. Він є головною рушійною силою ринкової економіки, яка забезпечує інтереси держави, власників, персоналу підприємства.

Усе це визначає центральне місце і багатогранну роль прибутку в розвитку ринкової економіки, свідчить про його велику суспільну значимість як на макро-, так і на мікрорівнях.

Ринкові умови функціонування підприємств по новому ставлять питання й до процесу управління формуванням прибутку. Особливо актуальне це питання для українських підприємств, на яких спостерігається тенденція до зниження рентабельності, загострення конкурентної боротьби поряд із низькою купівельною спроможністю населення. На сучасному етапі значна частина українських підприємств не спроможна повною мірою вирішити питання поповнення власних обігових коштів, фінансування капітальних вкладень в основні засоби і постійне використання інновацій. Тому кожне підприємство повинно знати свої тимчасові можливості щодо рішення зазначених та інших економічних проблем. Досягнення цих цілей вимагає певної величини фінансових ресурсів, основним джерелом яких є прибуток, що підтверджує необхідність удосконалення та прогнозування фінансового результату. Методичні прийоми аналізу формування фінансового результату є основною складовою механізму управління прибутком.

Прибуток – це частина заново створеної вартості, виробленої та реалізованої, готової до розподілу. Підприємство отримує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість пройде відповідну стадію обігу та набере грошову, або ресурсну форму, або форму вигод.

Спочатку розподіляють прибуток між підприємством і державою у формі сплати податку з прибутку. Слід зазначити, що окремо оподатковується прибуток від звичайної діяльності і окремо — прибуток від надзвичайних подій.

Якщо в результаті настання надзвичайних подій у діяльності підприємства виникли втрати, то їх суму (згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати») записують у Звіті про фінансові результати зменшеною на суму податку на прибуток унаслідок збитків від надзвичайних подій. На цю ж суму зменшується податок на прибуток від звичайної діяльності підприємства.

На другому етапі розподіляють прибуток, що залишається після сплати податків, — чистий прибуток. Чистий прибуток підприємства можна використовувати для створення фонду виплати дивідендів та виплат учасникам;

поповнення резервного фонду; поповнення статутного капіталу; здійснення інвестицій; формування інших цільових фондів; для покриття поточних витрат тощо.

Напрями використання чистого прибутку підприємство переважно визначає самостійно. Суму прибутку підприємства, що залишається після його розподілу, називають нерозподіленим прибутком. Нерозподілений прибуток обліковують на окремому бухгалтерському рахунку і його суму записують у бухгалтерському балансі.

Прибуток, як економічний показник, дозволяє поєднувати економічні інтереси держави, підприємства, як господарюючого суб'єкта, робітників і власника підприємства. Об'єктом економічних інтересів держави є частина прибутку, яка виплачується у вигляді податків та обов'язкових платежів. Економічний інтерес підприємства як товаровиробника знаходить своє узагальнення в обсязі прибутку, який використовується для вирішення виробничих та соціальних завдань його розвитку. Економічний інтерес робітників пов'язаний передусім з розміром прибутку, який спрямовується на матеріальне заохочення, соціальні виплати та соціальний розвиток. Власника підприємства цікавить в першу чергу розмір фонду виплати дивідендів, а отже та частина прибутку, котра пов'язана з виробничим розвитком, приростом капіталу.

Прибуток є якісним показником, в його розмірі відображається зміна обсягу товарообороту, доходів підприємства, рівня використання ресурсів, величин витрат обертання. Прибуток синтезує в собі всі сторони діяльності підприємства, характеризує ефективність його господарської діяльності в цілому.

Одним із резервів росту прибутку підприємства є збільшення об'єму реалізації товарної продукції. Між прибутком та об'ємом реалізації існує пряма залежність, тобто чим більше продукції реалізується, при інших рівних умовах, тим більшою є сума прибутку, і навпаки, невиконання плану по реалізації зменшує прибуток.

Серед всіх економічних показників на підприємстві головна роль належить управлінню прибутком. Це пов'язано з тим, що в ньому концентрується ефект всієї господарської діяльності торговельного підприємства. Крім того, прибуток являє собою основне власне внутрішнє фінансове джерело, яке забезпечує розвиток торговельного підприємства на принципах самофінансування.

Отже, для успішної перспективної діяльності підприємства необхідна побудова системи управління чистим прибутком підприємства. Розробка політики управління прибутком дозволить приймати ефективні управлінські рішення за всіма основними аспектами його формування, розподілу й використання в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

## КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**БРАСЛАВСЬКА Ю.В., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва**

**Науковий керівник: к.е.н, ст. викладач Мельник К.М.**

Концентрація банківського капіталу та забезпечення механізмів підвищення рівня капіталізації банківської системи є актуальними завданнями її подальшого розвитку. Однією із характерних ознак розвитку банківських систем багатьох країн світу є підвищення рівня концентрації банківського капіталу на основі консолідації банків. І хоча в Україні цей процес ще не набув ознак стійкої тенденції, є всі передумови для його розвитку шляхом реорганізації банків на основі реалізації процесів їх злиття, приєднання або перетворення.

Загально визнаним теоретичним підходом до розгляду зазначеної проблеми, підтвердженим багаторічною практикою на прикладі розвинених країн світу, є визнання тісного взаємозв'язку між рівнем концентрації банківського капіталу та рівнем економічного розвитку країни. Цей зв'язок є взаємозалежним, тобто розвиток економіки стимулює розвиток банківської системи, а остання, в свою чергу, забезпечує розвиток економіки.

Виключно важлива роль у забезпеченні високого рівня концентрації капіталу вітчизняних банків належить розгортанню процесу консолідації, який визначають як "процес, під час якого бізнес одних банків переходить до інших". З організаційно-правої точки зору, на відміну від капіталізації, він більш складний, а його характер і форми значною мірою залежать від загальної економічної та політичної ситуації в країні, політики Національного банку, особливостей та перспектив розвитку фінансових ринків, намірів власників банків тощо.

Відповідно до Закону України „Про банки і банківську діяльність” реорганізація банківських установ може здійснюватися добровільно за рішенням власників або примусово за рішенням Національного банку України шляхом злиття, приєднання, поділу, виділення чи перетворення. Однак, власне процес консолідації банківської системи відображають лише злиття та приєднання, оскільки саме вони характеризують підвищення рівня концентрації банківського капіталу внаслідок реорганізації.

Головними причинами, що стимулюють процеси консолідації вітчизняної банківської системи є:

- необхідність підвищення рівня концентрації капіталу в зв'язку з розвитком як банківської системи, так і реального сектору та сектору домашніх господарств, які постійно потребують для свого розвитку все більшого й більшого обсягу фінансових ресурсів;
- посилення конкуренції та нестабільності фінансових ринків, необхідність посилення позицій банку на відповідному сегменті ринку та підвищення рівня прибутковості банківського бізнесу;
- ускладнення виходу вітчизняних банків на міжнародні ринки капіталу та грошові ринки і підвищення вартості зовнішніх запозичень;
- законодавче підвищення рівнів мінімального статутного та регулятивного



капіталу банків, а також посилення регулятивних вимог з боку Національного банку України;

- вихід на вітчизняний ринок іноземних банків, які, зазвичай, мають більш високі рівні концентрації капіталу та здатні залучати значні обсяги відносно недорогих ресурсів від своїх материнських структур або на зовнішніх ринках, що посилює конкуренцію в банківському середовищі;

- недружні поглинання одних банків іншими;

- підвищення рівнів ризику банківської діяльності, що вимагає значних обсягів резервування коштів, збільшення економічного капіталу та підвищення рівня ліквідності банківських установ.

Сучасна нормативно-правова база діяльності вітчизняних банків спрямована на сприяння процесам консолідації банківського сектору шляхом використання всіх форм, опробованих у світовій практиці. Починаючи з 2000р. Національний банк України щорічно реєструє 1-2 випадки злиття або поглинання банків.

Консолідація банківської системи та підвищення рівня концентрації банківського капіталу дозволять вітчизняним банками:

- підвищити рівень конкурентоспроможності, спростити вихід вітчизняних банків на внутрішні та світові грошові ринки та ринки капіталу;

- забезпечити більш високий рівень ліквідності, фінансової стійкості банківських установ та стабільність всієї економічної системи;

- збільшити обсяги активів, поліпшити їх структуру, розширити спектр банківських послуг та знизити загальні витрати на здійснення банківської діяльності;

- забезпечити необхідні обсяги капіталу для підтримання банківських інновацій;

- передбачати та своєчасно запобігати фінансовим ризикам, а також забезпечувати достатній рівень ліквідності банків і банківської системи в цілому.

Таким чином, з вище вказаного мана зробити висновок, що процеси консолідації, які започатковуються в банківській системі України, знаходяться під постійним контролем Національного банку України. Подальшої розробки потребує обґрунтування конкретних форм і механізмів проведення консолідації банківського капіталу, особливо з використанням нових форм і процедур реорганізації банків, які добре зарекомендувати себе у світовій практиці.

## ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

**БРАСЛАВСЬКА Ю.В., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва**

**Науковий керівник: викладач БАРАБАШ Л.В.**

Банки складають невід'ємну рису сучасного грошового господарства. Знаходячись у центрі економічного життя, обслуговуючи інтереси виробників, банки виступають зв'язуючою ланкою між виробником і споживачем. В умовах ринку банки виходять в число основних, ключових елементів економічного регулювання. У цьому плані особливу роль відіграють кредити.

Основною формою кредитних відносин є банківський кредит. Це позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на засадах строковості, повернення, платності, забезпеченості та цільового використання, де у ролі посередника виступає банк.

Враховуючи складний стан економіки підприємств, взаємні неплатежі, комерційні банки з метою гарантії повернення коштів, що надаються в позику, кредитують суб'єктів господарювання під заставу їхнього майна або за умови страхування ризику непогашення кредиту.

Упродовж останніх років банківський сектор економіки був одним із найприбутковіших та розвивався найбільш динамічно порівняно з іншими галузями. Але в результаті кризи українські банки опинилися в скрутному становищі.

Вчасно не скоригувавши свою політику та не вживши ефективних заходів для мінімізації впливу кризи, банки розраховують на компенсацію втрат за рахунок держави і власних клієнтів. Банки переживають кризу ліквідності; їм необхідні кошти, які вони намагаються залучити всіма можливими методами. Арсенал засобів і винахідливість банкірів вражає – вони підвищують відсоткові ставки за наданими кредитами, не повертають депозити, затримують проведення платежів, вимагають додаткових платежів та ін.

У результаті нестачі власних ресурсів, банки скоротили кредитування економічних суб'єктів. Скорочення кредитування економіки банківським сектором може негативно відбитись на розвитку практично усіх секторів економіки.

Важливим чинником, що обмежує обсяги кредитування, а також конкурентоспроможність банківської системи України за сучасних умов є недостатній рівень їх капіталізації, який проявляється у тому, що попри зростання капіталу, темпи збільшення капіталу банків не встигають за розширенням їх зобов'язань та активів. Низький рівень капіталізації також сприяє зростанню кредитних ставок та знижує конкурентоспроможність банків.

У січні-лютому 2010 р. вперше з часу введення гривні на кредитному ринку зафіксовано істотний спад обсягів кредитування економіки (-16 млрд грн.), або 2,2%. Це спричинено гострим дефіцитом та різким зростанням вартості кредитних ресурсів, а також зниженням кредитної платоспроможності позичальників та взаємною недовірою між банками і позичальниками. Крім того, середньозважена вартість кредитів у національній валюті за I квартал 2010 року збільшилася з 26,5% до 27,9%, в іноземній валюті – з 10,4% до 10,7%. Інтегральна ставка за кредитами

збільшилася з 21,9% до 23,2% .

Очевидно, що найбільш значними проблемами банківського кредитування підприємств в Україні є нестабільність фінансової та політичної системи, недосконале та непостійне законодавство, надто високі кредитні відсотки, не вигідні умови кредитних угод для позичальників, надзвичайно довга процедура розгляду можливості отримання кредиту тощо.

Аналізуючи проблеми банківського кредитування в Україні бачимо, що банківська система України потребує значного реформування, направлено на здешевлення кредитів, їх доступності, економічно обґрунтованих кредитних ставках, вдосконалення законодавчої бази, переймання досвіду іноземних держав (так, у Японії ставка за банківський кредит становить 7 - 8%, у Росії – 12,36 – 12,81% тощо).

Першочергового вирішення потребує проблема забезпечення можливості кредитування аграрних підприємств, оскільки тут йдеться уже про їх виживання.

Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити державну політику, спрямовану на часткову компенсації відсоткової ставки за кредитами комерційних банків для підприємств, підтримку короткострокового кредитування, пільгове довгострокове кредитування, надання кредитів аграрним підприємствам із незадовільним фінансовим станом під гарантії уряду, зниження вартості кредитів, розвиток лізингового кредитування .

З метою удосконалення кредитних відносин між сільськогосподарськими підприємствами і кредитними установами, а також підтримки вітчизняного сільськогосподарського виробництва доцільно на державному рівні створити аграрну кредитну корпорацію, яка б сприяла удосконалення кредитної політики; підтримки сільськогосподарських та інших видів діяльності; підвищила ефективність функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Таким чином, розглянувши проблему банківського кредитування підприємств очевидно, що Україна має досить багато проблем у цій сфері.

Проблеми банківського сектору не лише гальмують розвиток підприємництва, сприяють занепаду сільськогосподарського виробництва, а й призводять до економічного спаду у всіх сферах економіки. А тому, необхідно, орієнтуючись на досвід розвинутих ринкових держав, розробляти власні державні програми у сфері банківських відносин, які б сприяли підвищенню та рості могутності економіки України.

## СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

**БУНІЧ Д.В., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: ст. викладач ГОЛУБКІНА О.М.**

Земля – довгостроковий і нерухомий ресурс. Головні її властивості не змінюються з часом, а якщо і змінюються, то дуже повільно, тому землю вважають ресурсом із необмеженим строком використання. Порівняно з іншими ресурсами вона не зношується в процесі виробництва сільськогосподарської продукції. Але з іншого боку, земля як загальний просторовий базис є обмеженим просторовим ресурсом, диференційованим за якістю та місцем розташування. Однією із найважливіших її характеристик, як засобу виробництва є ґрунтова характеристика, саме тому, що земля має унікальну властивість – родючість. Відтак, досить актуальним є питання про земельне реформування. Підвищення ефективного використання потребує відповідного вдосконалення механізмів управління земельними ресурсами з боку державних органів, тобто державної підтримки як загалом у аграрному секторі, так і у сфері управління земельними ресурсами. Його роль особливо зростає, виходячи із завдань земельної реформи, яка передбачає перерозподіл земель для подальшої передачі їх у власність, формування багатокладної економіки на селі, і найголовніше – забезпечення раціонального використання та охорони земельних ресурсів, як найважливішого національного багатства.

Проблеми регулювання земельних відносин у сільському господарстві висвітлюються у працях багатьох вчених, таких як П.Т.Саблук, В.В.Юрчишин, Л.М.Бойко, М.М.Федоров, О.О.Никонов, Е.М.Крилатих, Г.Д.Гуцуляк і В.І.Лапа.

На різних етапах розвитку суспільства були зроблені значні внески по удосконаленню земельних відносин головними представниками були П.А.Столипін, О.В.Чаянов, М.І.Туган-Барановський. Їх ідея полягала в тому, що тільки вільний селянин, який не зазнає будь-якого примусу або утиску чужої волі, який володіє землею і сам обирає спосіб господарювання, зможе себе проявити певною мірою як справжній господар землі. До цього селяни прагнули протягом всіх земельних реформ, які проводились, починаючи з відміни кріпосного права в 1861року.

На сучасному етапі вчені продовжують дослідження цього питання. Так, М.М. Федоров у своїй монографії визначає організацію і механізм здійснення земельної реформи, а також напрями удосконалення економічного, правового регулювання земельних відносин [1]. І.М. Буздалов розглядає питання недосконалості законодавства щодо регулювання земельних відносин [2]. Низький рівень організаційної діяльності в аграрній сфері за кількісними та якісними критеріями підтверджується також висновками незалежних організацій, зокрема, згідно з дослідженнями Інституту конкурентного суспільства, Міністерства аграрної політики України реалізується лише п'ята частина регуляторних актів [3].

Проблема розвитку сільськогосподарського виробництва одна з найгостріших, тому стаття академіка УААН В. Юрчишина, присвячена її вивченню, заслуговує на всебічне обговорення. У промисловості трансформації майже завершені, а сільське господарство кинули на півдорозі, майно та земля колишніх колгоспів і радгоспів

були розпайовані, наділи передані селянам у приватну власність, але продаж сільськогосподарських угідь заборонено мораторієм. Тепер приводиться сила – силенна аргументів на користь того, щоб перетворити землю на товар: буцімто мораторій порушив конституційні права селян розпоряджатись своєю власністю, зробив неможливою заставу землі під банківський кредит. Досвід розвинутих країн показує, що саме через заставу землі під кредит до сільського господарства залучається близько третини всіх інвестиційних ресурсів цього сектору. Але негативом є те, що банки заволодіють великими масивами під час переходу заставної землі у власність заставоутримувача.

На жаль, замовчується правда про суть приватизації, про її соціально-економічні наслідки, про те, кому і навіщо вона потрібна. Усе зведено до того, що приватний власник керується особистими інтересами і, ніби, краще господарює, ніж власник колективний чи державний. Але в переважній більшості чесні працівники отримують лише заробітну плату, а у олігарха все перетворюється в незліченні багатства. Тому саме селяни, завдяки своїй трудовій діяльності роблять для країни все те, щоб вона була забезпеченою, і не повторювались скрутні часи, де навіть хліб був продуктом дефіциту.

Багато показників відображають, що приватизація не йде на користь народу, тому що прибутки людей, які є власниками лише зростають, а народ навпаки – лише бідніє.

Реформатори нас переконують, що для нас необхідна приватизація, але при цьому вони не показують двоїстий характер праці – приватний та суспільний. Коли суспільне виробництво становило механічну суму індивідуальних господарств, то перевагу мав приватний характер праці. Кожен виробник може виробляти лише те, і стільки, що як і скільки потрібно суспільству. З розвитком продуктивних сил суспільний характер посилюється, а приватний послаблюється.

Власність на землю як продукт природи має зовсім інший зміст, ніж власність на продукти праці. Вона пов'язана не із затратами праці, а із закріпленням землі за її користувачем і виражає лише його відношення до неї.

Перетворення землі у приватну власність має і ще один поганий вплив, бо товар породжує спекуляцію з метою отримання якомога більше прибутку. Саме спекуляція є досить поширеною на даний момент, від неї потерпає в першу чергу споживач, який змушений оплачувати товар, ціна на який явно завищена.

Але з іншого боку реальний власник зможе забезпечити найбільш ефективно і разом з тим раціональне а не хижацьке використання землі. Чим більше реальних власників – тим краще, бо при цьому створюються можливості широкої конкуренції – могутньої сили, у збільшені виробництва продукції – її здешевлення. А також впаде ціна на землю оскільки буде велика її пропозиція на ринку.

Потрібно зазначити, що адміністративним шляхом боротись з виснаженням землі неможливо, орендар знайде десяток способів в обхід будь-якого закону і лише реальний власник не буде виснажувати землю.

Продаж селянам земельних сертифікатів потрібно не забороняти, а навпаки, упорядкувати і узаконити, що сприятиме залученню інвестицій і концентрацій виробництва, полегшить реальний розподіл землі. Для того, щоб земля давала більший врожай, потрібно вводити певні інновації. Інноваційний розвиток

передбачає використання коштів, отриманих від тих таки інновацій, на повторні інновації, тобто забезпечує безперервність інноваційного процесу та нарощування його масштабів у перспективі.

Ми вважаємо інноваційний розвиток тим стрижнем, який може забезпечити для аграрного сектору необхідні умови для швидкого оновлення та економічного зростання.

Отже, для ефективного використання сільськогосподарських угідь в процесі управління земельними відносинами необхідно скасувати мораторій на продаж сільськогосподарських земель та формування земельного ринку. Земля повинна бути товаром, але ринок землі повинен стати цивілізованим, регульованим законодавчо, ефективним, який має принести дохід як власнику землі, так і державі.

#### **Список використаних джерел:**

1. Федоров М.М. Економічні проблеми відносин в сільському господарстві//Автореф. дис. д-ра економічних наук: 08.07.02 - режим доступу: <http://www.ua-ru.net/inode/3488.html>.

2. Буздалов И.М. Земельная реформа и взгляд сквозь призму замысла Экономический портал – режим доступу: <http://www.institutiones.com/agroindustrial/970.remelnaya-reforma.html>.

3. Лапа В.І. Регуляторна політика як інструмент захисту бізнесу / Лапа В.І. // Теорія практики ринків. – 2007. – №2. – с.59-64.

## **МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ ЯК ОДИН З ГОЛОВНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**БУНИЧ Д.Д., студ. I курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач ЛОПАТИНСЬКА А.М.**

На сьогоднішній день в аграрній сфері країни спостерігається соціально-економічні негаразди, що призводять до значного зниження престижу праці, вкрай низької дохідності селян, скорочення зайнятості сільського населення, безробіття, спаду виробництва сільськогосподарської продукції. Тому на даний момент питання про мотивацію аграрної праці та вдосконалення системи соціально-економічних стимулів трудової діяльності є досить актуальними.

Діяльність людини зумовлюється реально існуючими в неї проблемами, які повинні задовольнятися. Прагнення працівника отримувати певні блага, за допомогою трудової діяльності і складає сутність мотивації праці.

До структури мотивів праці можна віднести: потребу, яку хоче задовольнити працівник; благо, що здатне задовольнити цю потребу; трудову дію, що необхідна для отримання блага; ціну і витрати матеріального і морального характеру, пов'язані із їх здійсненням.

На функціонування механізму трудової мотивації будь-якого сільськогосподарського підприємства впливає взаємодія його складових елементів,

тому в процесі створення мотиваційного механізму необхідно враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, таких як:

- політико-економічна ситуація;
- нормативно правове середовище;
- рівень розвитку соціально-економічних відносин у галузі;
- матеріальне забезпечення підприємства;
- специфічне виробництво та інше.

На думку Й.С. Завадського, мотивацію трудової поведінки можна визначити як психологічний процес формування заінтересованого ставлення людини до праці шляхом задоволення потреб, згідно з індивідуальними особливостями інтелекту чи іншим внеском. Доцільно зосереджувати увагу на дослідженні особливостей стимулювання роботи з точки зору психологічної структури людини.

Психологічний підхід ґрунтується на прагненні будь-що задовольнити основні потреби і інтереси та взаємодії стимулів й мотивів, де стимул виконує роль зовнішнього фактора впливу, що створює у свідомості людини відчуття важливості для неї потреб і інтересів, а мотив – суб'єктивного явища усвідомлення чинників, яке зрештою перетворюється на поставлення цілей.

Як стверджує А.С. Шегда, стимулювання праці передбачає створення умов за яких активна трудова діяльність, котра дає завчасно визначені результати стає необхідною і достатньою умовою задоволення активних потреб працівника, формування в нього мотивів праці.

Стимул праці – це, перш за все, зовнішнє спонукання. Він може виступати як матеріальна оболонка, і разом з тим на стимул можуть впливати і нематеріальні блага. Сьогодні у сільському господарстві використовують як моральні, так і матеріальні стимули праці.

Моральне стимулювання – це відзначення певних успіхів та досягнень у праці, за які працівники отримують певні похвальні листи, грамоти, подяки.

Матеріальне ж стимулювання визначається на скільки рівень оплати праці, що виплачується є відповідним до суспільної оцінки, яка на пряму відображає відтворення робочої сили.

Особливості сільськогосподарського виробництва, які впливають із його специфіки – сезонність праці, робота в сфері тваринництва визначають сільськогосподарську працю як складну, що потребує від працівників крім певної кваліфікації, необхідних специфічних знань.

На даний момент ще не створені відповідні умови для формування стійкої довготривалої зацікавленості працівників сільського господарства в високоєфективній праці. Відсутність механізму стимулювання значно зменшує трудову активність працівників. Україна поки що стоїть лише на початку до шляху створення підходу мотивації, порівняно з розвинутими країнами, які вже функціонують в суб'єктивно сформованих приватною власністю умовах.

Безсумнівно, на даний момент найкращим механізмом мотивації є матеріальні блага, оскільки, ми робимо, щоб задовольнити власні потреби і чим більше ми будемо заробляти, тим більше благ ми отримаємо. Проте низький рівень заробітної плати має помітний вплив на соціально – економічні відносини в сільськогосподарських підприємствах, і створює соціальну напруженість галузі. Під

цим фактором багато молоді залишають село у пошуках краще оплачуваної роботи. Після виїзду трудових ресурсів із населеного пункту, там спостерігається занепад як соціальний, так і економічний, тобто в сільськогосподарських підприємствах ми можемо часто спостерігати кризові явища, які можуть призвести до закриття підприємства. Саме тому, ми повинні розробляти механізми нормального функціонування підприємств.

Головним напрямом підвищення трудової мотивації, як вважають деякі вчені, є вдосконалення форм, системи організації та оплати праці.

Держава також має велике значення в даній сфері, оскільки саме вона повинна регулювати заробітну плату. Для врегулювання оплати праці повинні застосовуватися наступні елементи:

- система забезпечення мінімальних гарантій у сфері оплати праці;
- система захисту від негативних явищ в економіці;
- договірна система праці;
- система оподаткування заробітної плати та дохід.

Результати дослідження, проведені О.О.Клокар, свідчать про формування позитивного ставлення аграрних працівників до роботи та забезпечення належного матеріального стимулювання в сільськогосподарських підприємствах, за рахунок виплати достатнього розміру заробітної плати та інших, пов'язаних з додатковими і компенсаційними доплатами.

При цьому фонд оплати повинен плануватись згідно з законодавчо встановленими нормами. Акордно-преміальна система оплати праці забезпечує як матеріальне, так і моральне стимулювання праці, що формує позитивне ставлення до роботи.

Загальними факторами впливу мотивації праці на вироблення сільськогосподарської продукції є зміна форм власності та господарювання, удосконалення системи організації матеріального стимулювання праці з урахуванням умов, які складаються у кожному конкретному випадку, щоб повернути заробітній платі стимулюючу функцію, необхідно демократизувати економічний механізм нових агроутворень. Керівники підприємств неохоче йдуть на введення вищих тарифних ставок і посадових окладів, обмежуючи таким чином свою відповідальність, вони водночас не дають можливості працівникам, первинним трудовим колективам підвищити заробітки за рахунок ефективної трудової діяльності.

Отож, в контексті забезпечення доброту селян і подальших наслідків аграрної кризи в період продовження трансформаційних процесів, необхідно привести заробітну плату у відповідність до встановленого мінімального розміру оплати. Моральне заохочення та забезпечення еквівалентної використаної праці сприятиме створенню умов для оптимізації та підвищення ефективності мотиваційного механізму. Але найголовніше це те, що людина після трудової діяльності певного циклу робіт та отриманих кінцевих результатів відчувала б моральне задоволення від усвідомлення значущості отриманих результатів як для себе, так і для суспільства.



## РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН І НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

**БУРЛАКА К.В., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н., ст. викладач СЛАТВІНСЬКИЙ М.А.**

У наш час в умовах світової економічної і фінансової кризи питання регулювання цін є досить актуальним. Ціна є одним з найбільш важливих інструментів регулювання економіки, її регулюючий вплив на економіку охоплює багато напрямків. Зокрема, за допомогою цін виробництво підпорядковується суспільним потребам, вираженим у формі платоспроможного попиту, ціни стимулюють зниження витрат на виробництво і реалізацію товарів, запровадження досягнень науково-технічного прогресу, підвищення якості товарів.

Держава, регулюючи всі суспільно-економічні процеси в країні, звичайно проводить активну політику з регулювання цін. Державне регулювання цін у тій чи іншій мірі існує в усіх країнах. Сутність і форми державного втручання в процеси ціноутворення залежать від стану економічного розвитку країни. За умов розвинутого ринку державне втручання обмежується тільки відповідним впливом на передумови та побічні наслідки вільного ціноутворення. На етапі початкового формування ринкових відносин держава мусить безпосередньо втручатися і в самий механізм. Державне цінове регулювання в Україні регламентується спеціальним законодавством: Законами «Про ціни і ціноутворення», «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», постановою Кабінету Міністрів України «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)». Закони в галузі ціноутворення встановлюють основні правила формування та застосування цін в країні, порядок контролю за цінами, відповідальність за його порушення, права та обов'язки окремих органів виконавчої влади у сфері ціноутворення. Для практичного виконання зазначених Законів, вони доповнюються й конкретизуються спеціальними рішеннями парламенту, указами Президента чи постановами уряду. З метою здійснення цінової політики держава створює спеціальну систему органів ціноутворення, до якої в Україні входять загальнодержавні, регіональні та відомчі установи. До першої групи належить Міністерство економіки України, а до другої - управління з питань цінової політики Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Але не зважаючи на досить розвинену систему органів ціноутворення ціни в нашій країні продовжують зростати. Чому ціни ростуть? Рівноваги "попиту та пропозиції" в природі не існує. Рівновага на ринку – це процес. Виробник завжди робить спроби продати подорожче (або збільшити обсяг випуску та знизити ціни), а споживач завжди шукає спосіб купити подешевше. Ці варіації відбуваються навколо якоїсь величини, яку ми звикли вважати "справедливою ціною". Коли ми говоримо, що ростуть ціни, ми маємо на увазі, що цей процес порушився і що тепер споживачі готові платити більше за одиницю товару. У будь-якому разі, зростання ціни на товар запускає процес регулювання економіки. Через деякий час буде або збільшено виробництво, або знайдена заміна. Тобто, ми отримаємо певний прийнятний для споживача

результат. Перехід будь-якої економіки до ринкових відносин у кінцевому підсумку сприяє розвитку економіки. Однак при цьому збільшується кількість кризових ситуацій, тому держава повинна втручатися в економічні процеси з метою пом'якшення наслідків негативних явищ, адже, впливаючи на ціни, держава намагається зменшити циклічні коливання процесів виробництва та реалізації, а також перерозподілити фінансові ресурси між галузями та підприємствами. Загалом такий вплив має антикризовий характер. При цьому важливого значення набуває правильно обрана мета державного регулювання ціноутворення. Мета державного регулювання цін у будь-якій країні залежить від багатьох чинників: національних особливостей, кліматичних умов, наявності сировини, матеріалів, політичної ситуації в країні, становища держави у світовому поділі праці. Метою державного регулювання цін в нашій країні на сучасному етапі розвитку економіки є насамперед: забезпечення такого співвідношення між монополією та конкуренцією, яке не призводить б до руйнівних наслідків для економіки, здійснення соціальної політики держави та захист окремих верств населення, стримування інфляційного підвищення цін через запровадження заходів, які усували б причини його виникнення, соціальний захист населення, тобто диференційований підхід до встановлення чи змін роздрібних цін на окремі товари або послуги. Це здійснюється з урахуванням ролі товарів у формуванні реальних доходів населення шляхом забезпеченості продуктами різних груп і верств населення, які мають різний рівень доходів. Такі заходи можуть передбачати надання пільг на житлово-комунальні послуги, проїзд у транспорті, формування нового попиту населення та культури споживання завдяки встановленню знижених цін, податкових пільг на товари, обсяги реалізації яких держава прагне збільшити, запобігання споживанню соціально шкідливих товарів або тих, що можуть загрожувати життю та здоров'ю людини. Держава прагне забезпечити стабільну ситуацію у нашій країні, проводячи державну політику регулювання цін, яка, насамперед, спрямована на: збалансування ринку засобів виробництва і предметів споживання; протидії монопольним тенденціям виробництва товарів; об'єктивних співвідношень у цінах на промислову і сільськогосподарську продукцію, що сприяє еквівалентному обміну; розширення сфери застосування вільних цін; підвищення якості продукції; соціальних гарантій, у першу чергу для малозабезпечених прошарків населення; створення необхідних економічних гарантій для виробників; орієнтації цін внутрішнього ринку на рівень світових цін.

Світова практика підтверджує, що державне регулювання цін у тій чи іншій мірі існує в усіх країнах. Сутність і форми державного втручання в процеси ціноутворення залежать від стану економічного розвитку країни. За умов розвинутого ринку державне втручання обмежується тільки відповідним впливом на передумови та побічні наслідки вільного ціноутворення. На етапі початкового формування ринкових відносин держава мусить безпосередньо втручатися і в самий механізм ціноутворення, компенсуючи нездатність ринку утворювати рівноважні ціни.

#### **Список використаних джерел:**

1. Безкоровайна С. В. Методологія формування цінової політики підприємства/ С. В. Безкоровайна //Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №6. –

с.31–34.

2. Бугулов В.М. Ценообразование в условиях рынка: Учебн. Пособие / В. М. Бугулов. – К: МАУП, 1996. – 50 с.
3. Гладких Д. Державне регулювання економіки за допомогою ціноутворення /Д. Гладких // Економіка України. – 2001р. – № 1. – с. 47–51.
4. Економіка зарубіжних країн / Під ред. А.С.Філіпенка. – Київ: Либідь, 1998.
5. Завада О. Про ціни, монопольні правила та об'єктивні економічні закони / О. Завада // Урядовий кур'єр. – 1999р. – 11 серпня.
6. Закон України "Про ціни і ціноутворення" від 03.12.1990 (із змінами і доповненнями) // Закони України Т. 1. – К., 1996.
7. Кісельов А.П. Основи бізнесу: Підручник / А. П. Кісельов. – К.: Вища шк., 1998. – с. 70-81.

## ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

**ДЖУГОСТРАНСЬКА А.Д., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва**

**Науковий керівник: к.е.н., доцент КОЛОТУХА С.М.**

*«Нажити багато грошей –  
хоробрість, зберегти їх – мудрість, а  
вміло витратити – мистецтво»*

Б. Авербах

Найефективнішим індикатором «здоров'я» економіки країни є її фінансовий стан. Адже фінансова система не лише забезпечує необхідні взаємозв'язки в економіці, вона є одним з найвпливовіших важелів макроекономічного регулювання, інструментом, за допомогою якого уряди мають змогу регулювати економічний розвиток. Саме тому діяльність виконавчої влади кожної країни спрямована на забезпечення стабільності фінансово-кредитної системи та фінансового стану країни в цілому. Запорукою цього, серед іншого, має бути стан “керованості” інфляційними процесами. Необхідність у цьому викликана тим, що інфляція не лише призводить до тяжких соціально-економічних наслідків – за умов інфляції втрачається ефективність дії та відбувається деформація інструментів макроекономічного регулювання.

Особливо виразно деформація економічних механізмів проявляється в умовах гіперінфляції. В економічній науці вважається, що інфляція переходить в гіперстадію за умов перевищення швидкості росту цін 50% на місяць. Прикладом того є Німеччина 1920 – 1923рр., Австрія 1921 – 1923рр., СРСР 1921 – 1924рр., Греція 1943 – 1944рр., Латиноамериканські країни 1970 –1980рр. Інфляція в Угорщині після II Світової війни була найвищою з усіх, відомих в історії світової економіки. З червня 1946 року були випущені банкноти на суму мільярд білліонів (1 млрд.млрд.). У червні 1946 року Золотий пенге 1931 випуску коштував 130

трильйонів паперових пенге. Ось чому вивчення інфляції є таким важливим і актуальним [2].

Інфляція (від лат. *inflatio* – вздуття, пренасичення) – тривале зростання загального рівня цін, що, відповідно, є свідченням зниження купівельної спроможності грошей [1], [3].

Розмір множини товарів, ціни на які зростають, та довжина процесу зростання цін є важливими характеристиками поняття інфляції. Наприклад, слід вирізняти відносне зростання цін, за якого ціни на окремі товари (послуги) зростають значно швидше (наприклад нафта), ніж інші, або ж останні можуть залишатися постійними. Відповідно, зростання цін в одному періоді та відсутність або ж надто слабе зростання в наступних не є інфляцією.

Через складність інфляційних процесів існують суперечності між різними економічними школами щодо причин її виникнення [4]. Наприклад, згідно монетарної теорії «інфляція завжди і всюди є грошовим феноменом» (Мілтон Фрідман). При цьому, визначення процесу зростання цін як грошового явища можливе лише за умови безперервності і тривалості в часі процесу зростання цін [5]. Збільшення грошової маси (створення нових грошей) може призводити до зростання цін, однак цілком очевидним цей взаємозв'язок стає лише за високого зростання пропозиції грошей. Окрім збільшення пропозиції грошей, існує досить багато причин виникнення і розвитку інфляційних процесів.

Основними негативними наслідками інфляції є падіння рівня життя населення. Найбільше страждають групи населення з фіксованим доходом - наприклад, особи, що отримують заробітну плату або ж соціальну допомогу від держави. Відбувається також погіршення очікувань щодо макроекономічної ситуації в майбутньому, що приводить, зокрема, до зниження ділової активності (через інвестиційну складову).

«Інфляція — це податок, що може вводиться без прийняття закону», — зазначив засновник монетаризму Мілтон Фрідман. Зростання цін призводить до зменшення реальної вартості утримуваних грошей (наприклад, зростання цін на 10% має той же ефект як і додатковий податок при купівлі даного товару). В той же час Уряд здобуває вигоду від інфляції, оскільки відбувається збільшення доходів внаслідок зростання номінальних значень вартості товарів (бази оподаткування) [6].

Інфляція є протилежністю дефляції, котра проявляється в падінні рівня цін, що, в свою чергу, є підвищенням купівельної спроможності грошей.

В період 1993 – 1995 рр. Україна пройшла крізь період гіперінфляції. У 1992 році найвищим номіналом була купюра в 100 купоно-карбованців. До 1995 року найбільшим номіналом став мільйон купоно-карбованців.

У 1992 році новий український карбованець обмінювався на колишній радянський рубль за курсом один до одного. У 1996 році, в період переходу від купоно-карбованця до гривні, обмінний курс складав 100000 купоно-карбованців за одну гривню. Знецінення купоно-карбованців за період їх обігу складав приблизно 140 % в місяць [8].

Дослідження інфляційних процесів нами проведено з 2000 р. по 2010 р. (рис.1). Так, у 2000 р. індекс інфляції складав 25,8 % (найвищий рівень досліджуваного ряду), у 2010 р. – знизився до 9,1 %.

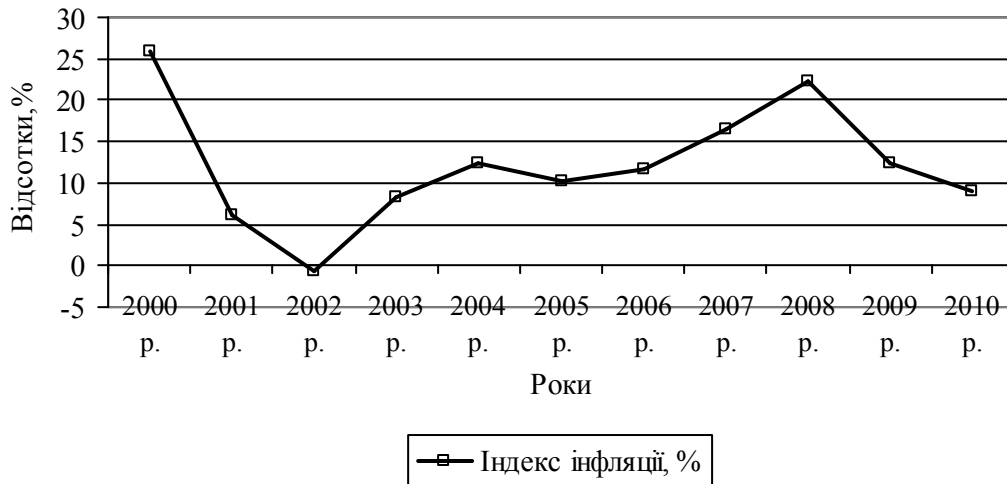


Рис.1. Динаміка інфляції в Україні

\* Сформовано автором на основі [7]

Аналізуючи результати дослідження, інфляція не виникає раптово, а розвивається поступово, як тривалий процес. Інфляція, як економічне явище характеризує якісний стан грошового обігу в умовах, коли перестає діяти механізм автономного забезпечення сталості грошей.

Таким чином, інфляція не завжди приносить шкоду, якщо це, звичайно, не гіперінфляція, оскільки навіть в цей період можливо дещо збільшити свій власний капітал. При постійному загальному обсязі продукції реальні доходи зростуть у тих, хто має фіксовані грошові прибутки. Кредитори виграють за рахунок дебіторів. У власників заощаджень в результаті падіння ціни зросте купівельна спроможність їх заощаджень. Проте неочікувана інфляція може призвести до значних збитків.

#### Список використаних джерел:

1. Будаговська С. Мікроекономіка і макроекономіка: підручник / С.Будаговська. – К.: Основи, 1998;
2. Інфляція в Україні та шляхи її усунення [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://www.br.com.ua/referats/Macro\\_economic/6293.htm](http://www.br.com.ua/referats/Macro_economic/6293.htm)
3. Макроекономіка: учебник / [Гальперин В.М., Гребенников П.И., Леусский А.И., Тарасевич Л.С.]. – СПб. : СПбГУЭФ, 1997. — 719 с.;
4. Панчишин С. М. Макроекономіка: Навчальний посібник. — 3-тє. — К. : Либідь, 2005. — 616 с.;
5. Mishkin, F. S. The Economics of Money, Banking, and Financial markets, Third edition, 1992.;
6. Фрідман М. Методологія позитивної економіки (The Methodology of Positive Economics) : підручник / М.Фрідман, 1953
7. <http://ukrstat.gov.ua/>
8. <http://novynar.com.ua/>

## СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

**ГАВРИЛЮК В.М., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач КІФОРЕНКО О.В.**

В умовах ринкової економіки банки мають надзвичайно великі можливості впливати на економічні процеси як позитивно, так і негативно, що зумовлює необхідність регламентації їхньої діяльності. Дослідження ролі банків у сучасній економіці дає можливість з'ясувати причини, які примушують державу взяти на себе функцію банківського нагляду. Важливою функцією держави є регулювання та нагляд за діяльністю банків з метою забезпечення стабільності банківської системи.

Під банківським наглядом розуміють насамперед моніторинг процесів, що мають місце у банківській сфері на різних стадіях функціонування банків, а саме: створення нових банків та їхніх установ; діяльності банків; реорганізації та ліквідації банків.

До ключових напрямів реалізації державної політики банківської сфери України відносять:

- забезпечення стабільності та надійності банківської системи з метою сприяння економічному піднесенню;
- захист інтересів вкладників, що розміщують свої кошти в банках, від неефективного управління банками і від шахрайства;
- створення конкурентного середовища у банківському секторі;
- забезпечення відкритості (прозорості) політики і діяльності банківського сектора в цілому і кожного банку окремо;
- підтримування необхідного рівня стандартизації і професіоналізму в банківському секторі, забезпечення ефективної діяльності банків і запровадження технологічних нововведень в інтересах споживачів банківських послуг.

В Україні в умовах планово-централізованої економіки та існування системи державних банків не було потреби у створенні системи банківського нагляду. Напрями й умови діяльності банків визначалися урядом, він же і контролював їхню діяльність. Так, зокрема, уряд затверджував кредитний план Держбанку, в якому визначалися обсяг кредитних вкладень та їхня цільова спрямованість. Він же встановлював і розмір процентних ставок як за позичками, так і за депозитами.

В сучасних умовах, поряд із кризовими явищами в світовій та вітчизняній економіках значний вплив на подальший розвиток системи банківського нагляду справляє глобалізація фінансових ринків, а відтак розширення сфери та спектра банківської діяльності. Завдання, які сьогодні стоять на порядку денному органів банківського нагляду, поширюються повною мірою на тенденції глобалізації та інтеграції і можуть розглядатися, як актуальні і такі, що потребують глибокого аналізу та фундаментального узагальнення.

Курс України на європейську інтеграцію є послідовним і тривалим. Починаючи з кінця 1990 – початку 2000-х років на державному рівні було підписано Угоду про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами, розроблено та затверджено Програму Європейської інтеграції, згідно з якою здійснюється поступова адаптація життя українців до вимог і стандартів

Європейського Союзу. На основі цієї Програми Президентом України розроблено концептуальні засади розвитку України на 2002 – 2011 роки, які безпосередньо стосуються й вітчизняного банківського сектору.

Щоб послабити вплив негативних чинників глобалізації на банківську систему України, необхідно на нашу думку посилити інноваційну складову ресурсної бази вітчизняних банків. Формування ресурсної бази не можна обмежувати залученням коштів від клієнтів – бажано розробляти форми фінансового інжинірингу, випускати різноманітні цінні папери.

Оскільки банківська справа є багатоаспектною, ефективним шляхом підвищення якості системи банківського нагляду будь-якої держави є активна співпраця безпосередньо із наглядовими органами інших країн та міжнародними організаціями, які узагальнюють позитивний світовий досвід і спроможні його передати. Необхідно зазначити, що рекомендації та принципи, які розробляються різними організаціями не обов'язкові до впровадження у законодавство країн. Але оскільки вони є результатом домовленостей між регулюючими органами та учасниками фінансових ринків, то ними ж і використовуються на практиці. Це дає змогу зробити банківські системи окремих країн порівняними, узгодженими та конкурентоспроможними.

У світовій практиці спочатку десятиріччями, століттями формувалася банківська система, а потім уже система регулювання та нагляду. В Україні ці процеси відбуваються паралельно, що є, безумовно, ускладнюваним фактором. Водночас Україна має й деякі переваги — вона може і повинна скористатися накопиченим світовим досвідом у галузі банківського регулювання та нагляду. Хочеться мати надію на те, що Україна скористається таким досвідом і чітко сформує ряд стратегічних завдань подальшого розвитку банківського нагляду, а для цього насамперед необхідно повернути довіру клієнтів банків шляхом підвищення прозорості діяльності банківських установ, посилити банківський нагляд за станом ліквідності банківських установ, віднайти внутрішні джерела рекапіталізації українських банків та розробити механізми відповідного сприяння держави, удосконалити механізми реорганізації вітчизняних банківських установ із метою усунення впливу роботи проблемних банків на функціонування банківської системи в цілому.

## **ІННОВАЦІЙНІ ШДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ**

**ГРАБОВА І. М., студ. І курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач ГОЛУБКІНА О. М.**

У сучасних умовах господарювання забезпечення стійкості та збалансованості розвитку паливно-енергетичного комплексу і промислового виробництва загалом набуває все більшого значення у відповідальності до вибору моделей розвитку економіки на різних рівнях управління.

Особливості сучасного економічного розвитку України полягає в тому, що відбувається якісна трансформація економічної системи за переходу на ринкову модель господарювання, що потребує переосмислення деяких науково прикладних положень щодо збалансованості промислового виробництва.

Серед причин, які зумовили загострення проблеми збалансованості розвитку ПЕК, можна зазначити міжгалузеві та внутрішньогалузеві диспропорції, в накопиченні в процесі відтворення виробництва на попередніх його етапах, тим більше, що переважної більшості показників загальнодержавних і галузевих програм ще не досягнуто.

В умовах постійної мінливої структури виробництва потрібно віднаходити шляхи формування рівноважної економічної системи ринкового типу.

У відповідності із виокремленою проблемою щодо структурно-об'єктивної оптимізації ПЕК мета статті – опрацювання ринкової концепції формування виробничого потенціалу і визначення суті економічної збалансованості складних систем у сучасних умовах господарювання.

Необхідність ґрунтовних досліджень у цьому напрямі зумовлена трьома проблемами:

Перша пов'язана з практичною не розробленістю методики системного аналізу енергоекономічного стану галузей промисловості, зокрема енергетичного господарювання;

Друга впливає з результатів прискорених перетворень, які відбуваються у світовій економіці та потребує експрес реагування на них та постійного модифікування методів аналізу енергетивності одного з основних чинників підвищення ефективності ПЕК.

Третя викликана нагальною потребою прогнозування техніко-економічних показників енергоефективності промисловості. Аналіз відповідних досліджень дає можливість установити, що більшість науковців дотримуються ресурсного підходу до визначення промислового потенціалу, не враховуючи внутрішніх зв'язків його елементів. На думку авторів такий підхід надає можливості успішно вирішити проблему вдосконалення структури виробничого потенціалу в сучасних умовах розвитку ПЕК.

Отже запропоновано застосувати в управлінні оптимізатор промислового потенціалу для поєднання та координації елементів його у взаємозв'язку із засобами господарювання.



При чому формується структурований виробничий потенціал з якісно новими властивостями його прояву за реалізації певної мети. Комплексний аналіз господарської діяльності потребує об'єктивного оцінення ступеня використання виробничого потенціалу, тому його можна розглядати з позицій досягнутого і перспективного рівнів. Перший визначено обсягами фактично отриманої кінцевої продукції у вартісному виразі, другий використанням відомої економіко-математичної залежності.

Різниця між перспективним і досягнутим рівнями економічного розвитку промислового комплексу – це обсяг невикористаних резервів виробництва.

Підвищення ступеня впливу виробничого потенціалу на результативність функціонування господарської системи нерозривно пов'язане з усуненням проблеми незбалансованості промислового виробництва.

Проведений науковцями аналіз у цьому напрямі дає змогу встановити відсутність розробленої концепції поняття збалансованості діяльності виробничих структур. Багато дослідників розглядають її пропорційно-розвиткові об'єкти господарювання, наприклад, в процесі використання енергетичних ресурсів в промисловості України.

Проте варто зауважити, що цього не достатньо для розкриття такого складного явища, як збалансованість об'єкта господарювання. Залежно від рівня аналізу пропорційності його розвитку розглядають як співвідношення різноманітних об'єктів господарювання та структури відтворення сукупних можливостей ПЕК, розподілу та споживання продукції та паливно-енергетичних ресурсів.

Крім того, на цю пропорційність впливають рівні пропускні можливості всіх елементів виробничих потужностей, пов'язаних між собою технологічним режимом, загальній економічній системі тощо.

Складність проблеми збалансованості елементів ПЕК полягає у тому, що вона потребує як підтримання їх пропорційності, так і врахування інших чинників, які визначають різні форми прояву збалансованості.

На думку авторів, доцільною стає структурна форма збалансованості виробництва, ґрунтована на відтворювальних тенденціях у підпорядкуванні його елементів.

Інша уніфікована (просторово-тимчасова) форма збалансованості виробництва стосується територіального аспекту розміщення об'єктів господарського комплексу, об'єднаних стабільністю розвитку і функціонування в часі. Таким чином, збалансованість промислового виробництва ПЕК – явище з багатофункціональним навантаженням і забезпеченням безпосереднього зв'язку між суспільними потребами, виробництвом і його економічним розвитком. Відповідно до закону Вернадського-Бауера речовина прогресивно розвивається лише тоді, коли своєю життєдіяльністю збільшує рівень впорядкованості середовища існування, тобто коли суб'єкти господарювання забезпечують ефективне продовження життєвого циклу.

В такому розумінні розвиток ПЕК України можна уявити як систематичне відновлення збалансованості виробництва та постійну тенденцію його прагнення до неї.

Дослідження у сфері динамічної рівноваги складних економічних систем

довели існування відмінностей у підходах до визначення та стійкості виробничої системи. Це потребує удосконалення категорійного апарату теорії розвитку складних систем.

Показники платоспроможності, ресурсозабезпечення, фінансової ліквідності, управлінської ефективності не можуть бути критеріями оцінювання стійкості та рівноваги, визначаючи їх суть як синхронізацію грошових, товарних і ресурсних потоків.

Важливо визначити показники та критерії оцінювання сукупності властивостей, які характеризують не лише виробничі, а й багатокomпонентні системи.

Сучасний принцип рівноваги ПЕК, полягає в тому, що жоден з її учасників не зацікавлений у зміні цього стану тому, що нічого не виграє, проте може програти.

За аналізу стану рівноваги у вітчизняному ПЕК можна зазначити, що у видобувних галузях України підвищення рівня конкурентоспроможності продукції відбувається внаслідок штучного зниження цін.

У результаті погіршується загальна економічна, та соціальна ситуація в регіоні. Таким чином критерії рівноважного розвитку складних систем мають ґрунтуватися на взаємних вигодах суб'єктів управління виробничим процесом внутрішнього і зовнішнього середовища.

Такий стан відповідає уявленню про ідеальний ринок, який забезпечує вигоди, як для продавця, так і для споживача, що мають бути однакової спрямованості.

Особливості управління процесами розвитку ПЕК полягає у визначенні напрямку функціонування економічної системи з метою рівноважного розвитку в заданих умовах зовнішнього і внутрішнього середовища.

Ринкові негативні чинники можна усунути, проте необхідна орієнтація на споживача з урахуванням суспільних цінностей. У такому разі можна виділити два аспекти: досягнення економічної мети та згода із соціумом.

Кожен із цих аспектів зумовлений взаємодією елементів системи, спрямованою на врегулювання дійсності конкретних соціально-економічних об'єктів.

Висновки. Таким чином, стратегічні пріоритети рівноважних виробничих систем, зокрема ПЕК України, мають бути узгодженими з загально-економічними і соціальними пріоритетами політики, як окремого регіону, так і країни в цілому.

Їх взаємозв'язок потрібно підтримувати за проведення загальної соціально-економічної політики складної системи. Основний їх критерій – бути взаємопідтримуючими та взаємостимулюючими за реалізації дії кожного елемента.

## НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

**ГУРАЛЕЧКО А., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач БАРАБАШ Л.В.**

В Україні дедалі більше дається взнаки нечіткість інвестиційної стратегії, непрозорість процесу обговорення та формування інвестиційних та інноваційних пріоритетів розвитку національної економіки перешкоджає виробленню об'єктивних цілей та напрямків цієї політики, послаблює суспільну легітимність урядової політики у цій сфері. В суспільстві, а також серед економічної еліти, вже назріло розуміння того, що без докорінних змін практики впровадження та механізмів реалізації декларованих в національному законодавстві норм забезпечення інвестиційного клімату, Україна буде позбавлена гідних перспектив у міжнародному поділі праці.

Існуючі в Україні перешкоди реалізації пріоритетів формування інвестиційного клімату мають системний характер і охоплюють правову, економічну, науково-технологічну та фінансову складові. Ключовими характерними особливостями, які стримують поліпшення інвестиційного клімату, є:

1. Відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій та сприятливого інвестиційного клімату (фокусування політики переважно на розвитку великого бізнесу і відставання у здійсненні регуляторної реформи, що гальмує розвиток підприємницького середовища в країні).

2. Переобтяженість регуляторними нормами та складність податкової системи. Так, за даними Світового Банку, Україна за рівнем якості середовища для здійснення господарської діяльності посідає 128 місце з 175 країн, поступаючись всім країнам Центрально-Східної Європи, та навіть більшості пострадянських країн, таким як Вірменія (34), Грузія (37), Казахстан (63), Киргизстан (90), Росія (96), Азербайджан (99), Молдова (103).

3. Суттєве податкове навантаження. Ставка податку на прибуток в Україні (25 %) є вищою, ніж у багатьох країнах Центрально-Східної Європи

4. Недієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів і низький рівень захисту інвесторів.

Головним завданням поліпшення інвестиційної діяльності в Україні на короткострокову перспективу є підготовка необхідної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Для цього необхідно:

1. Розробити план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату у межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучити до його розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, представників органів державної влади та бізнесу.

2. Оформити регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням особливостей їх поточних рейтингів, забезпечити державний моніторинг їх виконання як одного з критеріїв успішності діяльності місцевих державних адміністрацій.

3. Поширити реалізацію обласними державними адміністраціями навчальних програм серед бізнесменів з підготовки інвестиційних пропозицій, складання інвестиційних бізнес-планів, юридичного супроводу інвестиційних проєктів, управління інвестиційними проєктами. Передбачити механізми надання державою послуг щодо підвищення кваліфікації та атестації фахівців у сфері інвестиційної діяльності.

4. Підготувати перелік заходів щодо посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів.

6. Поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами та владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу та конкурентної політики держави на певних ринках на визначений середньо і довгостроковий період часу.

7. Сформувати на основі спільної розробки Міністерства фінансів, Міністерства економіки, Міністерства транспорту і зв'язку, Міністерства промислової політики, Міністерства палива та енергетики, а також галузевих об'єднань підприємців довгострокову програму державного та змішаного інвестування в розвиток телекомунікаційної, транспортної та енергетичної інфраструктури.

Підводячи підсумок, необхідно сказати, що загалом інвестиційно-підприємницький клімат України є складним. Залучаючи до країни іноземний капітал, не слід забувати, що з нинішньої кризи Україну виведуть лише власні зусилля. Не варто надавати підприємствам з іноземними інвестиціями податкові пільги, яких не мають українські, зайняті у тій же сфері діяльності. Як показав досвід, такий захід майже не впливає на інвестиційну активність іноземного капіталу, але призводить до виникнення на місці колишніх вітчизняних виробництв підприємств з формальною іноземною участю, які претендують на пільгове оподаткування.

Необхідно намагатися створити сприятливий інвестиційний клімат не тільки для іноземних інвесторів, але й для вітчизняних, оскільки українському приватному капіталу також потрібні гарантії від примусових вилучень, система страхування від некомерційних ризиків та стабільні умови роботи при здійсненні довгострокових капіталовкладень.

## **ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

**ГУРАЛЕЧКО А.В., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н., ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

Кредитування приватних осіб – ринковий сегмент, що динамічно розвивається. На нього виходить усе більше банків. І завдяки зростанню конкуренції умови кредитування стають привабливішими для клієнтів. Роздрібний ринок кредитування, попри підвищену порівняно з оптовим трудомісткість операцій і потребу в розвинутій мережі філіалів, приваблює банки обсягами та низьким рівнем кредитного ризику. Чинниками його динамічного розвитку впродовж трьох останніх років були: стабільність курсу національної валюти, підвищення платоспроможності громадян, зниження процентної ставки за кредитами, можливість надання кредитів у іноземній валюті резидентам за операціями з використанням карток міжнародних платіжних систем.

Приватних клієнтів кредитують за тими ж принципами, що й суб'єктів господарювання: на умовах цільової спрямованості, строковості, повернення, платності та забезпеченості.

З огляду на суб'єкт кредитування на роздрібному ринку – фізичну особу – висувуються особливі вимоги до позичальника, пакета документів для одержання кредиту та видів його забезпечення. Вони суттєво відрізняються від вимог до позичальників на оптовому ринку – юридичних осіб і пов'язані з віком клієнта, станом його здоров'я, соціальною стабільністю.

Аналіз тенденцій банківського кредитування за останні роки засвідчив, що у кредитній політиці банків відбулися зміни – банки дедалі активніше нарощують кредитні вкладення у сектор домогосподарств, темпи нарощування кредитів домогосподарствами стабільно перевищують темпи кредитування не фінансового сектору економіки.

Відповідно така зміна тенденцій позначилася на структурі банківських кредитів за інституційними секторами економіки: питома вага кредитів домогосподарствам у загальному обсязі вимог банків за кредитами в економіку України за підсумками 2009 року зросла до 24,9%, тоді як ще п'ять років тому ледве перевищувала 5%.

Із позиції макроекономічного стимулювання економічного зростання тенденція активізації діяльності банків у сегменті кредитування населення є двоякою: з одного боку – це стимулювання споживчого попиту і розширення ємності ринку, з іншого – надмірна концентрація ризиків для банків у певному сегменті кредитування та зволікання з вирішенням проблеми здешевлення кредитів для корпоративного сектору. Аналіз особливостей цього процесу на українському кредитному ринку свідчить про те, що істотні кількісні зрушення в обсягах кредитування населення не завжди супроводжуються якісними зрушеннями. В результаті посилюються ризикові чинники в діяльності банків, що у перспективі може спровокувати дестабілізуючі наслідки як для грошово-кредитного ринку, так і для економіки в цілому.

Перша група ризиків пов'язана із цільовим призначенням кредитів населенню.

Попре те, що темпи приросту обсягів довгострокового кредитування фізичних осіб були помітно вищими порівняно з темпами кредитування юридичних осіб зростання обсягів довгострокових кредитів мало переважно споживче призначення.

Друга група ризиків пов'язана з тим, що кредитування населення активізується в умовах існування тіньових доходів у значної частини населення, застосування банками скорингових процедур оцінки платоспроможності позичальників. Це знижує об'єктивність оцінки платоспроможності позичальника.

Третя група ризиків сформувалася внаслідок розбалансованості активів і пасивів за термінами. У структурі кредитування банками фізичних осіб переважну частину займають довгострокові кредити.

Четверта група ризиків виникла в результаті валютної незбалансованості кредитних вкладень.

Для зниження ризиків національний банк нині розробляє нові підходи по розрахунку показників ліквідності банків, зокрема планує запропонувати показник загальної (довгострокової) ліквідності, що стимулюватиме банки проводити зваженішу політику щодо управління активно-пасивними операціями, особливо в іноземній валюті.

Одним із підходів до регулювання операцій в іноземній валюті може стати також запровадження лімітів на проведення банками валютних операцій. Процес активізації споживчого кредитування населення в Україні не впливає на зміну в структурі інвестицій за рахунок перерозподілу заощаджень домогосподарств.

Враховуючи наявні зміщення у кредитній політиці банків у бік кредитування споживчих витрат населення, необхідно задіяти макрорегулятори (податкові, бюджетні, монетарні) з тим, щоб забезпечити позитивний імпульс для змін на користь кредитування інвестицій. Один із ключових пріоритетів у цьому напрямі – іпотека. Розвиток системи іпотечного кредитування дає змогу не лише забезпечити потребу населення в житлі, а й дати імпульс будівельній та суміжними із нею галузям, банківській системі, фондовому ринку. Сьогодні висока ціна на житло не сприяє відпливу коштів населення зі споживчого ринку, хоча саме іпотечний сегмент кредитування необхідно розвивати і стимулювати найбільше. У країні – значний дефіцит житла, а нинішнім темпам введення в експлуатацію житлових будинків ще дуже далеко до історичного максимуму. Хоча цей сегмент банківського кредитування останнім часом активно розвивається.

Актуальним макро завданням залишається активізація інвестиційного процесу, стимулювання інвестиційного попиту. Нині, коли ми спостерігаємо скорочення обсягів виробництва в окремих галузях економіки, погіршення зовнішньої кон'юнктури для українських експортерів та зростання бюджетних витрат соціальної спрямованості, зміщення пріоритетів банківської системи у бік активізації споживчого кредитування населення може не лише поглибити наявні диспропорції з фінансовим забезпеченням відтворювальних процесів в економіці, а й перетворити на своєрідний інфляційний стимулятор.

## ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

**ДУБЧАК Є.С., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н., ст. викладач СЛАТВІНСЬКИЙ М.А.**

Ринок праці охоплює сукупність механізмів, що забезпечують узгодження та координацію попиту і пропозиції праці, купівлю-продаж робочої сили та визначення її ціни, організацію оплати праці й соціальний захист найманих працівників через систему соціального страхування.

Початок становлення національного ринку праці в нашій державі пов'язують з ухваленням у 1991 р. Закону України «Про зайнятість населення». Згідно з цим законом, держава відмовилася від монопольного права на працевлаштування і забезпечення абсолютної зайнятості населення і взяла на себе зобов'язання здійснювати матеріальне (допомога з безробіття) та соціальне (професійна перепідготовка, працевлаштування тощо) підтримання працівників, що втратили роботу й офіційно отримали статус безробітних. Саме в цей період в Україні були створені базові елементи інфраструктури ринку праці – Державна служба зайнятості та Державний фонд сприяння зайнятості населення.

Однак процес формування національного ринку праці відбувається повільно й суперечливо. І це аж ніяк не випадково, оскільки сфера зайнятості була однією з найбільш zdeформованих сфер економіки України ще за часів її перебування у складі СРСР.

Одним із перших був сформований фіксований сегмент національного ринку праці. Його становлення відбувалося в умовах різкого дисбалансу між пропозицією й попитом на працю. Це зумовлено значним падінням реального ВВП та ліквідацією підприємствами надлишкової кількості непродуктивних робочих місць, що були створені в умовах адміністративно-командної системи.

Попит на працю, як відомо, є похідним від попиту на товари і послуги. Звуження сукупного попиту в Україні внаслідок скорочення інвестиційних видатків фірм та споживчих видатків домогосподарств зменшило й попит на працю. Низька інвестиційна активність негативно вплинула не лише на кількість вільних робочих місць, а й на здатність вітчизняних підприємств створювати їх.

Ще однією причиною зниження попиту на працю стало зменшення реальних споживчих видатків населення. Фізичний обсяг роздрібного товарообороту скоротився майже в три рази, що різко звузило ринок збуту вітчизняних підприємств. Тому чимало з них були змушені збільшувати виробничі запаси у вигляді готової продукції та ліквідувати не лише вільні, а й наявні робочі місця.

Окрім попиту, важливим елементом ринку праці є її пропозиція. Динаміку пропозиції характеризують зміни коефіцієнта участі в робочій силі. Упродовж багатьох минулих літ значення цього показника лише з урахуванням офіційно зареєстрованих безробітних коливалося в межах 0,75 – 0,85. Інакше кажучи, 75 – 85% працездатного населення у працездатному віці були зайнятими або шукали роботу. Такий високий рівень трудової активності є, очевидно, наслідком зниження реальних доходів населення [2, с. 320].

Надмірна пропозиція праці, про що свідчить зростання коефіцієнта

навантаження на одне вільне робоче місце, неспроможна повністю реалізуватися у сфері оплачуваної зайнятості. Тому альтернативою її застосування для вітчизняних домогосподарств є самозайнятість – здебільшого в особистому підсобному господарстві.

Отож, формування ринку праці в Україні відбувається вкрай повільно. Це зумовлено, по-перше, слабкою структурною перебудовою економіки, внаслідок чого у ВВП зменшується частка найдинамічніших з огляду створення нових робочих місць галузей (машинобудування, харчова і легка промисловість) та зростає частка неперспективних галузей (зокрема чорної металургії). По-друге, це спричинене неефективністю роздержавлення і приватизації, що не привели до зростання продуктивності праці, появи реального власника, трансформації прихованого безробіття у відкрите і зменшення надлишкової зайнятості. По-третє, через недостатній розвиток малого і середнього бізнесу працівники, які втратили роботу, не забезпечуються новими робочими місцями.

Слід наголосити, що створення нових постійних і тимчасових робочих місць у сучасних умовах значною мірою залежать від розвитку малих підприємств і кооперативів. Нині в Україні на них припадає приблизно 60% загальної кількості зайнятих у недержавних структурах [1, с. 357].

Безробіття є закономірним явищем, тому повністю подолати його неможливо. Завдання полягає у тому, щоб звести безробіття до природного рівня, за якого зайнятих за певного рівня капіталоозброєності виробляє національний продукт, обсяг і структура якого відповідають потребам виробництва і населення загалом.

У ринковій економіці неминуче існує фрикційне, або тимчасове, безробіття. Позаяк рівень заробітної платні і пільги залежать від підприємства, безробітні не завжди погоджуються на першу пропозицію працевлаштування. Тимчасова незайнятість становить 2-3% від загального рівня безробіття. Безробіття є також наслідком невідповідності між попитом на працю та її пропозицією.

Через низьку мобільність потенційних працівників у разі виникнення регіональних розбіжностей у рівні безробіття і появи нових робочих місць може вплинути чимало часу, перш ніж на ринку праці встановиться рівновага. Якщо ці процеси відбуваються в одному регіоні, дисбаланс буде меншим, і зайнятість зростатиме вищими темпами. Такий дисбаланс спричиняють не лише географічні фактори. Наприклад, якщо компанії потребують висококваліфікованих кадрів, але не кожен безробітний має необхідну кваліфікацію, скорочення рівня безробіття потребуватиме більше часу. Поліпшити ситуацію можуть програми професійної перепідготовки, однак вони недешеві й тому не завжди широко практикуються.

В Україні на початку XXI ст. не вдалося стабілізувати ситуацію на ринку праці через брак інвестицій. Для такої стабілізації необхідно:

- створення політичних, ідеологічних, демократичних, економічних умов надходження інвестицій з ринкових країн, надання фінансової допомоги безробітним;

- високі темпи здійснення ринкових реформ, диверсифікації підприємництва і створення нових робочих місць;

- стимулювання збільшення заробітної платні, стимулювання підвищення продуктивності праці та утримання темпів зростання продуктивності і темпів



зростання оплати праці;

- запобігання посиленню інфляції, знецінення гривні для того, щоб запобігти стимулюванню отримання прибутків виробниками навіть за спаду виробництва і зменшення зайнятості.

Забезпечення урядом цих умов сприятиме оптимізації зайнятості та безробіття, темпів зростання обсягу виробництва і доходів грішми працюючих, непрацюючих і безробітних.

#### **Список використаних джерел:**

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015pp.). «Шляхом європейської інтеграції» / За ред. А.С. Гальчинського і В.М. Гейця. – К., Міністерство з економіки та з питань європейської інтеграції України, К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416с.

2. Савченко А.Г. Макроекономіка: Підручник./ А. Г. Савченко. – К: КНЕУ, 2005. – 441 с.

3. Заблоцький Б.Ф. Національна економіка: Підручник. / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: Новий світ – 2000, 2009. – 582 с.

4. Гринів Л.С. Національна економіка: Навч. посібник / Л. С. Гринів, М. В. Кічурчак. – Львів: «Магнолія 2006», 2009. – 464 с.

## **НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

**ДЯЧОК А.В., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач БАРАБАШ Л. В.**

В основі аналізу витрат підприємства лежить спроба забезпечити фахівців всебічною інформацією про фінансово-економічні результати, які підприємство досягнуло протягом певного часу з метою оптимізації управлінських процесів та подальшого впровадження раціоналізаторських рішень, з метою пошуку резервів економії витрат.

Одним з перших кроків на шляху побудови ефективної системи аналізу і оцінки витрат є вибір поелементної системи калькуляції витрат. Другий крок розглядається в контексті аналізу та оцінки відхилень виконання бюджетів витрат як сировини і матеріалів, так і адміністративних та збутових витрат. Про третій крок можна говорити як про аналіз та оцінку собівартості по кожному окремо взятому виду продукції, так звані загальні калькуляції, які містять усі складові для формування ціни виробу та можуть бути основою для розрахунку витрат на 1 грн. товарної продукції. В кінцевому підсумку визначається рівень витрат, який притаманний саме цьому підприємству. Таким чином, останній крок – це визначення впливу вище прорахованого рівня витрат на фінансово-господарський стан підприємства. Останній крок і є тією метою, яку прагнуть досягти, створюючи таку складну багаторівневу систему аналізу та оцінки витрат підприємства.

Кожен з вище перерахованих кроків є незамінним і лише послідовне їх

дотримання гарантує певний результат аналізу і оцінки рівня витрат на належному рівні. Велика кількість факторів, що впливають на фінансовий результат, потребують додаткової уваги з боку керівництва, оскільки вже на етапі планування витрат можуть виникнути суттєві неточності, які завадять виконати бюджети витрат підприємства.

Порівняння норми і факту використаних матеріалів – це перший крок при оцінці рівня витрат, оскільки в разі виявлення значних відхилень будуть з'ясовуватися причини цих перевитрат під час виробництва того чи іншого виду продукції. Окрім аналізу стосовно кількості матеріалів варто також зупинитися на порівнянні цін за якими придбані матеріали протягом цього періоду відносно попереднього. Так можна чітко встановити причини, за яких відбулися зміни рівня цих статей витрат.

Аналіз і оцінка відхилень мають бути комплексні, тобто повинні бути прораховані відхилення, як в сторону збільшення, так і в сторону зменшення. Наступним кроком є обчислення суми всіх виявлених відхилень по видах матеріалів. У загальному підсумку буде висвітлено результат впливу факторів: якщо сума відхилень є додатною, тоді мова йде про економію, але якщо сума відхилень є від'ємною, тоді слід зосередити увагу на перевитратах.

Наступним важливим кроком в аналізі витрат є оцінка витрат на оплату праці. З метою достовірної оцінки зміни рівня витрат на оплату праці, варто розглянути, яким чином згрупований персонал підприємства, виділити ознаку, за якою виокремлюються категорії персоналу та на основі виділених груп окреслити ті фактори, які впливають на розмір заробітної плати. Зазвичай, на розмір заробітної плати по підприємству впливають три основні фактори – оклад, розряд робітника та кількість відпрацьованих годин. Окрім цих основних факторів є ще інші: лікарняні, відпустки, учбові відпустки, відпустки за свій рахунок та інші згідно трудового законодавства, соціальні стандарти, які роботодавець гарантує персоналу. Аналізуючи рівень заробітної плати, варто розглянути і показники продуктивності праці, оскільки орієнтиром повинна бути ще й кількість виробленої продукції кожним окремо взятим робітником на своїй ділянці.

Третім кроком в аналізі витрат є аналіз так званих накладних витрат підприємства (загальновиробничі витрати, адміністративні, збутові, фінансові та інші види витрат підприємства). Ці види витрат не відносяться до виробничої собівартості продукції, а стосуються собівартості реалізованої продукції, тому мають безпосередній вплив на ціну виробу. Також розмір адміністративних, збутових та фінансових витрат не залежить від кількості виробленої продукції. При виявленні змін обсягу виробництва розмір вище перерахованих витрат лишається на тому самому рівні, що і при запланованому обсязі виробництва. Окрім впливу, який має накладні витрати на ціну виробу, від їх розміру залежить фінансовий результат підприємства, величина чистого прибутку, які підприємство одержить за підсумком своєї діяльності.

Таким чином, різна природа впливу та природа залежності накладних витрат від обсягу виробництва окреслюють особливості управління, аналізу і оцінки цих видів витрат. Бездумне скорочення розміру накладних витрат до мінімального рівня може зашкодити діяльності підприємства загалом. Різке зниження рівня

адміністративних і збутових витрат може привести до падіння обсягів реалізації продукції. В свою чергу, підприємство не отримає запланований дохід, що призведе до неочікуваних негативних наслідків в діяльності підприємства. Тому в першу чергу стоїть питання про пошук золотої середини, так званого оптимального рівня, цих видів витрат, за якого не буде значних перекосів в той чи інший бік. При різкому зменшенні накладних витрат може впасти рівень якості обслуговування клієнтів, мотивація персоналу під час виконання своїх функцій, знизиться рівень продуктивності праці, оскільки процеси автоматизації праці уповільняться, та інші негативні наслідки, які очікуватимуть підприємство у майбутньому. Підприємство нормально функціонуватиме за оптимального рівня накладних витрат, але у випадку, якщо рівень витрат не буде в кілька разів перевищувати виробничу собівартість виробів, то такий великий їх розмір не може бути цілком відшкодованим за рахунок ціни, а останні – не будуть конкурентними на ринку.

## **ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ**

**А.В. ДЯЧОК, студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н. МЕЛЬНИК К.М.**

Підготовку та реалізацію заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату і залучення іноземних інвестицій потрібно здійснювати у визначеній послідовності, тобто за такими етапами:

- дослідження інвестиційного потенціалу України;
- вибір пріоритетних галузей та технологій;
- розробка способів залучення інвестицій;
- реалізація розробленої політики та контроль за її виконанням.

Одним з головних передумов успішної інвестиційної діяльності є низький рівень інфляції та передбачуваність рівня цін в економіці. Для цього необхідні, по-перше, контроль за доходами та видатками бюджету, а по-друге, розв'язання проблем боргового тягаря. Також доцільно було б розробити механізм переливу фінансових ресурсів з галузей, де вони є у відносному надлишку, у галузі, де є потреба в капіталі.

Поряд з тим, важливого значення набувають програми реструктуризації банківської системи, оскільки капітал українських банків становить приблизно 10 % від ВВП. Приплив інвестиційних капіталів через банківський сектор може позитивно вплинути на зростання і розвиток української економіки за рахунок присутності іноземних банків на вітчизняному ринку. Але НБУ має проводити зважену політику з метою підвищення рівня надійності банківської системи України. На нашу думку, НБУ необхідно спростити правила залучення інвестицій в Україну, які передбачають відкриття місцевих рахунків в українських банках та використання українських посередників.

Слід також запровадити просту і зрозумілу систему оподаткування, яка б передбачала формалізований, а не індивідуальний (з урахуванням бізнес-інтересів) характер стягнення податків. Важливе місце відводиться створенню технологічних парків, що передбачає державну фінансову підтримку, цільові субсидії та податкові пільги для іноземного капіталу.

Інвестиційний потенціал України характеризується високою неоднорідністю, тому інвестиційну політику необхідно проводити виходячи з можливостей і потреб розвитку кожного регіону. Так, у Західному регіоні ефективними можуть бути виробництва з використанням місцевих природних ресурсів (сірки, калійної солі, нафти, газу), а також розвиток мережі оздоровчих курортно-туристичних комплексів. У Донецько-Придніпровському регіоні потрібні реконструкція й технічне переобладнання шахт, металургійних і технічних виробництв на базі безвідходних, маловідходних та екологічно чистих технологій. У Південному регіоні найбільш вигідними є реконструкція та технічне переоснащення портового господарства, розвиток виробництва обладнання для харчової та консервної

промисловості, розширення мережі оздоровчих курортно-туристичних комплексів. На територіях, забруднених унаслідок аварії на ЧАЕС необхідно використовувати найновітніші технології та здійснювати комплекс заходів з їх екологічного, економічного та соціального відродження.

Для стимулювання внутрішніх інвестицій, які є також невід'ємною складовою інвестиційної привабливості України, є виправданим надання пільг малому та середньому бізнесу, запропонування до реалізації вже розроблених інвестиційних проектів, що потребує створення спеціальних інформаційно-економічних підрозділів на рівні регіонів.

Важливо підвищити ефективність діяльності антимонопольних органів України, оскільки спостерігається тенденція до створення «регіональних монополій». Водночас укрупнення експортоорієнтованих компаній у металургійній та хімічній галузях дозволило б їм знизити витрати і посилити вплив на формування світової ціни на їх продукцію. Особливу Увагу слід приділити захисту прав власності, у тому числі інтелектуальної. Україна є активним членом Світової організації інтелектуальної власності, але незважаючи на це наша держава залишається транзитним пунктом, місцем зберігання контрафактної продукції, що виробляється в Росії та інших країнах.

За даними Державного комітету статистики України, у II кварталі 2010 року обсяги інвестицій в основний капітал зросли проти відповідного періоду минулого року на 10,4 % і склали 34,1 млрд. грн. Найбільше збільшення інвестиційної активності зафіксовано у сфері наземного транспорту (179 %), оптової торгівлі (158 %), торгівлі автомобілями (153 %) та будівництві (144 %) [1].

Разом із тим, у сферах водного й автомобільного транспорту, пошти та зв'язку і деяких інших інвестиційна активність сповільнилася. Основними джерелами капітальних інвестицій були власні кошти підприємств і організацій (63 % від загального обсягу), а також кредити банків та інші позики (14,5 %). За рахунок коштів державного та місцевих бюджетів освоєно 1 млрд. 818 млн. грн., що складає 4,7 %.

Таким чином, необхідність поліпшення інвестиційного клімату – це одне з

пріоритетних завдань економічної політики держави, про що свідчать затвердження концепції Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2010—2013 роки і створення Ради інвесторів при Кабінеті Міністрів України, до складу якого входять представники провідних компаній.

**Список використаних джерел:**

1. Указ президента України «Про хід виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні» від 19 травня 2010 р. [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

## **РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

**ЗАДОРЖНА О.В., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва**

**Науковий керівник: к.е.н. МЕЛЬНИК К.М.**

Сфера банківських послуг – одна з найшвидше зростаючих у світовій економіці. Цей процес не обминув і банківський сектор України. Банківські послуги активно впливають на розвиток економіки України як на макро- так і на мікрорівні. По-перше, банківська послуга є одним з дійових факторів інтенсифікації відтворювального процесу в цілому і такої його складової, як обмін, зокрема. По-друге, банківські послуги відіграють значну роль у задоволенні потреб населення, підвищенні його життєвого рівня шляхом надання споживчих кредитів і впливу на розвиток малого бізнесу.

Дослідженням ринку банківських послуг присвятили свої праці такі відомі іноземні економісти, як Е. Дж. Долан, К.Д. Кембелл, Р. Дж. Кембелл, Г. Армстронг, Ф. Котлер, Д. Левелін, Пітер С. Роуз, Фредерік С. Мишкін. Серед вітчизняних економістів і науковців з країн СНД найбільшу увагу ринку банківських послуг приділяють Є.Єгоров, А.Романов, В.Головін, В. Букато, Ю. Львов, Е. Новаторов, Н. Куршакова, О. Лаврушин [1].

Важливо розуміти, що банківські послуги, як і будь-який інший вид послуг, є невіддільним від їх суб'єктів, тобто джерел походження та одержувачів. Як зазначає А.Б. Борисов, послуги – це блага, які надаються не у вигляді речей, а у формі діяльності. У цьому на наш погляд, суттєва відмінність на ринку незалежно від тих суб'єктів, які їх продукують. Попри вказані особливості функціонування комерційних банків слід розглядати як діяльність суб'єктів господарювання, які виробляють і продають свій власний продукт з метою отримання прибутку. І хоча результати їхньої діяльності не набувають безпосереднього матеріального вираження і в традиційному розумінні (як продукція промисловості чи сільського господарства), вони мають свою вартість, в основі якої лежать суспільні затрати. Цим результатом є різноманітні послуги у вигляді надання кредитів здійснення розрахунків, управління майном та цінностями, надання гарантій, поручительств,

консультацій тощо.

Справжність визначення поняття «банківська послуга» ускладнює розуміння такої категорії, як ринок банківських послуг. Будучи елементом складної багаторівневої системи ринкових відносин, він функціонує як самостійне утворення з власним змістом і закономірностями розвитку. З урахуванням сутності системоутворюючої складової частини цього ринку (банківської послуги), ринком банківських послуг можна назвати законодавчо зумовлену сферу формування та реалізації попиту і пропозиції на послуги банків, що задовольняють потреби клієнтів і створюють банківський прибуток [2].

Особливість ринку банківських послуг полягає в існуванні його лише у грошовій формі та наявності прямої залежності від розвитку ринків, які він обслуговує. Як правило, банківські послуги є одноразовими, відсутня можливість їх нагромадження, вони не захищені патентами. Ринку банківських послуг притаманні всі невід'ємні атрибути ринку: об'єктами ринку виступають банківські послуги, суб'єктами ринку є продавці послуг □ банки, фізичні та юридичні особи; ціна та канали продажу. Ринок банківських послуг охоплює широкий спектр послуг (від розрахунків касових до зберігання та перевезення цінностей), які не передбачають відчуження ресурсів банку і не зазнають ризиків, притаманних банківським операціям.

Входження України до світового фінансового ринку зумовлює необхідність проведення законодавчого регулювання її ринку банківських послуг до світових стандартів. Паралельно спостерігаються певні відмінності, пов'язані з історичними умовами формування національних ринків, у тому числі банківського.

До основних тенденцій, які найбільше проявляють себе на ринку послуг, належать такі: загострення конкуренції, зміна поведінки споживачів банківських послуг, розширення спектра банківських послуг та їх місця в доходах банків, зростання вкладень, банківських капіталів у розвиток послуг, посилення процесів універсалізації та спеціалізації банків, активізація процесів глобалізації ринку банківських послуг, поява новітніх технологій у банківській галузі. Істотні зміни очікуються у сфері нових, нетрадиційних послуг. Багато банків орієнтуються на нові, електронні банківські технології. Найбільш перспективними є послуги інтернет-банкінгу, телебанкінгу, системи «клієнт-банк» і використання платіжних карток для грошових переказів населення в режимі «онлайн» тощо [3].

Станом на 1 червня 2010 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 176 банків, у тому числі: 175 банків

(99,4 % - від загальної кількості банків, що мають ліцензію) – акціонерні товариства (з них: 44 банки (25,0 %) – відкриті акціонерні товариства, 1 банк (0,6 %) – закриті акціонерні товариства, 130 банків (73,8 %) – публічні), 1 банк (0,6 %) – товариства з обмеженою відповідальністю.

Таким чином, вивчення сучасної зарубіжної та вітчизняної літератури з питань теорії та практики створення і поширення послуг, зокрема банківських, дає всі підстави зробити такі висновки: ринок банківських послуг є важливим аспектом у підвищенні рівня розвитку економіки України, задоволення потреб та покращення життя населення. Цьому сприяють і нові електронні банківські послуги: інтернет-банкінг, телебанкінг, системи «клієнт-банк» тощо.

**Список використаних джерел:**

1. Дзюблюк О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегія розвитку в Україні/ О.Дзюблюк// Банківська справа. – 2006. – № 5/6. – С. 23 – 25.
2. Савелко Т. Теоретичні аспекти розвитку банківських послуг/ Т. Савелко// Економіка України. – 2007. – № 8. – С. 27 – 32.
3. Моргуновський Д. Напрями реалізації концепції трансформації банківських продуктів і послуг/ Д. Моргуновський// Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 7. – С. 166 – 169.

## **СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**

**ЗАДОРЖНА О.В., студ. III курсу факультету економіки і  
підприємництва**

**Науковий керівник: викладач БАРАБАШ Л.В.**

Конкурентні умови функціонування підприємств у ринковому середовищі, а також їхні взаємини з державою, інвесторами, кредиторами породжують розмаїтість форм економічних і фінансових ситуацій, що істотно впливають на фінансовий стан підприємств. Уміння здійснювати ефективне управління фінансовим станом підприємства, у тому числі й у плані перспектив його розвитку, залежить не лише від мети його проведення, а й від доцільності використання того чи іншого методу оцінки фінансового стану підприємства, його адаптації до сучасних значень і цілей розвитку, а також вимог, висунутих з боку зовнішніх суб'єктів господарювання, інвестиційного і податкового середовища.

Питанням оцінки фінансового стану підприємства присвячено безліч праць авторів різних країн. Засновниками розробки й розвитку цього питання вважають представників англо-американської школи Р. Фоулка, Дж. Кеннона, Р. Сміта, Дж. Хоррігана, фахівці фірми Дюпон і та ін. У Росії останні дослідження з цих питань висвітлено у працях В.В. Ковальова, А.Д. Шеремета, Р.С. Сайфуліна, О.С. Стоянової й інших авторів, в Україні – у працях С.Ф. По кропивного, А.М. Поддєрьогіна, Т.Г. Беня, С.Б. Довбні та інших. При цьому використовуються різні підходи та методології оцінки фінансового стану підприємства.

Однак увесь накопичений досвід потребує критичного огляду та систематизації методів оцінки фінансового стану для з'ясування їхніх недоліків та переваг, виявлених у процесі їх практичного використання.

Аналіз вітчизняних і закордонних літературних джерел дає змогу виокремити такі методи оцінки фінансового стану підприємства: коефіцієнтний, комплексний, інтегральний, беззбитковий, рівноважний.

При комплексній оцінці фінансового стану підприємства найзагальніші показники його діяльності аналізують у динаміці і групують за двома напрямками.

До першого напрямку включають показники й чинники задовільного фінансового стану: стійку платоспроможність; ефективне використання капіталу; своєчасну організацію розрахунків; наявність стабільних фінансових ресурсів. До другого напрямку включають показники незадовільного фінансового стану: відсутність власних оборотних коштів; неефективне розміщення ресурсів; наявність стійкої заборгованості з платежів; негативні тенденції у виробництві. До загальних показників комплексної оцінки належать показники дохідності (абсолютна величина прибутку чи доходу) і рентабельності (відсоткове відношення прибутку від реалізації продукції до її собівартості або товарообігу).

Для того, щоб економічний аналіз мав практичне застосування, він може бути, з одного боку, комплексним, тобто охоплювати всі сторони економічного процесу і виявляти всебічні причини залежності, які впливають на діяльність організації, з іншого боку – аналіз повинен забезпечити системний підхід, коли кожен досліджуваний об'єкт розглядається як складна система, котра постійно змінюється і знаходиться під впливом ряду факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

З метою прийняття виважених управлінських рішень В. Захарченко та

С. Счасна пропонують концептуально новий підхід до економічного аналізу – комплексний аналіз економічного потенціалу на основі факторного аналізу синтетичного показника стійкості фінансового становища.

Багато авторів пропонують проводити аналіз фінансової стійкості підприємства. Він ґрунтується на аналізі забезпеченості запасів і витрат підприємства власними оборотними коштами. Оскільки величина власних оборотних коштів знаходиться в прямій залежності від величини власного капіталу, темпи росту власного капіталу можна розрахувати, використовуючи модель, запропоновану А.Д. Шереметом і Р.С. Сайфуліним. Вони розглядають темпи росту власного капіталу як функцію, що залежить від таких факторів: реінвестований прибуток, власний капітал, чистий прибуток, виторг, загальна сума капіталу.

Факторний аналіз – це аналіз впливу окремих факторів на результативний показник за допомогою детермінованих чи стохастичних прийомів дослідження. Причому факторний аналіз може бути як прямим, так і зворотним.

Для проведення факторного аналізу необхідно побудувати багатофакторну залежність із наступним аналізом впливу кожного окремого фактора на кінцевий результат. Будь-який факторний аналіз починається з моделювання вихідної факторної системи і побудови на її основі багатофакторних моделей, тобто виявлення конкретної математичної залежності між факторами. При цьому слід дотримуватися окремих вимог:

- фактори, що включаються в модель, повинні реально існувати і мати конкретне економічне значення;
- показники, які входять у систему факторного аналізу, повинні мати причинно-наслідковий зв'язок з результативним показником;
- факторна модель повинна забезпечити можливість кількісного виміру рівня впливу конкретного фактора на узагальнюючий показник.

Отже, застосування всіх вищенаведених методів є необхідною умовою для визначення фінансового стану підприємств, а також визначення рівня економіки країни в цілому. Для якісної характеристики економічного потенціалу було



запропоновано проведення аналізу синтетичного показника стійкості фінансового стану, використовуючи системний підхід до діяльності підприємств. Це довело значущість показників у проведенні аналізу фінансового стану підприємства.

## **ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ**

**ЗАМОТАЙЛО О. Є., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва**

**Науковий керівник: викладач МАШКОВСЬКА Л. В.**

Значною проблемою у сучасній Україні є відсутність дієвої законодавчо-нормативної бази, яка необхідна для нормального функціонування та розвитку небанківських фінансових установ національної економіки, а саме кредитних спілок.

Під час глибокої фінансової кризи великого значення набуває розвиток фінансових установ із соціальною складовою, які здатні захистити заощадження населення від знецінення, а також забезпечити громадян та мале підприємництво фінансовими послугами.

Одним із вагомих інститутів кредитування у секторі фінансових послуг та ефективним інструментом у задоволенні соціально-економічних потреб виступають кредитні спілки. Вони виступають надійним засобом підтримки населення та покращення економічного добробуту країни.

Особливості розвитку кредитних спілок в Україні досліджувала велика кількість вітчизняних та зарубіжних учених, таких як О. Д. Василик, Н. А. Внукова, Б. Л. Луців, А. А. Мороз, С. В. Науменкова, М. І. Савлук та інші. Але в українській науковій літературі й досі не було здійснено комплексного та ґрунтовного дослідження функціонування небанківських фінансових установ, у тому числі й кредитних спілок.

Втім, за останні роки у розвитку кредитних спілок простежується як позитивне, так і негативне. Крім накопиченого досвіду, у розвитку та функціонуванні виявилися проблеми, які значно стримують процес створення в Україні міцної та повноцінної системи кредитних спілок.

Основними проблемами у розвитку системи кредитних спілок є:

- недостатнє розуміння державними органами та широкими верствами населення кооперативної природи кредитних спілок;
- відсутність необхідної законодавчо-нормативної бази;
- відсутність системи державного нагляду та підтримки;
- наявність порушення кооперативних принципів у діяльності значної кількості кредитних спілок;
- недостатнє впровадження нових видів послуг і ринкових інструментів;
- недостатній доступ до дешевих та довгих ресурсів;
- неналежне сервісне супроводження;
- відсутність механізмів підтримання фінансової стабільності кредитних

спілок та гарантування вкладів їх членів;

- проблема погодження статуту кредитної спілки з НБУ та державної реєстрації;

- проблема обмеження деяких видів діяльності та інвестування вільних коштів, які знаходяться у розпорядженні кредитних спілок;

- проблема оподаткування та бухгалтерського обліку й звітності.

Обсяг кредитів, наданих кредитними спілками України їх членам у 2009 року становить близько 4 млрд. грн., що на 30 % менше у порівнянні із 2008 роком.

Згідно з офіційною інформацією Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, активи кредитних спілок за 2010 рік становили 4,218 млрд. грн., а членами є 2,190 млн. осіб. Також протягом 2010 року припинили свою діяльність 74 кредитні спілки. Станом на кінець лютого 2010 року їх кількість становила 734, а до кінця року зменшилася до 700.

Починаючи з 2009 року кількість кредитних спілок почала різко зменшуватися. Таку тенденцію ми можемо простежити за наведеними даними: у 2004 році кількість кредитних спілок становила 687, у 2005 – 723, у 2006 – 734, у 2007 – 739, у 2008 – 745, у 2009 – 755, а у 2010 році їх налічувалося близько 700.

Щоб вирішити актуальні проблеми, які виникли у процесі функціонування та розвитку системи кредитних спілок необхідно:

- створити загальнодержавну стабілізаційну систему кредитних спілок;

- розробити та запровадити систему гарантування вкладів від фінансових ризиків;

- створити базу кредитних історій для формування єдиної системи даних про позичальників, що знизить частку неповернених позик;

- розробити систему загальних правил поведінки та стандартів діяльності на ринку кооперативного кредитування;

- створити більш жорстку та ефективнішу систему нагляду і контролю за діяльністю кредитних спілок;

- необхідно запроваджувати систему штрафів та санкцій;

- провести компанію по поглинанню неконкурентоспроможних кредитних спілок більш потужнішими, що приведе до укрупнення спілок на майбутнє;

- удосконалити систему навчання та інформаційних технологій, надавати консультації;

- необхідно регулярно проводити моніторинг діяльності кредитних спілок для того, щоб не допустити ухилення від оподаткування, що, як правило, негативно відбивається на бюджеті країни.

У результаті проведеного дослідження, можна зробити висновок, що однією із основних проблем, які стоять перед кредитними спілками на шляху їхнього повноцінного функціонування та розвитку в Україні є усунення суперечливих моментів у чинному законодавстві.

## ГОСПОДАРСТВО СТАРОДАВНЬОГО РИМУ В ПЕРІОД КРИЗИ РАБОВЛАСНИЦЬКОЇ СИСТЕМИ ГОСПОДАРСТВА

**КАКАРУК Т., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к. іст. н., доцент ФИЦИК Л.А.**

Найбільших успіхів Римська імперія досягла у I-II ст. н. е. Пожвавилася економіка провінцій, почали вирощувати нові сорти зернових, використовували добрива. Удосконалювалася техніка, наприклад, у Галії застосовували такі складні пристосування, як гальська жатка, було винайдено колісний плуг, почали застосовувати водяні млини.

Унаслідок труднощів а організації, управлінні та мотивації праці великих мас рабів латифундії були малорентабельні, землю обробляли вкрай недбало. Частина власників намагалися заінтересувати адміністрацію рабів, здаючи рабам-управителям повністю вілли, на яких вони самі вели справи і виплачували плату; рядових рабів намагалися заохотити за добру роботу, наприклад, краще годували, але заінтересувати всіх рабів було неможливо.

Поступово змінювалося право рабів на пекулії: господар втрачав право розплачуватися з боргами за рахунок пекуліїв рабів, було визнано дійсним борг господаря рабу, а якщо раб заборгував господарю, то той не міг відібрати його пекулію. Призупинення вдалих воєн у II ст. н. е. привело до зменшення числа рабів, ціна на них зросла, підвищилася роль внутрішніх джерел рабства. Рабовласник був вимушений дозволити сімейні відносини в середовищі рабів, було заборонено безпричинне вбивство їх, а Антоній Пій навіть прирівняв убивство раба, вчинене господарем, до вбивства іноземця [1, с. 28].

Разом зі змінами в сільському господарстві в I-II ст. і далі розвивалися ремесла. Вони ставали спеціалізованими, особливо в Римі. Відомі навіть такі майстри рідкісних професій, як майстер варіння клею для виробів зі слонової кістки, ремісники, які робили очі для статуй. Майстерні залишалися невеликими, у багатьох випадках на чолі майстерень чи лавок господар ставив раба. Створювали також великі підприємства. Найбільш відомі майстерні з виготовлення художньої кераміки, в яких працювало 100-150 рабів. Працю рабів широко використовували у виробництві предметів розкоші. Раби-майстри цінувалися. Зазвичай, їх потім відпускали на волю, вони могли навіть стати компаньйонами господарів, завести власну справу [2, с. 21].

В останнє десятиліття II ст. в римському суспільстві все виразніше відчуються труднощі, які в III ст. переростають у загальну кризу. Таке становище поставило Римську імперію під загрозу розпаду. Соціально-економічні зміни були викликані кризою рабовласницького способу виробництва, вичерпанням закладених у ньому потенційних можливостей. Конкретними проявами економічного спаду були: скорочення робочої сили внаслідок епідемій, мобілізацій в армію; запустіння посівних ділянок; падіння врожайності; відмова від інтенсивних культур винограду і маслин на користь екстенсивного хліборобства; погіршення якості ремісничих виробів тощо. Однак цей спад не можна розглядати як катастрофу, рівень розвитку ремесел і землеробства перевищував рівень раннього середньовіччя.

Криза сільського господарства завдала удару по містах як економічних культурних центрах, призвела до масової втечі населення в сільську місцевість. Панівним осередком господарства стали латифундії, які обробляли колони. Вони були слабо пов'язані з ринком, мали власні майстерні. Провідну роль почали відігравати великі земельні магнати, які контролювали значні території та численне населення. Різко знизилася роль рабів у виробництві, зросла роль колонів, навіть рабів власники садили на ділянку землі й перетворювали у квазіколонів. Занепад міст, товарних віл, ремесел, торгівлі, з одного боку, і зміцнення латифундистського землеволодіння – з другого, свідчили про зміни господарської структури, готували ґрунт для переміщення центру соціально-економічного життя в село [3, с. 53].

Стабілізації в державі, очевидно, було досягнуто ціною глибокої трансформації попередніх відносин, які базувалися на античній формі власності і на рабстві. Формувалися нові протофеодальні відносини, складався тип господарства, пов'язаний з експлуатацією дрібних землевласників у великих господарствах, рабовласницькі форми господарства поступово деградували. Зростало велике, а також церковне землеволодіння. У V ст. поширилося чернецтво, монастирі володіли великими площами земель, які звільнялися від важких податків.

#### **Список використаних джерел:**

1. Ковальчук В.М. Історія економіки та економічної думки: навч. посібник / В. М. Ковальчук, М. В. Лазорович, М. І. Сорай. – К.: Знання, 2008. – 647 с.
2. Економічна історія України і світу: підручник/ Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. ; За ред. Б.Д. Лановика. – 8-ме вид., перероб. і доп. – К.:Вікар, 2006. – 495 с.
3. История древнего мира: Греция и Рим. Научный учебник для студентов пед. ин-тов. / Бакщанин А. Г., Дворецкая И. А., Крушкол Ю. С. и др.; Под ред. А. Г. Бокщанина. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1981. – 431 с.

## **НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЬ**

**КОВАЛЬ В.І., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н., ст. викладач СЛАТВІНСЬКИЙ М.А.**

Потенційні можливості розвитку та ефективності виробництва визначаються передусім науково-технічним прогресом, його темпами і соціально-економічними результатами. Що цілеспрямованіше та ефективніше використовуються новітні досягнення науки і техніки, котрі є першоджерелами розвитку продуктивних сил, то успішніше вирішуються пріоритетні соціальні завдання життєдіяльності суспільства.

Оскільки діяльність підприємства не може обійтись без використання елементів науково-технічного прогресу то зрозуміло, що розгляд даної теми є досить актуальним. Метою даної статті є з'ясування необхідності науково-технічної орієнтації підприємств в сучасності.

Науково-технічний прогрес (НТП) – це безперервне вдосконалення наукових досліджень, знарядь праці, засобів і методів виробництва, що забезпечує нарощування темпів виробництва, нову якість зростання економіки. НТП сприяє підвищенню ролі промисловості у розвитку всіх галузей національної економіки – як у виробництві, так і в обслуговуванні, стійкості результатів економічної діяльності, збільшенню обсягу вільного часу, який працівники зможуть використати для підвищення кваліфікації, зростанню кількості кваліфікованих працівників, покращенню міжнародного обміну технічними і науковими ідеями [4].

НТП стимулює якісні перетворення матеріального виробництва і невиробничої сфери, призводить до постійного зростання продуктивності праці, чинить вплив практично на всі сторони життя суспільства, є невід'ємною частиною соціального прогресу. На теперішньому етапі соціально-економічного розвитку взаємодія науки і техніки стає все більш глибокою і міцною, зростає «сприйнятливість» техніки до нових наукових відкриттів і винаходів, а технічні задачі перетворюються в постійний і більш сильний стимул росту наукового знання. НТП можна тлумачити також як процес нагромадження та практичної реалізації нових наукових і технічних знань, цілісну циклічну систему «наука – техніка – виробництво», що охоплює кілька стадій: фундаментальні теоретичні дослідження; прикладні науково-дослідні роботи; дослідно-конструкторські розробки; освоєння технічних нововведень; нарощування виробництва нової техніки до потрібного обсягу, її застосування (експлуатація) протягом певного часу; техніко-економічне, екологічне й соціальне старіння виробів, їхня постійна заміна новими, ефективнішими зразками [3].

Потрібно зазначити, що за результатами прогнозів фахівців Масачусетського Технологічного Інституту та доповідями RAND Corporation на сьогодні глобальна економіка визначає перспективними наступні технології: технологія "порівняльної взаємодії", за якою визначається, яким чином різні складові клітин організму взаємодіють одна з одною, що у перспективі дасть змогу застосувати це в медицині,

сільському господарстві, біохімії тощо; технологія наномедицини, що теоретично дозволяє спрямовувати лікарські речовини безпосередньо у хвору клітину; скорочення відходів і токсичних речовин у виробництві; генетично модифіковані зернові культури; технології фільтрації і очистки води: дешева сонячна енергія; радіочастотна ідентифікація продуктів та індивідів; "ядерне перепрограмування", яке дозволить клонувати клітини, використовуючи будь-які джерела біологічного матеріалу; "безпечний інтернет", який захищатиме користувачів інтернету від розголошення особистої інформації та "бездротовий Всесвіт" дозволить різним електронним пристроям "спілкуватись" один з одним; "розтягуваний кремній" – дозволить створювати нові види і форми цієї речовини, що приведе до революції в інформаційних технологіях; інші технології [2].

На мікрорівні, тобто на рівні фірми, НТП реалізується у вигляді інновацій. Якщо говорити про нормативно-правову базу інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, то пріоритети соціально-економічного розвитку закріплено Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 року. Задля забезпечення гармонійного розвитку людського потенціалу, економіки і природного середовища держави стратегічними пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні на 2003-2013 роки статтею 7 визначені:

- модернізація електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; нові ресурсозберігаючі технології;

- машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії; нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації; удосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій; високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості; транспортні системи: будівництво і реконструкція;

- охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища;

- розвиток інноваційної культури суспільства [1].

Сучасний науково-технічний прогрес набув таких масштабів, що одна країна (навіть з розвинутою економікою) не може здійснити багато інноваційних проєктів. Інновації сприяють активізації міжнародного науково-технічного співробітництва. Важливим аспектом тут також є те, що сьогодні все більше посилюється залежність глобальної конкурентоспроможності національної економіки від рівня розвитку інноваційних процесів. Рівень та ефективність включення країни у міжнародний поділ праці визначаються наявністю кваліфікованих фахівців і інноваціями, що забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

Таким чином, для підприємств і національної економіки загалом, відповіддю на "виклики" динамічних процесів глобалізації, основою яких є невинний технологічний розвиток та технологічна конкуренція, має стати активна науково-технологічна та інноваційна політика на випередження та орієнтацію на гнучке використання вітчизняних порівняльних переваг, у першу чергу, наукового потенціалу з його провідними науковими школами і науково-технологічними комплексами. Одночасно необхідно враховувати можливості і переваги міжнародної кооперації та інтеграції, а також накопичений у сфері інноваційно-

технологічного прориву світовий досвід, що підтверджується апробованими практикою глобальними орієнтирами і механізмами розвитку.

Отже, можна зробити висновок, що використання елементів науково-технічного прогресу в процесі виробничої діяльності підприємства є надзвичайно важливим та необхідним. Встановлення конкретного кола аспектів та факторів розвитку підприємства є вихідним моментом для формулювання цілей діяльності й характеру подальших управлінських рішень. Важливим є з'ясування сутності науково-технічного прогресу, адже потенційні можливості розвитку виробництва визначаються перш за все НТП, його темпами і соціально-економічними результатами. Науково-технічний прогрес має досить великий вплив на розвиток підприємств, оскільки низька конкурентоспроможність, викликана їх технологічною відсталістю негативно впливає на економічний розвиток держави й ускладнює повноправну інтеграцію України до світової спільноти.

#### **Список використаних джерел:**

1. Бай С.І. Інноваційно-інвестиційний потенціал України в контексті світового науково-технічного розвитку / С. І. Бай // Науковий вісник БДФА, Ек. науки: збірник наукових праць за ред. В.В. Прядка. – 2008. – С.127-137.
2. Дичковська О.В. Системи технологій промисловості: Навч. посіб. / О. В. Дичковська. - 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2009. – 270 с.
3. Жукова Н. К. Інноваційна орієнтація підприємств на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України / Н. К. Жукова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №11. – С.88-91.
4. Королев И.С. Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет / И. С. Королев. – М.: Юристъ, 2009. – 340 с.

## **РОЗВИТОК МАНУФАКТУРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ В XVI-XVIII СТ.**

**КОДОЛА М.Ю., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к. іст. н., доцент ФИЦИК Л.А.**

Мануфактура – це підприємство, що ґрунтується на ремісничій техніці, поділі праці, вільнонаймані робочій силі. Ця стадія промисловості, що історично передувала великому машинному виробництву. Поділ праці, коли робітник виконував лише окремі операції, сприяв не тільки значному зростанню її продуктивності, але й істотному вдосконаленню ручного інструменту, що підводило до створення робочого механізму машини, а відповідно до машинного виробництва [1, с. 91].

Оскільки від ролі мануфактури в економічній структурі країни залежить розвиток в цілому, господарство України XVI-XVIII ст. можна охарактеризувати як мануфактурне. Мануфактури виникали в тих галузях, де рівень спеціалізації та технічного розвитку створив умови для реорганізації виробництва [2, с. 363].

Початок мануфактурного періоду в Україні в історико-економічній літературі датується порізно: від XVI ст. до другої половини XVIII ст. Найбільш

переконливою є точка зору, що мануфактурне виробництво в Україні пройшло дві стадії – нижчу, яка характеризувалася розвитком початкових форм мануфактур, і вищу, коли почали панувати великі централізовані мануфактури.

Початкові форми мануфактури – це переважно дрібні підприємства, в яких поділ в процесі виробництва відігравав уже значну роль, панувала ручна ремісницька техніка, а в деяких галузях почалася механізація виробничих процесів. Такт мануфактури були попередниками розвинених мануфактур, перехідною формою від дрібного товарного виробництва до мануфактурного, їх поява в найважливіших галузях промисловості свідчила про початок мануфактурного періоду.

У XVII ст. мануфактурне виробництво відіграло значну роль у Лівобережній Україні та Слобожанщині. У 20-х роках XVIII ст. на цих землях під впливом перетворень Петра I почалося будівництво великих централізованих мануфактур. У Західній та Правобережній Україні вони створювалися в 70-х роках XVIII ст.

Виникнення мануфактур відбувалося двома шляхами: дрібні підприємства перетворювалися на великі самостійні виробництва, майстерні підпорядковувалися торговому капіталу, який активно проникав у виробництво.

Особливо сприятливим середовищем для виникнення мануфактурного виробництва були міські та сільські промисли. Вони не обмежувалися цеховими майстернями, тому були більш придатними для впровадження нових механічних процесів, прогресивних форм організації виробництва й праці. Важливе значення мало те, що в XVI – першій половині XVII ст. власниками промислів були представники всіх прошарків населення України (купці, шляхта, міщани, козаки, селяни). Найбільшими в економічному та воєнно-стратегічному відношеннях промислами володіла держава. Це зумовило широке використання найманої праці. Однак в умовах фільварково-панщинної системи шляхта почала запроваджувати мануфактурне виробництво, використовуючи не лише найману, а й кріпацьку працю. Отже, в Україні виникали як капіталістичні, так і кріпосні та змішані мануфактури. Формувалися кадри постійних робітників, які жили за рахунок заробітків у промисловості.

Збереження кріпацтва на західноукраїнських і правобережних землях після Визвольної війни середини XVII ст., його поступове утвердження на Лівобережжі та Слобожанщині в умовах зростання товаризації феодального господарства створили умови для подальшого розвитку виробництва на основі примусової кріпацької праці селян у формі феодальних (вотчинних) і посесійних мануфактур. Останні утворювалися як казенні, а потім передавалися в посесію (умовне спадкове користування) приватним особам чи одразу виникали як посесійні. На них працювали або приписні державні селяни, або куплені селяни спеціально для роботи на підприємствах. Частина поміщицьких мануфактур передавалася в оренду.

Більшість вчених вважають, що кріпосницькі мануфактури були своєрідним явищем, специфічною формою товарного виробництва, яке, розвиваючись в рамках феодалізму, широко використовувало натуральні ресурси маєтків і ґрунтувалося на праці кріпаків.

Технічною передумовою для зародження мануфактур в Україні було широке використання водяного колеса, що знаменувало перехід від дрібного ручного



виробництва до механізованого. У кінці XVIII ст. на території Лівобережжя налічувалося 3362 водяних і 12 732 вітряних млинів, на Слобожанщині – близько 645, у Східній Галичині – 5117. Значна частина з них була великими підприємствами мануфактурного типу з кількома відділеннями: борошномельним, крупорушним (очищення і подрібнення круп), сукновальним, лісопильним (тартаки). Коштував такий млин 3 тис. золотих. Млини обслуговували наймані селяни. Поширена була оренда млинів мельниками, заможними селянами, козаками [3, с. 278].

З XVII століття водяне колесо стали використовувати також для приведення в дію ковальських молотів, що забезпечували механічну обробку заліза. Разом з тим ширше розповсюдились парні горни. Кожна рудня включала димарню, де плавилось залізо, і кузню, де воно оброблялось [4, с. 117].

Продовжувало розвиватися металургійне виробництво, найпоширенішою формою якого були рудні. Місцем їх найбільшого зосередження були Чернігівщина, Волинь, Яноцька, Стрийська, Самбірська землі Руського воєводства. У XVI ст. в Україні діяло 70, в першій половині XVII ст. – 120 рудень.

Рудні склалися з млина, димарні, де з руди виплавля залізо, і кузні. Виробничий процес поєднував залізо руд (добування руди), металургійне та металоробне виробництво. Чисельність працюючих була в межах від 7 до 24 осіб. Це давало змогу здійснювати мануфактурний поділ праці. Існували такі основні професії, як рудокопи, рудовози, димарі, ковалі, курачі, серед яких також був поділ праці. Робітники на руднях були найманими. На допоміжних роботах використовували примусову працю панщинних селян. Продукція рудень в першій половині XVIII ст. становила по 500–700 пудів сиродутного заліза на рік.

В останній чверті XVIII ст. з'явилися перші доменні мануфактури. Одноступінчастий сиродутний спосіб виробництва був замінений на двоступінчастий, при якому в доменній печі виплавляли чавун, а потім у кричній печі переплавляли його на сталь. На цих підприємствах працювало до 100 робітників. Першими доменними мануфактурами були Високошчанська, Кропивенська, Городоцька в Правобережній Україні. Доменні мануфактури діяли в селах Мізуні й Демні Стрийського, Смільній Самбірського, Руді Ромажнецькій Жовківського округів Східної Галичини, в Чинадієві й Кобилецькій Полянні в Закарпатті.

Зароджувалися і розвивалися нові форми виробництва у ткацтві. Центрами його в Західній Україні були Львів, Броди, на території Волині – Луцьк, Кременець, Володимир, у Гетьманщині – північні полки. Технічною основою були ткацький верстат і фолюші (терки, що туть сукно), ручні або при млинах. Виробництво організовувалося у формі децентралізованої мануфактури. Протягом XVII-XVIII ст. поглибилася спеціалізація, удосконалилися знаряддя праці та технологія. Продукція йшла на ринок.

Початковою формою мануфактури були виробництво гармат і дзвонів, а також підприємства для карбування монет. У XVII ст. у Львові було засновано велику монетарню з чітким поділом праці, що розміщала в шести великих майстернях.

В Україні найрозвиненішим виробництвом текстильної промисловості було суконне. Найбільшою суконною мануфактурою була посесійна Глушківська

(Путивльська), заснована 1719 р. Наприкінці XVIII ст. на ній працювало 9 тис. робітників, щороку вироблялося близько 200 тис. аршинів сукна. Овечий завод при мануфактурі налічував у 80-х роках 17 тис. овець. На 1797 р. існувало 12 мануфактур з обсягом виробництва 304 620 аршинів сукна. Більша частина продукції припадала на мануфактури Лівобережжя і Слобожанщини – 88,6%. На мануфактурах Правобережжя виготовляли 7,7%, а Півдня – 6,7 % продукції. Значне місце займали вотчинні суконні мануфактури, на яких виробляли 96 % сукна. Серед них Ряшківська (в Прилуцькому повіті), що належала князю Юсупову, Батуринська графа К. Розумовського, Салтівська в Слобожанщині, що належала поміщикові Л. Тендрикову.

Почалося мануфактурне виробництво зброї. У 1736 р. був побудований і працював з деякими перервами Шосткинський пороховий завод, що належав державній скарбниці. В 1788 р. він мав 15 порохових млинів і на ньому працювало близько 500 казенних селян, а потім солдати, які відбували довгострокову службу в армії. Тут виробляли майже 12 тис. пудів пороху на рік. У 1764 р. було відкрито казенний збройовий завод "Арсенал" у Києві, в 1789 р. – завод з ремонту зброї в Кременчуку. На них працювали як приписні селяни, так і наймані робітники.

У західних і правобережних українських землях великі мануфактури з'явилися в другій половині XVIII ст. В 70-х роках вони виникли в текстильній промисловості. Відома суконна мануфактура графа Потоцького в м. Тульчині на Брацлавщині, на якій працювали як кріпаки, так і вільнонаймані робітники, всього понад 20 чоловік. Вона мала 95 верстатів, виробляла 5 тис. аршинів сукна на рік.

У кінці XVIII ст. в Правобережному Поліссі виникли великі металургійні мануфактури – Високопіщанська, Кропивнянська, Чижівська, Городеська, в Закарпатті – у селах Кобилецька Поляна і Тур'я-Ромети.

Отже, протягом XVI–XVIII ст. в українській промисловості відбулися великі прогресивні перетворення. На зміну цеховому виробництву прийшла мануфактура. У XVIII ст. розпочався період розквіту мануфактурного виробництва. На відміну від Західної Європи, де існувала одна форма мануфактур – на основі вільнонайманої праці, в Україні в умовах панування панщинно-кріпосницької системи господарства працювали мануфактури, що ґрунтувалися не лише на вільнонайманій, а й на кріпосницькій праці (вотчинні, посесійні, казенні). Кріпосна мануфактура була специфічною формою товарного виробництва, що здійснювалося на феодалській основі. Викликана до життя розвитком товарно-грошових відносин, вона сприяла розкладу феодалізму [3, с. 278].

#### **Список використаних джерел:**

1. Ковальчук В. М. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. / В. М. Ковальчук, М. В. Лазарович, М. І. Сарай. – К.: Знання, 2008. – 647 с.
2. Андрющенко А. М. Економічна теорія: Навч. посіб. / А. М. Андрющенко, А. П. Бурляй, В. С. Костюк. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 520с.
3. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу : Підручник / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко ; За ред. Б. Д. Лановика. – 7-ме вид., стер. – К. : Вікар, 2005. – 486с.
4. Економічна історія України : Навчальний посібник. Видання друге / Уперенко М. О., Кузнецов Е. А., Парієнко Г. К. та ін. – Х. : ТОВ "Одісей", 2005. – 496 с.

## ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

**КОРОПЕЦЬ В.О., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н , ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

Державне регулювання банківської діяльності в ринковій економіці здійснюється, насамперед, у рамках самої банківської системи. Державне регулювання комерційних банків - це комплекс заходів, яких вживають відповідні державні органи для підтримання стабільності та ефективності банківської діяльності, обмеження негативних наслідків різноманітних ризиків.

Головною метою регулювання банківської сфери є підвищення рівня надійності, стабільності банківської системи в цілому та захист інтересів кредиторів і вкладників. У банківській системі України НБУ визначений як головний банк країни і кредитор останньої інстанції. Він знаходиться в державній власності і служить основним суб'єктом державного регулювання функціонування комерційних банків. Центральний банк покликаний приводити їхню діяльність у відповідність із загальною економічною стратегією і виступає ключовим агентом державної грошово-кредитної політики.

Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку національної банківської системи, впровадження передових банківських технологій та систем розрахунків привернули до себе увагу багатьох науковців та практиків, зокрема – В.І. Міщенко, С.В.Науменкової, В.В.Глуценка та інших.

Оцінка достатності капіталу банку є важливим показником його надійності. Недотримання цих нормативів та низька якість активів внаслідок занадто ризикованої кредитної політики призвели значну кількість українських банків до встановлення щодо них режиму фінансового оздоровлення, а деякі банки взагалі припинили діяльність. Так, за станом на 01.10.2010р. зі 191 зареєстрованого банку в Україні більше 10 працювали в режимі фінансового оздоровлення, а 36 банків перебували в стадії ліквідації, з них 16 ліквідується за рішенням НБУ та 16 за рішенням господарських судів, і лише 4 за рішенням зборів акціонерів. Питома вага проблемних банків в українській банківській системі значна. Тому регулюючі органи насамперед ставлять відповідні вимоги щодо мінімального розміру банківського капіталу і тим самим проводять відповідну кваліфікаційну межу, яка є необхідною для банківської діяльності. Також встановлено вимоги щодо забезпечення мінімально достатнім капіталом залежно від ризиків діяльності банку, тобто при розрахунку капітал коригується на структуру ризиків активних операцій банку.

Так, мінімальний розмір капіталу українських банків згідно з нормативом повинен становити на 1 січня 2010 року суму, еквівалентну 2 млн. ЕКЮ. Більше 20% банків на 01.01.2010р. не виконують цих вимог НБУ. На нашу думку саме такий мінімальний розмір капіталу відповідає міжнародним стандартам банківської діяльності та сприяє інтеграції країни у міжнародну господарську систему.

Важливе значення у процесі регулювання діяльності банків мають показники ліквідності. Ліквідність банку полягає у його спроможності своєчасно виконувати

свої зобов'язання перед клієнтами і вкладниками. У банківській практиці існують два основні шляхи управління ліквідністю. Це насамперед формування певної частки активів у ліквідній формі, тобто у формі готівкових грошових або короткострокових державних зобов'язань. Але слід зауважити, що цьому способу притаманні також негативні риси. Наприклад, може зменшитися обсяг доходів банку. Ще одним способом підтримки достатнього рівня ліквідності є створення відповідної структури пасивів банку, що дає змогу зменшувати залежність від нестійких і тому, як правило, дорожчих джерел.

Останні роки банківська система України розвивається швидкими темпами, про що свідчить хоча б зростання загальних активів банків за 2010 рік на 20,3% (збільшення відбулось в основному за рахунок зростання кредитних операцій та вкладень у цінні папери). Важливу роль у цьому зростанні відіграє НБУ (тобто державне регулювання комерційних банків). Так, наприклад, зменшення облікової ставки у 2009р. році призвело до зменшення процентної ставки за кредитами з 32,1% у 2009р. до 31,1% у 2010 році, але водночас відбулося зниження процентної ставки за депозитами з 13,5% у 2009 р. до 11,2% у 2010р.[2] Це сприяло зменшенню витрат банків.

Важливо сказати, що відбуваються позитивні зрушення у структурі банківських активів, спрямовані на зменшення неробочих, проблемних активів та збільшення ліквідних активів. Такі якісні зміни є передумовою стабільного та врівноваженого розвитку банківської системи в Україні.

За станом на 01.01.2010р. структура активів банків була такою: високоліквідні активи становили 7 905,4 млн. грн. (17% від суми загальних активів), кредитний портфель - 30386,7 млн. грн. (64%), вкладення в цінні папери - 3373,9 млн. грн. (7%), дебіторська заборгованість - 2039,5 млн. грн. (4%). Основні засоби та нематеріальні активи - 3061,6 млн. грн. (6%), інші активи - 1003,5 млн. грн. (2%).[3]

Отже, для того щоб Україна успішно досягла періоду з добре розвинутою банківською системою, необхідно вже сьогодні забезпечити розв'язання таких завдань:

- прискорення зростання економічного потенціалу комерційних банків, звільнення їхніх балансів від безнадійних боргів державних підприємств;
- захист банків від втручання з боку державних структур, які не забезпечують вимог чинного банківського законодавства України;
- створення дієвої законодавчо-правової бази функціонування банків, яка забезпечила б їм надійний захист від усіх видів ризиків та високу стабільність їх діяльності.

Для реалізації цих завдань необхідно створити систему швидкого реагування на системні ризики, що виникають у банківських структурах, а також створити систему вчасного виявлення і санації великих банків, які до цього не стикалися з фінансовими труднощами. Така система дасть змогу досягти підвищення надійності функціонування як банківської системи України, так і стійкості української економіки в цілому.

#### **Список використаних джерел:**

1. Роговая Н. Деякі теоретичні аспекти державного регулювання банківської діяльності / Н.Рогова.// Економіка України. – 2009. – № 4.-47с.

2. Проблеми державного регулювання банківської діяльності [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net>

3. Основні критерії ефективності українських банків [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.ukrbanks.info/news/Bankvskii-sektor>.

## **ПРОБЛЕМИ ЦУКРОБУРЯКОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

**КРИВДА О.О., студ. I курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач ГОЛУБКІНА О.М.**

Нині в державі назріли соціально – економічні умови для відродження і розвитку цукробурякового виробництва як однієї досить важливих стратегічних галузь агропромислового комплексу, яка в минулому мала великий експертний потенціал.

Одним з основних стримуючих чинників відродження й розвитку цукробурякового виробництва країні стала занедбаність буряківництва, низька його ефективність, втрата сільськогосподарського товаровиробниками економічного інтересу щодо розвитку галузі, значне послаблення її матеріально – ресурсної бази істотне обмеження можливостей застосування сучасних ресурсозберігаючих технологій, мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин від хвороб, шкідників і бур'янів [1].

Площі посівів цукрових буряків в Україні не виправдано зменшилися, що негативно вплинуло на загальний обсяг виробництва цукрових буряків в Україні, величезні потужності з переробки цукрових буряків було витрачено.

Це спричинено перш за все неправильною політикою держави. Як відомо, виробництво цукрових буряків є надзвичайно трудомісткою галуззю, яка потребує досить значних витрат на їх вирощування, і за нинішніх цін збуту не завжди є рентабельною. Дешевий цукор з тростини призвів до втрати конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника та змусив зупинити таку потужну галузь, що було величезною помилкою, призвело до втрати робочих місць та закриттю багатьох переробних цукрових заводів [2].

Для України ця культура була у недалекому минулому рушійною силою розвитку сільськогосподарського виробництва, його науково–технічного оснащення і економічного зростання. Цукрові буряки вирощувались у 19 із 25 областей в господарствах Лісостепової зони. Посівна площа в 1970 році становила 1756 тис. га, у 1980 році – 1775 тис. га, а в 1990 році – 1606 тис. га. наступні роки розпочалось скорочення посівних площ. Так, в 2000 році цукрові буряки вже висівались на площі 747 тис. га, а в 2007 році – 584 тис. га, а в 2009 році – 330 тис. га тобто знизилась до рівня позаминулого століття – початку розвитку цукроваріння в Російській імперії.

В 1990 році на Україні з цукрових буряків було вироблено 5,4млн.тонн цукру, а в 2009 році лише 1,08 млн. тонн. Обсяг щорічного споживання цукру на внутрішні потреби в Україні становить 2,0 – 2,2 млн. тонн, таким чином забезпеченість цією продукцією власного виробництва на 2010 рік вже становила лише 50% [3].

У 2010 році ситуація з вирощуванням цукрових буряків дещо покращилась. Згідно з даними інституту цукрових буряків станом на 28 жовтня 2010 року в Україні цукрові буряки були зібрані з 423,7 тис. га, або 85% запланованих до збирання площ (496,4 тис. га), накопано 12510,7 тис. тонн коренеплодів, вивезено 11540,7 тис. тонн. Середня врожайність – 295,3 ц/га.

Великі проблеми бурякоцукровому під комплексі виникають через відсутність обігових коштів та кредитних ресурсів. Відсутність кредитних коштів призводить до того, що цукрозаводи не можуть забезпечити себе обіговими коштами і змушені переходити на давальницькі і бартерні схеми розрахунків, а окремі цукрові компанії, не розраховувшись із взятими на себе зобов'язаннями, й взагалі опинились на межі банкрутства.

Цукрові буряки завжди були і залишаються економічно привабливою культурою. Ситуація в економіці виробництва цукрових буряків і цукру швидко змінюється. Тому товаровиробники не втрачають надію, що бурякоцукрове виробництво стабілізується.

Для подолання кризових явищ у цукрові промисловості та сільському господарстві необхідно розробити заходи, щодо розв'язання проблем, які виникли. Потрібен детальний аналіз собівартості виробництва цукру, але ці реальні дані приховуються виробниками, тому лише можна здогадатися про дійсні витрати на виробництво цукру із цукрового буряка.

Дуже важливим чинником є виробничий сезон цукроваріння, який триває 2–3 місяця в році. У весь інший період завод практично не працює, а звідси дуже низькі показники цукрового виробництва.

Щоб поліпшити економічні показники виробництва цукру, необхідно йти шляхом скорочення витрат на виробництво і транспортування сировини та організацію ефективного використання обладнання цукрового заводу, його енергетичної бази для переробки іншої сільськогосподарської продукції й сировини [4].

Для відродження ринку цукру України за прикладом розвинутих країн однією з головних умов має бути захист її ринку та виробника. При цьому потрібно керуватися розумінням суті ринкового механізму й необхідності регулярної ролі держави, яка від відстоювання ідеї власне ринкових реформ має твердо стати на шлях відстоювання інтересів держави, економічних і соціальних прав її громадян [5].

Щоб підвищити рівень рентабельності виробництва цукрових буряків та відновити бажання аграріїв вирощувати цю стратегічно важливу сільськогосподарську культуру допоможе застосування економічно ефективних та інтенсивних технологій вирощування цукрових буряків. Також держава має стабільно виплачувати дотації, контролювати реалізаційні ціни та збут цукрових буряків переробним підприємством.

Комплексне та систематичне дотримання цих заходів допоможе відродити бурякоцукрову галузь в Україні та сприятиме ефективному розвитку агропромислового комплексу загалом.

#### **Список використаних джерел:**

1. Багрій Т.В. Розвиток нових інтегрованих формувань у відродженні

цукробурякового виробництва в Україні // Економіка АПК. – 2009. - №4. – С.29 – 30.

2. Матеріали II Всеукраїнської заочної науково практичної конференції «Актуальні питання сучасної економіки» частина I – Умань: Видавець «Сочінський», – 2010. – С.151 – 157.

3. Фінансово–економічні проблеми стабільного розвитку економіки України / Під ред. А.Ф. Головчука, О.О.Непочатенко. (Частина 1). – Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець Сочінський), 2010. – С.261 – 264.

4. Ткаченко Н.М. Шляхи подолання кризових явищ у цукровій промисловості / Н.М. Ткаченко, О.О. Ткаченко // Економіка АПК. – 2009. - №8. – С.46 – 50.

5. Чернієнко О.О. Сучасні проблеми державного регулювання ринку цукру // Економіка АПК. – 2010. - №2. – С.61 – 66.

## **НОВИЙ ЗМІСТ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ "КАПІТАЛ" В КОНТЕКСТІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН**

**КРИВДА О.О., студ. I курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач СМОЛІЙ Л.В.**

Капітал – одна з надзвичайно важливих категорій ринкової економіки. Всеохоплююча категорія, універсальна та багатоперспективна, через це трактувань капіталу існує дуже багато. Але, незважаючи на численні дослідження, ще й досі немає єдиного універсального визначення економічної суті капіталу, яке б охоплювало всі сутнісні характеристики цієї категорії.

Вивченню суті категорії капіталу протягом багатьох століть приділялась суттєва увага багатьох вчених і дослідників. Серед сучасних авторів, у працях яких приділена увага дослідженню категорії „капітал”, можна назвати І.О. Бланка, А.Б. Гончарова, О.В. Клименка, П.В. Круси, В.З. Потія, А.А. Чухна.

Однак категорія „капітал” для економістів залишається неоднозначною та суперечливою. Розкриттям економічної сутності капіталу займалися представники різних економічних шкіл та напрямів, намагаючись знайти закони походження та розподілу суспільного братства. Теорія капіталу займає визначальне місце в розвитку економічних вчень. Наукове пізнання капіталу невіддільне від історичної еволюції суспільства, представники кожної наукової теорії виділяють нові факти дійсності, що відповідно зумовлює зміну поглядів на поняття „капітал”.

Дослідження цієї однієї з найбільш проблемних категорій економісти проводили на основі існуючих господарських відносин, чим і пояснюється різноманітність поглядів на сутність капіталу. В ході історичного розвитку економічної науки сформувалися різні підходи до визначення сутності капіталу, які можна об'єднати в декілька груп:

–предметно-функціональний – нагромаджена праця, призначена для подальшого виробництва або продажу з метою одержання доходу. Капітал аналізується як фактор виробництва, що впливає на результати підприємницької

діяльності і приносить дохід власнику;

–соціально-економічний – економічна категорія – специфічні суспільні відносини, що виникають за певних історичних умов. Підхід характеризується прагненням суспільно-економічну сутність капіталу в органічному взаємозв'язку з економічними відносинами;

–грошовий – фінансовий ресурс, що приносить дохід власнику у вигляді процента;

–часова концепція – заснована на порівнянні корисності благ та виведенні доходу з певних властивостей останнього. Згідно з цим підходом цінність теперішніх благ завжди перевищує цінність таких самих благ у майбутньому, відтак дохід на капітал має місце за умови обміну товарів поточного і майбутнього споживання;

–трактування капіталу як певного вкладання – забезпечує дохід власнику незалежно від сфери застосування чи характеру діяльності.

При розкритті сутності поняття капітал, перш за все, необхідно приділити увагу тому, що він повинен розглядатись як сукупність засобів виробництва, представлених у грошовій оцінці, які при прикладанні до них праці та підприємницької ініціативи можуть приносити додаткову вартість, тобто капітал є вартістю, що має здатність до відшкодування авансованої, інвестованої суми та самозростання за наявності благополучних умов для цього процесу. Капітал також необхідно розглядати як майно, що переносить свою вартість на продукт праці та приносить дохід в процесі виробництва.

Капітал є базою створення і розвитку підприємства. Функціонування капіталу на мікроекономічному рівні характеризується процесом його індивідуального кругообігу, тобто капітал будь-якого суб'єкта господарювання складається з трьох частин: засоби виробництва, готова продукція, гроші та грошові документи.

Економічна сутність капіталу визначається такими його характеристиками:

- капітал підприємства є основним фактором виробництва;
- капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що забезпечують дохід;
- капітал є головним джерелом формування добробуту його власників;
- капітал підприємства є головним виміром його ринкової вартості;
- динаміка капіталу підприємства є важливим барометром рівня ефективності його господарської діяльності [1].

Під загальним поняттям „капітал підприємства” розуміють різні його види: банківський, фінансовий, природний, людський, економічний.

Банківський капітал. Капітал банківської системи не увійшов до обсягу розрахованого реального капіталу України. Якщо оцінку реального капіталу вважати ринковою оцінкою, то за аналогією стартовою чи мінімальною ринковою оцінкою банківських установ можна вважати обсяг їх чистих активів.

Фінансовий капітал визначається „як грошовий капітал у формі грошових коштів”. Активно використовується також поняття фінансового капіталу, яке виходить із марксистської теорії, а саме лєнінське визначення, що фінансовий капітал – це є банківський капітал, який злився з капіталом монополістичних союзів промисловців.

Природний капітал представлено оцінкою більш широкого набору складових



природного багатства (с/г угідь; земель і населених пунктів; землі транспорту, зв'язку).

Людський капітал є інтегральною оцінкою, яка окрім сукупності професійних знань, умінь та навичок, містить також характеристики стану здоров'я, рівень працездатності, фізичні дані робітника, а також є відображенням культурного надбання, володіння яким є додає успіхів у комунікації з іншими людьми. Це є своєрідною сумою нагромадженої частки та інвестицій, спрямованих на підвищення культурно-освітнього рівня та кваліфікацій, які в майбутньому принесуть віддачу [2].

Економічний капітал – абсолютна сума капіталу, необхідна для адекватної підтримки прийнятих конкретних ризиків. Економічний капітал базується на імовірній оцінці потенційних майбутніх збитків і тому потенційно є перспективнішим показником адекватності капіталу порівняно з традиційними обліковими критеріями [3].

Найбільша кількість авторів схилиються до визначення поняття капітал як сукупності засобів або ресурсів, що авансуються в підприємство з метою використання у процесі виробництва та створення товарів та послуг.

Велика увага приділена також трактуванню капіталу як самозростаючої вартості, яка шляхом експлуатації найманих працівників створює додаткову вартість. Капітал визначається з економічної точки зору. Ряд авторів стверджують, що капітал – це чиста вартість активів, тобто активи підприємства за мінусом суми боргових зобов'язань, тобто трактує капітал з бухгалтерської точки зору.

Деякі автори під капіталом розуміють початкову суму коштів, призначених для здійснення підприємницької діяльності. Дане визначення більше схоже на трактування статутного капіталу.

Вважаємо, що в сучасних умовах ринкових відносин поняття капітал увібрало в себе всі ознаки, що формувалися в процесі розвитку таких наук, як економіка, бухгалтерський облік, фінанси, статистика, контроль та ін. Сукупність поглядів має можливість стверджувати, що кожен з них є справедливим в певній сфері життя, а тому поняття „капітал” слід розглядати в різних площинах.

Пропонуємо виділити такі сфери застосування поняття „капітал”:

–соціально- побутова – виражає капітал з огляду на потреби суспільства в обміні інформацією на побутовому рівні та в професійній діяльності людей – сукупність матеріальних благ та ресурсів;

–науково-економічна – визначає капітал у розрізі наукових поглядів щодо його сутності – вартість, що створює додаткову вартість;

–облікова – характеризує капітал у напрямках діяльності господарюючого суб'єкту та відносин власності – виражені в грошовій формі частки участі в активах підприємства за вирахуванням зобов'язань [4].

Не відкидаючи жодного з трактувань капіталу, нагромаджених науковою думкою за всю історію розвитку економічної теорії, вважаємо, що невьявність чіткого тлумачення поняття „капітал” в умовах ринкових відносин дозволяє створювати дієві механізми акумуляції, розподілу і перерозподілу вільних фінансових ресурсів серед усіх сфер економічного життя що, в свою чергу, надасть можливість економіці України вийти на якісно новий рівень свого розвитку.

Вважаємо, що капітал – це запас економічних благ у формі грошових коштів, ресурсів та засобів. Він є головним вимірником вартості підприємства та за умови ефективного його використання здатний до самозростання. Усі форми капіталу мають на сьогоднішній день стати тими пріоритетними завданнями, які можуть забезпечити формування інформаційно-індустріального суспільства, що забезпечить зростання виробництва та добробуту населення у майбутньому.

#### **Список використаних джерел:**

1. Зборовська Ю.О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти суті капіталу // Формування ринкових відносин в Україні.- 2007.- №7. – С. 35-38.
2. Шумська С.С. Національний капітал України : оцінки й тенденції // Економіка і прогнозування. – 2006. - №4. – С. 23-38.
3. Міщенко С. Сутність економічного капіталу та його роль у забезпеченні фінансової стійкості банку // Вісник Національного банку України. – 2008. - №1. - С. 58-64.
4. Варичева Р.В. Поняття власного капіталу // Вісник ЖДТУ. - 2010. – №2. – С. 81-85.

## **ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**КУЧЕР О.О., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: БАРАБАШ Л. В.**

В українській економіці з кожним роком усе більш питому вагу займає підприємницька діяльність. І тому питання щодо обмеження цієї діяльності є одним з основних для підприємців. У ст. 4 Закону України “Про підприємництво” визначений чіткий перелік видів діяльності, здійсненням якої можуть займатися лише державні підприємства.

Підприємницьку діяльність, яка підлягає ліцензуванню, можна умовно поділити на такі види: перший вид – надання спеціальних специфічних послуг, до яких можна віднести юридичну практику, аудиторську діяльність, діяльність пов’язану з організацією іноземного та зарубіжного туризму та ін.; другий вид – це перелік спеціальних робіт, до якого відносяться такі види діяльності, як проектування, будівництво та експлуатація об’єктів атомної енергетики, а також надання послуг з їх обслуговування та ін. Така система розподілу видів діяльності є найбільш простою, але не є ідеальною, тому що не враховує певних особливостей ліцензування.

Перелік органів які видають ліцензії та загальні правила їх видачі визначені “Положенням про порядок ліцензування підприємницької діяльності”, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України №1020 від 03.07.99 року. На сьогодні ліцензії видаються у 884 структурних підрозділах органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що нараховують майже 1700 співробітників. Питома вага по видачі ліцензій на одного фахівця в середньому по Україні становить 600 одиниць на рік. Центральним органом

виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері ліцензування підприємницької діяльності, є Ліцензійна палата України. Основним завданням Ліцензійної палати України є:

- узагальнення практики застосування законодавства з питань ліцензування підприємницької діяльності;
- методичне керівництво роботою, пов'язаною з ліцензуванням підприємницької діяльності;
- координація роботи органів, що здійснюють ліцензування;
- контроль за додержанням порядку видачі суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій;
- контроль за додержанням суб'єктами підприємницької діяльності вимог нормативно - правових актів з питань ліцензування.

Крім цих завдань, Ліцензійною палатою України ведеться Єдиний ліцензійний реєстр, який представляє собою автоматизовану систему збирання, накопичення та обліку даних, пов'язаних із ліцензуванням підприємницької діяльності. Ліцензійний реєстр створюється на основі національної системи класифікації та кодування техніко-економічної інформації. Реєстр створено з метою забезпечення повного обліку органів, що видають ліцензії, суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали ліцензії та виданих ліцензій; переходу до міжнародної системи обміну інформацією щодо ліцензування; доступності, гласності та відкритості інформації у межах законодавства; контролю на основі даних реєстру за правомірністю порядку видачі ліцензій та за дотриманням вимог нормативних актів щодо здійснення видів підприємницької діяльності, яка ліцензується.

Із прийняттям відповідних змін до чинного законодавства, розробником яких була Ліцензійна палата України, перелік видів діяльності, яка підлягає ліцензуванню, скоротився майже втричі, до 42 видів. Крім того, для поліпшення ситуації, яка склалася в галузі ліцензування, було запроваджено новий порядок ліцензування підприємницької діяльності: рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії приймається не пізніше 30-ти днів з дня одержання заяви та відповідних документів; впроваджена єдина уніфікована процедура оформлення, видачі, припинення, скасування та поновлення дії ліцензії; передбачена можливість продовження дії ліцензії на новий термін за заявою суб'єкта підприємницької діяльності.

Однак, незважаючи на певні успіхи в уніфікації та спрощенні системи ліцензування, ще зостається багато проблем, які можна умовно поділити на такі групи: перша – це проблеми, які виникають у зв'язку з недосконалістю правового поля (відсутність загального законодавчого акту, який би регулював сферу ліцензування (на даному етапі ця діяльність регламентується 23-ма законами); друга група – проблеми, які виникають у регіонах (недостатнє фінансування, відсутність офіційних роз'яснень деяких нормативних актів); третя група – це проблеми, які виникають через зловживання органів, які видають ліцензії. До цієї групи можна віднести вимоги не передбачуваних законодавством документів, прохання перераховувати кошти у позабюджетні фонди та ін.

На думку спеціалістів, дані проблеми можна вирішити передусім через приведення нормативних актів відомств у відповідність із діючим законодавством;

шляхом прийняття єдиного закону, який би регламентував сферу ліцензування; запровадженням позавідомчого принципу ліцензування підприємницької діяльності, який передбачає передачу функції ліцензування місцевим органам виконавчої влади (облдержадміністраціям, з наданням їм права при необхідності делегувати повноваження районним органам). Невідкладне проведення вищезазначених заходів дозволить значно удосконалити та спростити порядок отримання дозволу (ліцензії).

## **СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ**

**КУЧЕР О.О., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к. е. н., ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

Під страхуванням кредиту розуміють один із видів забезпечення виконання зобов'язань, у відповідності з яким у разі настання певних подій (страхових випадків), передбачених договором страхування, страхова компанія зобов'язується сплатити обумовлену договором страхування грошову суму в рахунок виконання позичальником зобов'язань за кредитним договором.

Страхування як засіб забезпечення кредитів безумовно вимагає залучення у правові відносини, що виникають з кредитної угоди, третьої особи. А це в свою чергу означає, з одного боку, суб'єктивний розподіл ризиків, з другого, – відомі труднощі при пошуках необхідної страхової компанії, а з третього, - в ряді випадків серйозне подорожчання кредиту за рахунок необхідності сплачувати страхові платежі.

В умовах відсутності в Україні законодавства, яке б чітко і ясно регулювало систему правових та фінансових відносин, а також незалежного контролю за діяльністю страхових компаній, вся робота з оцінки суб'єктивного ризику, пов'язана зі страховою компанією, лягає на зацікавлених осіб, в даному випадку - на банки.

Практика страхування кредитів в Україні має в основному три форми:

- страхування ризику непогашення кредиту;
- страхування позичальником відповідальності за неповернення кредиту;
- страхування позичальником предмета застави.

За першої форми банк після укладення кредитного договору може самостійно застрахувати наданий кредит, підписавши зі страховою компанією договір про добровільне страхування його непогашення. У цьому разі сума страхових внесків враховується при встановленні ставки позикового процента. Ініціаторами таких страхових операцій повинні бути самі банки, які шукають захисту від кредитного ризику.

При зверненні до такої форми забезпечення кредиту банк повинен переконатися в спроможності страхової компанії виконати свої зобов'язання при настанні страхового випадку.

Простішим з погляду процедури є страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту, оскільки страховий поліс розглядається як різновид

гарантійного листа з боку страхової компанії щодо клієнтів–позичальників. Проте цей варіант страхування можна розглядати як форму забезпечення повернення кредиту і сплати відсотків лише у разі, коли страхова фірма спроможна здійснити виплату страхової винагороди.

Про платоспроможність страхової компанії може свідчити перевищення її активів над пасивами. Однак рекомендується ґрунтовно проаналізувати фінансові можливості страхової компанії, особливо ті чинники, які забезпечують фінансову стійкість страховика:

- власний капітал;
- методологію розрахунку страхових тарифів;
- збалансованість страхового портфеля;
- адекватність величини страхових резервів обсягам взятих зобов'язань.

Лише третя форма – страхування предмета застави – розповсюджена на практиці.

Цьому сприяють такі два чинники: менша в порівнянні з двома попередніми формами ризиковість страхування, точніше, краща контрольованість ризику і наявність законодавчого забезпечення у вигляді Закону України “Про заставу”.

Майно, передане у заставу, піддається ризику знищення або пошкодження, що загрожує платоспроможності позичальника і може призвести до втрати ним можливості повернення боргу. Отже, предмети застави вимагають страхового захисту. Стаття 10 Закону “Про заставу” заставляє заставодавця страхувати заставлене майно, яке залишається у його володінні, і ця ж стаття визначає, що при настанні страхового випадку кредитор має першочергове право задоволення своїх вимог з суми страхового відшкодування. Цим самим в законі закладена база страхового захисту. Вона, зокрема, покладає на заставодавця обов'язок страхування нерухомих об'єктів та предметів іпотеки, переданих ним у заставу. Таке страхування повинно здійснюватися за рахунок коштів заставодавця на повну вартість заставленого майна.

У разі порушення заставодавцем обов'язків щодо страхування предмета іпотеки заставодержатель має право вимагати дострокового повернення основного боргу або застрахувати предмет іпотеки за свій рахунок, але в інтересах заставодавця із наступним стягненням з нього витрат зі страхування.

Кожна з форм має свої переваги і недоліки, їх реалізація вимагає певних зусиль, в тому числі з обґрунтування перед кредитором і перед боржником необхідності їх використання.

Таким чином, в сфері страхування кредитних ризиків є такі невирішені питання:

- зміцнення фінансового стану та статусу страхових компаній;
- підвищення їх відповідальності при ухиленні від виплати відшкодування при настанні страхового випадку – неповернення кредиту клієнтом;
- розробка нових методів і форм страхування кредитів. Страхова компанія повинна укладати договір з клієнтом тільки з приводу можливого страхового випадку (наприклад, аварії з вантажем, придбаним за рахунок кредиту), а не брати на себе виробничий ризик банку (неправильне визначення платоспроможності позичальника);

- поступова трансформація страхування предметів застави в страхування кредитів, виданих під заставу та ін.

Сучасна ситуація управління кредитного ризику комерційними банками України характеризується застосуванням деяких методів його мінімізації, але велика питома вага проблемних кредитів у загальному обсязі доводить недооцінку деяких факторів на практиці. Тому важливим є виявлення резервів подальшого вдосконалення захисту банків від кредитного ризику.

## **КРЕДИТНА ПОЛІТИКИ ТА КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ**

**ЛІНЕЦЬКА І., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н. ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

У сучасному економічному житті країни спостерігається стійка тенденція зростання ролі комерційних банків.

Банківська система – це одна з найважливіших та невід’ємних структур ринкової економіки. Історично розвиток банків та товарного виробництва, обігу йшли поруч і тісно переплітались. Банки при цьому формувались як фінансові посередники, що залучають капітали, заощадження населення та інші грошові засоби, котрі вивільнюються у ході господарської діяльності, і надають їх у тимчасове користування іншим агентам, що потребують додаткового ресурсного капіталу.

У сьогоденних умовах функціонування ринкової економіки України з-поміж усіх традиційних видів діяльності комерційних банків кредитування завжди було і залишається основним джерелом їхнього прибутку. Від того, наскільки добре банки реалізують свої кредитні функції, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Банківські кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості робочих місць, будівництву об’єктів соціального та культурного призначення, а також забезпечують економічну стабільність.

Ринкова трансформація національної економіки відкрила новий етап у розвитку кредитної справи. У зв’язку з цим гостро стала проблема наукового осмислення нових явищ у сфері кредитування, розуміння їхнього змісту, природи і сутності, розробки ефективних схем і технологій кредитного процесу та їх використання на практиці. Правильна організація банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та достовірною обліковою інформацією виступають основою фінансової стабільності й ринкової стійкості комерційних банків. В сучасних умовах світової економічної та фінансової кризи суттєво погіршилось створення повноцінного кредитного портфеля.

Розробка довгострокових прогнозів пріоритетних напрямків розвитку, стратегічне управління та розробка кредитної політики з врахуванням впливу на неї світової економічної та фінансової кризи дасть змогу комерційним банкам забезпечити ефективне наповнення кредитного портфеля та використання кредитних ресурсів, оптимізувати їх структуру, ефективно організувати весь кредитний процес. Розробка кредитної політики особливо важлива в умовах адаптування банків до складних і постійно змінних умов ринкового реформування економіки та особливостей поведінки світової економічної та фінансової кризи. Таким чином, роль кредитної політики у забезпеченні ефективної діяльності й високих темпів розвитку комерційних банків визначає актуальність даного дослідження.

Особливою роллю банківських операцій є надання кредитів, і робота банкірів зводиться до того, щоб вирішити, кому можна довірити гроші вкладників і на які цілі. Дана функція банків представляє собою вкрай важливий і надзвичайно чутливий процес. Банк повинен визначити, які кредити він буде надавати, скільки кредитів кожного типу він буде надавати, кому він буде надавати кредити і за яких обставин ці кредити будуть надаватися. При наданні будь-якої позики перед банком стає проблема невизначеності того, чи буде її повернуто вчасно, і більше того, чи буде її повернуто взагалі. Одним з найважливіших інструментів запобігання ризикам є кредитна політика банку. Кредитна політика банку – це стратегія і тактика банку щодо залучення коштів і спрямування їх на кредитування своїх клієнтів.

Правильна кредитна політика здатна підвищити якість кредитів, і, звісно, фінансовий стан банку. Все вищезазначене підкреслює необхідність кредитної політики в роботі банків, і в значній мірі при переході до ринкових умов, коли банки націлені на першокласних та багатих клієнтів, які ні кількістю ні якістю не можуть забезпечити всю банківську індустрію.

Стратегія кредитної політики повинна включати в себе пріоритети, принципи і цілі конкретного банку на кредитному ринку. кредитна політика створює необхідні загальні передумови ефективної роботи персоналу кредитного підрозділу банку, зменшує імовірність помилок й прийняття нераціональних рішень.

Формуючи кредитний портфель, керуються правилом: видавати кредити, які приносять максимальні доходи за інших однакових умов. Дохідність кредитної операції визначається рівнем відсоткової ставки за певним кредитом, тривалістю періоду надання кредиту та прийнятою системою нарахування відсоткових платежів.

На сьогоднішньому етапі одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання. Незважаючи на те, що поглиблення світової економічної та фінансової кризи, відповідно і кризові явища в економічній системі України, практично підірвали фінансову стійкість більшості вітчизняних підприємств, внаслідок чого різко скоротилась кількість надійних фірм-позичальників (на фоні падіння прибутковості банківських операцій), кредитні операції залишаються головним видом активних операцій

комерційних банків, в який вкладається переважна більшість залучених банками ресурсів. Сьогодні деякі фахівці вважають, що фінансова криза в Україні розвиватиметься, адже не ліквідовано причини її виникнення, зокрема орієнтованість національної економіки на іноземну валюту. Тож необхідно створювати свою, незалежну, фінансову систему, яка орієнтувалася б на гривню і внутрішній кредитний потенціал. А загальна економічна політика повинна поступово змінювати свою спрямованість від антикризової до інноваційної.

## **СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ**

**ЛНЕЦЬКА І.А., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач БАРАБАШ Л.В**

В умовах швидкоплинного зовнішнього середовища на фоні світової кризи, що безперечно негативно впливає на діяльність фінансового сектору економіки, банки повинні звернути особливу увагу на проблему оптимізації структури доходів та підвищення ліквідності. Оскільки банки, як регулятори грошового обігу й посередники в акумуляції та перерозподілі грошових ресурсів, відіграють важливу роль в економічних перетвореннях України, вони також володіють дієвими важелями впливу на фінансову, виробничу та інші сфери економіки. Без стабільного, надійного та сильного банківського сектора не може нормально функціонувати економіка країни.

В умовах ринку банківська діяльність характеризується впровадженням нової організації систем менеджменту, нагляду і моніторингу, розробкою дієвих механізмів управління фінансовими потоками. Упродовж 2000 – 2008 років банківська система України мала стійку тенденцію до зростання основних фінансово-економічних показників – капіталу, зобов'язань, активів. Але водночас спостерігався високий ступінь ризику банківської системи, скорочення кількості банків і низький рівень їх капіталізації, велика частка проблемних позичок у кредитних портфелях, недостатній розвиток асортименту банківських послуг, що призвело до погіршення фінансового стану банків, їх неплатоспроможності та ліквідації. На сьогоднішній день в умовах фінансової кризи банки взагалі призупинили свою діяльність, зменшилась кількість депозитів, почали збільшуватися ставки по кредитах, що негативно впливає на діяльність банківського сектору. Вище означені аспекти вимагають від банків підвищення ефективності діяльності, удосконалення методичних підходів до забезпечення фінансової стійкості шляхом більш повного використання банківських інструментів і послуг, правильного управління банківською діяльністю в умовах нестабільного зовнішнього середовища, входження банків до різного виду фінансово-промислових об'єднань, фінансове оздоровлення на основі реорганізації: злиття й приєднання, створення банківських корпорацій і холдингів. В сучасних умовах нестабільного зовнішнього середовища управління активами і пасивами банку має забезпечувати:



1) розподіл економічного капіталу Банку під ризику і підтримку адекватної платоспроможності з урахуванням балансових, ринкових і інших ризиків ;  
 2) моніторинг і управління активами і пасивами Банку відповідно до поточних, середньо - і довгострокових бізнес-планів Банку ;

3) визначення політики і інструкцій з управління ризиком ліквідності і фондами Банку. Визначення процедури антикризового управління у разі виникнення кризи ліквідності (системної кризи або близької до системної);

4) управління ринковими ризиками Банку, зокрема процентним ризиком, валютним і ціновим ризиками;

5) встановлення лімітів по ринкових ризиках і ризику ліквідності;

6) контроль за операціями Казначейства ;

7) моніторинг результатів по шести вищевказаних цілях і проведення низки управлінських заходів, які приводять структуру банківського балансу і позабалансових позицій у відповідність з його стратегічними цілями і пріоритетами довгострокової політики Банку.

При управління ризиками варто рекомендувати наступне:

1) використання принципу зважених ризиків;

2) здійснення систематичного аналізу фінансового стану клієнтів банку;

3) здійснення систематичного аналізу платоспроможності і кредитоспроможності банку;

4) застосування принципу поділу ризиків;

5) рефінансування кредитів;

6) проведення політики диверсифікації (широкий перерозподіл кредитів у дрібних сумах, наданих великій кількості клієнтів, при збереженні загального обсягу операцій банку);

7) страхування кредитів і депозитів;

8) застосування застави;

9) застосування реальних персональних і “мнимих” гарантій;

10) хеджування валютних операцій;

11) збільшення спектру здійснюваних операцій (диверсифікація діяльності).

Тому на сьогодні потрібно виділити такі основні напрямки підвищення прибутковості банків :

1. Загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід та зростання власного капіталу, насамперед правильне проведення зваженої маркетингової і процентної політики.

2. Збільшення питомої ваги доходних активів в сукупних активах. Максимізація прибутку вимагає не збереження коштів, а їх використання для видачі позик і здійснення інвестицій (з урахуванням резервів)

3. Зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку. Потрібне дослідження та врахування крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

## РОЛЬ РЕКЛАМИ ЗА НЕДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

**МАЗУР К.М., студ. I курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н., доцент БУРЛЯЙ А.П.**

Якщо в економіці не діють деякі умови ринку чистої конкуренції, то починають формуватися ринки недосконалої конкуренції: монополістичної конкуренції, олігополії та чистої монополії. Важливою передумовою формування недосконалої конкуренції є поява ринку монополістичної конкуренції, вагомим чинником при реалізації товарів на якому є реклама.

Важливим елементом у вивченні ролі реклами на ринку монополістичної конкуренції є визначення її впливу на ступінь конкуренції в різних галузях. З цього приводу існує думка, що реклама є формою переконання, яка посилює диференціацію продукту в свідомості споживачів і, таким чином, дозволяє кожній фірмі отримати більшу ступінь монопольної влади на ринку, при чому зробити це за рахунок споживачів. Реклама переконує споживачів в тому, що на світі не має близьких замінників. Реклама зменшує конкуренцію серед існуючих фірм галузі і, виступаючи для них в якості бар'єру, захищає створені фірми від потенційних конкурентів.

З іншої сторони, рекламу можна розглядати, як інформацію, тобто як відносно не дорогий засіб збільшення кількості замінників продуктів, відомих покупцям. Більше знання про якість продуктів завдяки рекламі успішно збільшує число замінників і робить галузь більш конкурентною.

Монополістична конкуренція втілює у собі певні властивості чистої конкуренції і монополії. З одного боку, фірми функціонують на ринку з десятками конкурентів, а з іншого – володіють монополією на випуск і реалізацію власного диференційованого продукту, тобто продукту із певними особливостями.

Через нецінову конкуренцію і всеохоплюючу рекламу фірма прагне змінити еластичність попиту на власний продукт. Це означає, що кожна фірма прагне здобути монопольне становище на ринку. Але якщо вона навіть досягне цього, її перевага буде нетривкою, адже зростання цін і доходів у даній галузі привабить конкурентів, а фірма, що досягла певної переваги, за умов монополістичної конкуренції не може зупинити їх експансію, тому монопольна перевага швидко втрачається.

Отже, монополістична конкуренція вимагає від підприємців постійного і невпинного пошуку усе нових і нових можливостей для збільшення доходу, нових шляхів пристосування до специфічних вимог даного ринку.

І тут на допомогу приходять реклама. Ціль реклами фірми, яка діє в умовах монополістичної конкуренції проста – збільшення ринкової частки фірми і посилення лояльності споживачів по відношенню саме до її диференційованого продукту.

Переваги реклами:

1. Реклама надає інформацію, яка допомагає споживачу робити розумний вибір.
2. Реклама підтримує національну систему зв'язку (радіо, телебачення,

журнали і газети фінансуються частково за рахунок реклами).

3. Реклама стимулює зміну продукту – фірма обов'язково покращує свій продукт, щоб забезпечити “грунт для продажі”.

4. Завдяки вдалій рекламі фірма може розвернути своє виробництво і, внаслідок цього, отримати більший ефект.

5. Реклама являється силою, яка підтримує конкуренцію (навіть чи “Daewoo” закріпилися би на українському автомобільному ринку без реклами).

Недоліки реклами:

1. Критики реклами вказують на те, що основна її цілі – переконувати, а не інформувати.

2. В зв'язку з рекламою виникають значні зовнішні витрати (дошки оголошень погіршують придорожній пейзаж, зростає споживання таких шкідливих продуктів, як алкоголь, тютюн, чіпси, сухарики).

3. Більша частина реклами має тенденцію до самонейтралізації (результати мільйондоларової рекламної компанії одного з виробників миючих засобів в значній степені зводяться на ніщо такими ж дороговартісними кампаніями, які проводяться його конкурентами. Насправді ж, додаткові миючі засоби використовуються мало).

4. Стверджується, що реклама сприяє росту монополій. З однієї сторони, обширна реклама створює фінансові бар'єри і тим самим збільшує ринкову владу, якою фірми вже володіють. Більше того, надаючи прихильність фабричним маркам, споживачі стають менш чутливими до зниження цін їх конкурентами, тим самим збільшуючи монопольну владу.

Основний дослідницький інтерес економістів зосередився на впливі реклами на ступінь конкуренції в різних галузях. Отримали розвиток дві різні школи: антиконкурентна точка зору стверджує, що реклама є формою переконання, яка посилює диференціацію продукту в свідомості споживачів і, таким чином, дозволяє кожній фірмі отримати більшу ступінь монопольної влади на ринку, при чому зробити це за рахунок споживачів. Реклама переконує споживачів в тому, що на світі не має близьких замінників. Реклама зменшує конкуренцію серед існуючих фірм галузі і, виступаючи для них в якості бар'єру, захищає створені фірми від потенційних конкурентів.

На противагу цій, інша проконкурентна точка зору розглядає рекламу, як інформацію, тобто як відносно не дорогий засіб збільшення кількості замінників продуктів, відомих покупцям. Більше знання про придатність продуктів завдяки рекламі успішно збільшує число замінників і робить галузь більш конкурентною.

## **МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ З КРАЇНАМИ СНД**

**МЕЛЬНИЧЕНКО, студ. II курсу факультету економіки і О.В.  
підприємництва**

**Науковий керівник: к.е.н., ст. викладач СЛАТВІНСЬКИЙ М.А.**

В умовах глобалізації господарської діяльності для багатьох країн актуальним з теоретичної і практичної точки зору є дослідження перспективних напрямків і форм їх зовнішньоекономічних зв'язків. Для держав, які здійснюють перехід від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу, таких як Україна, такі дослідження є особливо актуальними. Перспективним напрямком для України у зовнішньоекономічній діяльності є зовнішня торгівля з країнами СНД.

Існуючі у зовнішній торгівлі України несприятливі тенденції (пасивне торговельне сальдо, посилення сировинного перекосу в структурі експорту, збільшення розриву між експортоспроможністю та імпортоємністю) підтверджують, що необхідною умовою інтенсифікації зовнішньоторговельної діяльності на сучасному етапі стає, перш за все, підвищення ефективності використання вітчизняного експортного потенціалу. Значення експорту як основного джерела валюти і фактора стимулювання вітчизняного виробництва особливо зростає в умовах звуження внутрішнього платоспроможного попиту на продукцію українських товаровиробників (приблизно 39% ВВП України реалізується на зовнішніх ринках, у тому числі в Росії – близько 20%). У зв'язку з цим цілком закономірно, що важливим елементом структурної перебудови і технічної модернізації національного господарства країни має стати розвиток експорту.

В комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі України з країнами СНД найбільш ефективним засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, в тому числі із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій. При цьому заходи щодо стимулювання експорту за рахунок коштів держбюджету повинні відповідати всім нормам і вимогам, що визначають прийнятий в світовій практиці порядок надання державної підтримки експорту.

Одним із найважливіших напрямків підтримки експорту до країн СНД, особливо товарів з високим ступенем обробки, є використання важелів податкового регулювання. В зв'язку з цим в процесі удосконалення діючої податкової системи України в напрямку підсилення її стимулюючого впливу на вітчизняних продуцентів доцільно вивчити та апробувати можливі форми податкового заохочення експортерів для внесення відповідних коректив у існуючі законодавчі акти.

Проблема розвитку та реалізації зовнішньоторговельного потенціалу України вимагає також докорінного поліпшення інформаційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності. Першочерговим завданням в цьому напрямку є створення системи зовнішньоторговельної інформації. Для ефективного функціонування даної системи буде потрібно сформувати розгалужену мережу

інформаційно-консультативних служб, які змогли б забезпечити оперативне надання зовнішньоторговельної інформації у зручній для клієнта формі.

Для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, а саме ринках країн-членів СНД, великого значення набуває організація в країні ефективної системи сертифікації експортної продукції. Наприклад, як варіант, можна рекомендувати створення в країні державної інспекції з якості експортних товарів. Ця установа змогла б не тільки служити бар'єром на шляху проникнення недоброякісної продукції на зовнішні ринки, але і сприяла б випуску конкурентоспроможної продукції з урахуванням сучасних вимог іноземних споживачів до її якості. Важливим аспектом цієї діяльності є участь України в роботі міжнародних та регіональних організацій із сертифікації з метою взаємного визнання результатів іспитів експортованої продукції. За значної кількості антидемпінгових розслідувань відносно українських експортерів (як це сьогодні має місце з хімічною та металургійною продукцією) доцільно встановлювати тісні робочі контакти уповноважених державних структур конфлікуючих сторін, які дозволять запобігти ескалації конфлікту і введенню компенсаційних мит. При цьому в сучасних умовах потрібно активізувати діяльність щодо роз'яснення, переконання, а за необхідності і примушення вітчизняних експортерів додержуватися загальноприйнятих правил поведінки на світовому ринку і тим самим уникати багатьох торговельних суперечок та протидій українському експорту.

Отже, для реалізації запропонованого комплексу заходів щодо розвитку і реалізації зовнішньоторговельного потенціалу України будуть потрібні щорічні бюджетні асигнування, об'єми котрих доцільно визначати виходячи з існуючої світової практики, відкоригувавши їх з урахуванням сучасного стану української економіки і сформованої структури українського експорту. При розробці політики української держави у сфері експорту необхідно враховувати об'єктивні зміни в геоекономічній і геополітичній ситуації, інтереси окремих країн-партнерів по зовнішньоекономічних зв'язках, міжнародні правові норми і правила торгівлі, конкурентні переваги своєї країни та її провідних підприємств, здатних брати активну участь у світовому торгово-економічному співробітництві.

#### **Список використаних джерел:**

1. Аніловська Г. Інтеграція України у світове господарство [Текст] / Г. Аніловська // Фінанси України. – 2009. – №1.
2. Бойчук І. В. Торгівля України у цифрах і фактах: До Міжнар. конгр. малого бізнесу [Текст] / І. В. Бойчук. – К.:Либідь, 2009. – 140 с.
3. Шнирков О. Новий етап зовнішньоекономічних зв'язків України [Текст] / О. Шнирков // Економіка України. – 2008. – №1. – С. 11–14.

## **КОМЕРЦІЙНИЙ КРЕДИТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

**МОТУЗ Т.А., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач БЕРЖАНІР І.А.**

Комерційний кредит відіграє важливу роль у розвитку економіки. Його поширеність у народному господарстві України в сучасних умовах є вкрай несприятливим чинником, який гальмує становлення цивілізованих ринкових відносин і перехід до економічного зростання.

Комерційний кредит – це товарна форма кредиту, що надається продавцями для покупців у вигляді відстрочки платежу за продані товари, надані послуги. Комерційний кредит обслуговує тільки процес обігу товарів і являє собою кредит для завершення цього процесу, а тому сфера його функціонування є обмеженою. Водночас комерційний кредит стимулює і прискорює збут товарів і зменшує час перебування капіталу в товарній формі.

Об'єктом комерційного кредиту слугує товарний капітал, а його суб'єктами є агенти товарної угоди (контракту) : продавець кредитором, а покупець – позичальником. Проте комерційний кредит використовується лише між продавцем та покупцем, він широко застосовується і у взаємовідносинах підприємств-сумісників.

Основними методами надання комерційного кредиту є :

- вексельний спосіб;
- відкритий рахунок;
- знижка при умові сплати у визначений термін;
- сезонний кредит.

Призначення комерційного кредиту полягає у прискоренні реалізації товарів та послуг, а також одержанні додаткового прибутку у вигляді позичкового відсотка, який включено в ціну проданих товарів. В цьому полягає привабливість комерційного кредиту для фірми-продавця. У фірми-покупця завдяки комерційному кредиту досягається тимчасова економія грошових коштів, скорочується потреба в банківському кредиті.

Запровадження комерційного кредиту на основі вексельного обігу розширює можливості платоспроможності покупця, так як відстрочка платежу одним або декількома продавцями дозволяє платнику маневрувати фінансовими активами, а обіг векселів викликає появу в господарському обігу додаткових платіжних засобів. Комерційний кредит дає змогу прискорити розрахунки і зменшити обсяг неплатежів між підприємцями.

Необхідність використання комерційного кредиту зумовлена такими причинами:

- обмежена платоспроможність дрібних і середніх організацій;
- зростання вартості товарів (робіт, послуг);
- умови кредитних договорів, що ускладнюють здобуття банківських позик, особливо в періоди криз.

При наданні кредиту важливим є розмір відсотка, під який надається кредит. Розмір відсотка регулюється переважно співвідношенням попиту і пропозиції

позичкового капіталу. Норма відсотка знаходиться у визначеній залежності від норми прибутку: при звичайних умовах середня норма прибутку є максимальною межею для норми відсотка.

Однак на рівень відсоткової ставки комерційних банків впливають також багато різноманітних чинників:

- облікова ставка НБУ;
- рівень інфляції;
- строк кредиту;
- витрати з формування позичкового капіталу;
- розмір позички;
- попит на кредити;
- характер забезпечення;
- витрати на оформлення позички
- ставки банків-конкурентів;
- характер взаємовідносин між банком і позичальником;
- норма прибутку від інших активних операцій;
- потреба отримання прибутку від позичкових операцій;

Перевагами комерційного кредиту є його оперативність та технічна простота оформлення. Він активізує механізм мобілізації фінансових активів, зменшує обсяги прямого банківського кредитування і відповідно, масу безготівкових грошей, підвищується взаємоконтроль і взаємозалежність між суб'єктами комерційного кредиту. Доцільність використання комерційного кредиту аргументується ще і тим, що кредиторська та дебіторська заборгованості між суб'єктами виносяться в рамки договірних відносин і оформляється офіційним юридичним документом – векселем.

Розширення сфери комерційного кредитування сприяє стабілізації грошового обігу шляхом відновлення товарного забезпечення грошової маси. Цей висновок ґрунтується на класичному законі товарного грошового обігу.

Недоліками комерційного кредиту є обмеженість умов, обсягів і строків порівняно з банківським кредитом; надмірний ризик для продавця (постачальника); насичення грошового обігу, так званими, квазі-грошима (векселями), що ускладнює регулювання грошової маси з боку Національного банку тощо.

Для будь-якого підприємства важливо мати власну кредитну політику на ринку, яка б забезпечувала органічний взаємозв'язок комерційного кредитування і маркетингової діяльності. Тим самим буде досягнутий позитивний вплив механізму комерційного кредиту як на прибутковість, так і на фінансовий стан вітчизняних підприємств в цілому.

Отже, на сьогоднішньому етапі одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці відіграє комерційний кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання.

## ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА США У КІНЦІ ХІХ СТ. – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

**МОТУЗ І.В., студ. II курсу факультету економіки та підприємництва  
Науковий керівник: доцент ФІЦІК Л.А.**

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. капіталізм вільної конкуренції вступив у нову, вищу стадію розвитку – монополістичного капіталізму, або імперіалізму.

Становлення імперіалізму як найновішої стадії світового капіталізму відбулося вкрай нерівномірно і суперечливо. В окремих країнах існували різні форми монополістичних об'єднань, різний рівень концентрації виробництва та капіталу, різні темпи промислового виробництва. Неоднаковою була і роль національних монополій у світовій економіці і політиці. Істотно впливали на становлення монополістичної стадії в окремих країнах конкретно-історичні умови розвитку цих країн [1].

У кінці ХІХ ст. високими темпами розвивалася економіка США. Вони вийшли на перше місце у світі за обсягом промислової продукції, обігнали Великобританію, яка втратила роль "фабрики світу".

Національний дохід в США з 1870 по 1913 рр. виріс у 5 разів, а національне багатство – майже у 7 разів. Найвищими темпами зростало промислове виробництво. Частка промисловості та будівництва напередодні першої світової війни складала 75% сукупного суспільного продукту. Кардинальні зміни відбулися в галузевій структурі промисловості - значно збільшилася частка важкої промисловості, яка розвивалася надзвичайно високими темпами. Вперше в історії США була досягнута перевага частки важкої промисловості над легкою і харчовою. Особливо швидкими темпами розвивалися нові галузі важкої промисловості – нафтова, алюмінієва, гумова, електротехнічна, автомобільна, сталеплавильна [2].

Раціоналізація виробництва сприяла небаченому зростанню продуктивності праці. У кінці ХІХ – на початку ХХ ст. відбулися якісно нові зміни в управлінні виробництвом, викликані зростанням концентрації виробництва та централізації капіталу. Почали виникати акціонерні товариства, монополістичні об'єднання у формі трестів. Одним з найбільших монополістичних об'єднань була компанія "Стандарт-ойл Компані", створена Дж. Рокфеллером у 1872 р., яка монополізувала виробництво понад 90% очищеної нафти у країні.

На початку ХХ ст. у США було близько 800 трестів, у які входило понад 5 тис. підприємств з капіталом у 7 млрд. доларів. Монополізація сприяла ефективнішому управлінню виробництвом, однак поступово монополії зосередили у своїх руках велику економічну владу. Уряд США був змушений приймати антимонопольні закони, втручатися в економічні процеси.

Індустріалізація кінця ХІХ – початку ХХ ст. вивела Німеччину на друге місце у світі (після США) та перше у Європі. Цьому сприяло ряд факторів, серед яких найголовнішим можна вважати перемогу у франко-прусській війні 1870–1871 рр., після завершення якої відбулося об'єднання Німеччини навколо Прусії, консолідація німецької нації.

Як і в США, економічному піднесенню Німеччини сприяв фактор часу.



Внаслідок запізнення промислового перевороту та індустріалізації у промисловості запроваджувалися найновіші науково-технічні досягнення. Інженерно-технічна країни в кінці XIX – на початку XX ст. за кількістю та якістю впроваджень та нових розробок поступалася лише американській. Особливістю індустріалізації у Німеччині було те, що прискорений розвиток промисловості, особливо важкої, був спрямований у мілітарне русло. Державні замовлення на зброю, боєприпаси у значній мірі зумовили ріст галузей важкої індустрії [3].

Велике залізничне будівництво (у 1870–1875 рр. щорічно вводилося 1500–2000 км шляхів) стимулювало розвиток металургії, добувної промисловості. Німецька металургія поступалася лише американській, важлива роль належала машинобудуванню, зокрема виробництву двигунів внутрішнього згорання. Успішно розвивалися нові галузі промисловості: хімічна, електротехнічна, автомобілебудівна.

Особливістю монополізації Німеччини було те, що вона відбувалася на основі створення монополістичних об'єднань простих форм – картелів та синдикатів. Найбільше їх виникло у вугільній, хімічній, електротехнічній, суднобудівній та військовій галузях промисловості. Напередодні першої світової війни у Німеччині було близько 600 монополістичних об'єднань [2].

Інша ситуація відбувалася у Великобританії. В останній третині XIX ст. в Англії почали знижуватися темпи промислового виробництва. Інтенсивний процес індустріалізації США, Німеччини, Росії, Японії зумовив виникнення нових центрів промислового виробництва і, відповідно, англійська промисловість почала втрачати іноземні ринки збуту. Водночас американські та німецькі товари, дешевші та кращі за якістю, потрапляли на внутрішній ринок країни. Англійські фабрики та заводи були збудованіще в кінці XVIII – першій половині XIX ст. і оснащені машинами та механізмами доби промислового перевороту. Вони неспроможні були виготовляти таку кількість виробів і такої якості, як американські та німецькі, що базувалися на ефективнішій виробничій основі, створеній науково-технічним процесом останньої третини XIX ст. Технічна модернізація англійської промисловості була вкрай необхідною, але надзвичайно дорогою і складною, вона вимагала додаткових капіталовкладень [1].

Англійські підприємці та банкіри віддавали перевагу експорту капіталу за кордон, в колонії та залежні країни, в яких наявність дешевої робочої сили забезпечувала високі прибутки. Вивіз капіталу був бажаним також з огляду на зростаючі потреби в колоніальній сировині – нафті, руді, кольорових металах, каучуку та ін. Тим не менше, в англійській промисловості поступово відбувалися структурні зміни. Як і в США та Німеччині, в Англії високими темпами розвивалися галузі важкої промисловості, особливо сталеплавильна, електротехнічна, хімічна. Вони випередили традиційно розвинені галузі – видобуток вугілля, виплавку чавуну, переробку бавовни. На розвитку англійської промисловості позначалась слабка енергозабезпеченість країни [3].

Процес монополізації промисловості в Англії проходив повільніше, ніж в США та Німеччині, тут тривалий час зберігалися дрібні та середні підприємства. Банківський капітал випереджав промисловий за темпами концентрації та централізації. Напередодні першої світової війни 27 великих банків країни володіли

86% усіх вкладів. Надлишковий капітал Англія інвестувала в економіку своїх колоній, які на початку ХХ ст. у 100 разів перевищували розміри метрополії.

В останній третині ХІХ ст. проявилось економічне відставання Франції від головних її конкурентів – США та Німеччина, яке з плином часу збільшувалось. Причинами її відставання були, в першу чергу, її поразка в франко-пруській війні, відсталість промисловості країни за технічним рівнем. Процеси концентрації виробництва проходили повільно. Перехід до імперіалізму в країні вирізнявся монополізацією не промисловості, а банківської діяльності. За даними, на 1908 р. у французьку промисловість і торгівлю було вкладено 9,5 млрд. франків, а в облігації та закордонні цінності – 104,4 млрд. Вивіз капіталу в колонії та напівколонії давав величезні прибутки [4].

Таким чином, з переходом до імперіалізму посилюється циклічність капіталістичної економіки, зростає нерівномірність економічного розвитку країн. У кінці ХІХ – на початку ХХ ст. найбільш високі темпи розвитку економіки мали відносно молоді країни – США та Німеччина, які зайняли провідне місце в світі за обсягами промислового виробництва та обігнали Великобританію і Францію.

#### **Список використаних джерел:**

1. Джинчаридзе В. З. Экономическая история США. – М, 1973. – 587 с.
2. Економічна історія: Курс лекцій / За ред. Б.Д. Лановика. - 2-ге вид., перероб. - К.: Вікар, 2000. - 300 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
3. Экономическая история зарубежных стран: Учебное пособие / Под ред. проф. М. И. Чепурина. – 4-е изд., доп. – М.: Юридический дом «Юстицинформ», 2003. – 496 с.
4. Нова історія. Ч. 2. 1871 – 1917: Навчальний посібник для студентів історичних факультетів пед. ін-тів/ За ред. М. Ю. Овчаренка. Київ: Вища школа. Головне вид-во, 1979. - 447 с.

## **АНАЛІЗ ЕЛАСТИЧНОСТІ ПОПИТУ НА МОЛОКО І МОЛОЧНІ ПРОДУКТИ**

**ПОЛЩУК Д., студ. І курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н., доцент БУРЛЯЙ А.П.**

Попит і пропонування мають властивість реагувати на зміну численних детермінант. Еластичність показує ступінь їх чутливості до цих змін.

З погляду оцінки ринкового середовища, яке оточує сільськогосподарські підприємства, вкрай важливо знати таку характерну особливість сільського господарства, як цінова еластичність попиту на сільськогосподарські продукти. Цінова еластичність попиту – це кількісне відображення реакції споживачів на зміну ціни на товари. Така реакція впливає з дії закону попиту, відповідно до якого споживачі скорочують придбання товарів при зростанні цін на них, і навпаки, придбають їх більше при зниженні цін. Проте ця дія закону проявляється далеко не однаково щодо різних товарів, тобто має місце різний ступінь чутливості

споживачів до зміни ціни на той чи інший товар.

Отже, можна визначити три групи товарів за рівнем цінової еластичності. Ціновий попит на першу групу відносно еластичний, коли невеликі зміни в ціні спричиняють значні зміни обсягу їх продажу. До другої групи належать товари з пропорційною (одиничною) еластичністю, коли обсяг продажу змінюється пропорційно змінам у ціні. Третя група – товари, по яких навіть істотні зміни ціни спричиняють невеликі зміни в обсязі продажу. Попит на ці товари називають відносно нееластичним.

Сільськогосподарська продукція належить саме до третьої групи товарів з відносно нееластичним попитом. За даними американських учених, у розвинутих країнах з ринковою економікою коефіцієнт еластичності на цю продукцію, розрахований як відношення процентної зміни обсягу реалізованої продукції до процентної зміни ціни на неї, становить лише 0,20—0,25. Це означає, що споживачі збільшать придбання сільськогосподарської продукції, скажімо, на 5 % лише тоді, коли ціна на неї знизиться на 20—25 %. Це співвідношення впливає з економічного змісту коефіцієнта еластичності ( $E_d$ ), який указує, на скільки процентів змінюється обсяг продажу при зміні ціни на один процент.

Еластичність – це міра чутливості функціонально пов'язаних величин. Вона визначається як співвідношення процентних змін залежної і незалежної змінних. У мікроекономіці застосовується багато різних показників еластичності в залежності від чинників, що викликають зміну досліджуваного явища – попиту, пропонування чи виробництва. Стосовно попиту розрізняють наступні види еластичності:

- еластичність попиту за ціною;
- перехресну еластичність попиту;
- еластичність попиту за доходом.

Еластичність попиту за ціною – це процентна зміна обсягу попиту, спричинена однопроцентною зміною ціни даного товару:

$$E_d = \% \Delta Q / \% \Delta P \quad (1)$$

Величина цінової еластичності попиту, як правило, виражається від'ємним числом, тому що відображає різноспрямовані зміни: коли ціна зростає, обсяг попиту зменшується, і навпаки. В аналізі часто знак “мінус” відкидають і порівнюють лише абсолютні значення показника (за модулем).

За неціновими чинниками попиту розрізняють перехресну еластичність попиту та еластичність попиту за доходом. Обидва показники вимірюють, на скільки процентів зміститься крива попиту під впливом даного нецінового чинника.

Перехресна еластичність попиту – це процентна зміна обсягу попиту на один товар при зміні на 1% ціни іншого товару.

Еластичність попиту за доходом – це процентна зміна обсягу попиту, викликана однопроцентною зміною доходу:

$$E_i = \% \Delta Q / \% \Delta I \quad (2)$$

Еластичність попиту за доходом для нормальних благ є додатною, для нижчих – від'ємною, для нейтральних – нульовою. Предмети розкоші мають еластичність попиту за доходом більшу за одиницю, предмети першої необхідності – меншу за одиницю.

Попит на сільськогосподарські продукти є нееластичним, оскільки вони є товарами першої необхідності і без них неможливе нормальне існування людей. Еластичність попиту на молоко та молочні продукти представлена в таблиці.

Таблиця

## Еластичність попиту на молоко та молочні продукти в Черкаській області

Показники	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Споживання молока і молочних продуктів на 1 особу на рік, кг	225,6	234,7	224,6	213,8	212,4
Середньорічна номінальна заробітна плата найманих працівників, грн	9672	12492	16212	21672	22872
Темп приросту споживання молока і молочних продуктів на 1 особу на рік, %	-	4,03	4,3	4,8	0,66
Темп приросту середньорічної номінальної заробітної плати найманих працівників, %	-	29,2	29,8	33,7	5,5
Індекс цін реалізації молока і молочних продуктів, %	-	94,4	154,6	123,4	91,5
Еластичність попиту за ціною	-	-0,8	-0,1	-0,2	-0,1
Еластичність попиту за доходом	-	0,138	0,144	0,142	0,120

За даними таблиці можна зробити висновок, що молоко та молочні продукти відносяться до продуктів першої необхідності. Оскільки еластичність попиту на них менший одиниці, тобто нееластичний, що характерно для товарів першої необхідності.

## ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

**ПОЛІЩУК Л.Ю., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач БЕРЖАНІР І.А.**

Кредитування є однією з найризиковіших банківських операцій. Тому необхідною умовою застосування комерційними банками ефективних методів видачі позик клієнтам є мінімізація кредитного ризику за всіма напрямками вкладення коштів.

Основним і найефективнішим методом такої мінімізації є якісна оцінка банком кредитоспроможності позичальників, тобто здатності клієнта своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання щодо погашення кредитів і нарахованих за ними відсотків. Основу оцінки кредитоспроможності становить розрахунок показників, що відображають усі аспекти діяльності позичальника.

При наданні кредитів кожний банк стикається з необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальників. Цей процес є обов'язковим його результати істотно впливають як на укладання конкретних кредитних угод, так і на ефективність кредитної діяльності банку в цілому. Для позичальника оцінка кредитоспроможності також важлива, оскільки від її результату залежить в

якомуобсязі буде наданий кредит і чи буде віннаданийвзагалі.

Під кредитоспроможністю позичальника розуміють такий фінансово-господарський стан підприємства, що дає впевненість в ефективному використанні позикових засобів, здатність і готовність позичальника повернути кредит відповідно до умов договору.

Оцінюючи кредитоспроможність клієнта, банківська установа фактично визначає рівень кредитного ризику, який вона візьме на себе, встановлюючи кредитні відносини з клієнтом.

До укладення кредитної угоди фахівець банку повинен ретельно проаналізувати кредитоспроможність потенційного позичальника, тобто його здатність своєчасно повернути позичку, вивчити чинники, які можуть спровокувати її неповернення.

Збереженість основної суми боргу є одним з головних принципів, якого завжди має дотримуватися банк при проведенні кредитної операції. Тому оцінка якісних показників потенційного позичальника є одним із важливих етапів процесу кредитування. При цьому особливе значення має встановлення обґрунтованості кредиту. Жодні додаткові заходи захисту не зможуть запобігти кризовій ситуації, якщо позичка у своїй основі не є обґрунтованою.

Одним з елементів оцінки кредитоспроможності є визначення персональних якостей потенційного позичальника. Тут увага банку має зосереджуватися на таких аспектах, як репутація, порядність і чесність, професійна здатність, матеріальна забезпеченість, ставлення до своїх зобов'язань перед іншими кредиторами в минулому.

В процесі визначення кредитоспроможності позичальника необхідно ретельно вивчити фінансовий стан, ліквідність його балансу, ефективність виробництва і використання основного й оборотного капіталу. Для цього використовується бухгалтерська, статистична і фінансова звітність позичальника, матеріали попередніх перевірок на місці, прогнози фінансового стану клієнта протягом усього періоду користування позичкою.

Оскільки банк як позичальник може мати різних клієнтів - підприємницькі структури (юридичні особи), фізичні особи і банки - оцінка їх кредитоспроможності здійснюється неоднаково.

Кредитоспроможність підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Для забезпечення кредитоспроможності підприємство повинно мати гнучку структуру капіталу, вміти організувати його рух таким чином, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності та створення умов для самовідтворення.

Оцінка фінансового стану позичальника - комерційного банку здійснюється на підставі: аналізу прибутків та збитків; аналізу якості активів та пасивів; створення резервів для покриття можливих втрат від активних операцій; виконання зобов'язань комерційного банку в минулому; якості банківського менеджменту.

При здійсненні оцінки фінансового стану позичальника - фізичної особи мають бути враховані: соціальна стабільність клієнта, тобто наявність власної нерухомості, рухомого майна, цінних паперів, постійної роботи; сімейний стан клієнта; вік та здоров'я клієнта; доходи і витрати клієнта; інтенсивність користування банківськими

позичками у минулому та своєчасність їх погашення і відсотків за ними, а також користування іншими банківськими послугами.

Тільки на підставі результатів ретельної аналітичної роботи банк робить висновки про здатність клієнта повертати борги, а отже, і про можливість укладання з ним кредитної угоди.

Загалом процес визначення кредитоспроможності позичальника у значній мірі, є творчим, а не механічним. Для досягнення позитивного результату кредитний працівник повинен пам'ятати про головну мету процесу оцінки кредитоспроможності позичальника – оцінка кредитного ризику і виявлення джерел повернення основної суми боргу і відсотків за користування кредитом, а не аналіз фінансового стану клієнта.

Основою оцінки кредитоспроможності є попередній аналіз кредитоспроможності потенційного позичальника, основним елементом якого є аналіз фінансового стану клієнта за сукупністю певних коефіцієнтів, зміст застосування котрих полягає у визначенні рівня забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, ефективності використання їх та здатності позичальника вчасно і в повному обсязі проводити платежі за взятими на себе зобов'язаннями.

Отже, кредитоспроможність – це якісна оцінка позичальника, тільки на підставі результатів якої банк робить висновки про здатність клієнта повертати борги, а отже, і про можливість укладання з ним кредитної угоди. Тому вивчення кредитоспроможності є основою при наданні кредиту.

## **ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПРАВЛЯННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ**

**СІРЕНКО В.О., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н., доцент БОРОВИК П.М.**

Ринкові умови господарювання зумовили виникнення нових форм організації виробництва, що зумовило необхідність запровадження нових податкових форм, що дозволили б не лише наповнювати бюджет, але й підтримати окремих учасників податкових відносин, зокрема – суб'єктів малого підприємства.

Варто відмітити, що оподаткуванню малих підприємств присвячені роботи таких відомих вітчизняних науковців, як В.П. Вишневський, Ю.Б. Іванов, М.П. Кучерявенко та багато інших. В той же час, не зважаючи на чисельність публікацій, присвячених проблемам оподаткування суб'єктів малого підприємства, до цього часу проблеми податкового регулювання їх діяльності залишаються невирішеними, що вимагає подальших наукових пошуків та зумовило необхідність проведення цього дослідження.

Чинна спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва має цілий ряд недоліків. До них, на нашу думку, можна віднести такі особливості податкового механізму:

1. Ставки єдиного податку з фізичних осіб-підприємці, хоча і мають межі, але

визначення їх в кінцевому розмірі носить суб'єктивний характер і здійснюється місцевими органами влади. Як свідчать дослідження попередників, з урахуванням того, що ці платежі є фінансовим джерелом місцевих органів влади, то ставки єдиного податку встановлюються на рівні максимальної їх межі [1].

2. Термін, на який видається свідоцтво платника єдиного податку, – один рік. При цьому суму податку платник повинен сплачувати постійно, незважаючи на те, що в окремі періоди року підприємець може взагалі з об'єктивних причин (хвороба, відпустка та інше) не працювати і не отримувати доходів.

Серед широкого кола дослідників спрощеної системи оподаткування останнім часом все частіше лунають пропозиції щодо її удосконалення [1; 2; 3]. При цьому в центр уваги виносяться також не лише фіскально-економічні критерії формування податкової бази, а й організаційно-технічні чинники адміністрування податку.

Поряд з цим, слід зазначити, що механізм нарахування і сплати єдиного податку не слід кардинально міняти, адже, як засвідчили події 2010-2011 років, це може призвести до соціальних заворушень, адже саме малий бізнес в Україні забезпечує робочими місцями значну кількість громадян

Тому, з метою забезпечення виконання єдиними податком фіскальних завдань, на наше переконання, виправданим буде зменшення кількості податків і зборів, замість яких сплачується єдиний податок. В той же час, після такого реформування механізму справляння єдиного податку, на думку І Лютого, слід зменшити ставки єдиного податку для юридичних осіб на спрощеній системі оподаткування та ставки податку за найманого працівника для підприємців – фізичних осіб [3].

Крім того, варто вдосконалити порядок переходу на спрощену систему оподаткування та порядок переходу зі спрощеної на загальну схему оподаткування. Доцільно запровадити автоматичне застосування спрощеної системи в наступних звітних періодах у разі, якщо платник податку не відмовляється від неї. Це дасть можливість значно спростити процедуру продовження терміну перебування на єдиному податку та забезпечить значну економію витрат з його адміністрування.

Реалізація вказаних вище завдань поряд з оптимальним вибором об'єкта оподаткування вже в короткостроковій перспективі може вирішити низку проблем економічного розвитку малого підприємництва, насамперед, легалізації бізнесу та скорочення обсягів «мінімізації» податкових зобов'язань, що має стати наслідком запровадження відповідних законодавчих ініціатив у практику фіскального механізму. Законодавче врегулювання порушених питань спрощеної системи оподаткування буде сприяти розвитку малого підприємництва.

#### **Список використаних джерел:**

1. Гега П.Т. Основи податкового права: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп./ Т.П. Гега, Л.М. Доля – К.: В-во "Знання", КОО, 2003. – 302 с.
2. Кожем'якіна С.М. Доцільність переходу малих підприємств до спрощеної системи оподаткування / С.М. Кожем'якіна, Н.Ф. Козачук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 4. – С. 119-123.
3. Лютий І.О. Проблеми та перспективи спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні / І.О. Лютий, М.В. Романюк // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С.31-38.

## **ІПОТЕЧНИЙ КРЕДИТ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

**СКРИПНИК Ю.О., студ. III курсу, факультету економіки та підприємства  
Науковий керівник: викладач БЕРЖАНІР І.А.**

Іпотечний ринок займає одне з найважливіших місць серед фінансових механізмів економічного стимулювання і стабільного розвитку економіки. Застосування іпотеки дає значний соціально-економічний ефект. За допомогою іпотечних фінансових інструментів значно збільшуються активи різних суб'єктів ринку – від окремого громадянина і сім'ї до держави в цілому. За рахунок іпотеки здійснюється інвестування реального сектора економіки та збільшення його капіталу, внаслідок чого забезпечується стабільне зростання доходів у різних галузях економіки.

Високоорганізована ринкова економіка неможлива без широкого використання іпотеки, зокрема, застави земельних ділянок та іншого нерухомого майна з метою забезпечення зобов'язань боржників. Іпотечні відносини міцно пов'язані з інвестиціями і відіграють особливо велику роль у будівництві та сільському господарстві.

Іпотечне кредитування в сучасних умовах розвитку економічних відносин в Україні є одним з найбільш мобільним сегментів фінансового ринку. На сьогодні на довгострокові фінансові ресурси спостерігається значний попит.

Починаючи з січня 2011 року, більшість банків почали швидко знижувати ставки за іпотечними кредитами і пом'якшувати їх умови. Так, вже наприкінці грудня - початку січня, з'явилися пропозиції від банків про надання кредитів під заставу нерухомості навіть під 15-16% річних. Нагадаємо, що ще влітку минулого року ставки за іпотекою у більшості банків перевищували 21-22%.

На початку 2010 року кредити на купівлю житла надавали всього 2-3 фінансові установи, і то на вкрай жорстких умовах: тільки для купівлі квартир у чітко визначених забудовників і фактично в готових будинках. Сьогодні ставки за кредитами на первинному ринку приблизно відповідають ставкам вторинного ринку, однак багато банків тісно співпрацюють з окремими забудовниками і кредитують придбання житла у них за більш низькими відсотковими ставками - зустрічаються пропозиції і під 14-15% річних.

За даними УНІА, протягом року щоквартальне скорочення іпотечних портфелів банків складає близько 1-2 %. За даними експертів, станом на 1 січня 2011 року середні розміри заборгованості за іпотечними кредитами становлять: на придбання житла – 288,8 млн. грн., з кредитів на будівництво житла – 454,2 млн. грн., на купівлю землі – 621 млн. грн.

Розвиток іпотечного кредитування в Україні стримується існуванням проблем, що не дозволяють повною мірою використовувати іпотеку як гарантію своєчасного повернення банківських позик і не сприяють розвитку іпотечного кредитування.

Одна з головних проблем становлення вітчизняного іпотечного ринку - формування необхідних грошових ресурсів для здійснення іпотечного кредитування. Законодавча база стосовно іпотеки залишається недосконалою, так як відсутні єдині системоутворюючі принципи.



До чинників, які перешкоджають розвитку іпотечного кредитування, належать: інфляційні ризики, нерозвиненість механізмів залучення коштів населення, непрозорість взаємовідносин учасників ринку, незначна роль Державної іпотечної установи на ринку іпотечних кредитів. Знижує кредитний ризик і забезпечує належну надійність іпотечного кредитування стандартизація й уніфікація процедур іпотечного кредитування.

Наразі в Україні відсутній єдиний реєстр прав на нерухоме майно. Це не дозволяє кредиторам з'ясувати, хто має право власності на даний об'єкт нерухомості, зокрема, переконатись у відсутності права власності на нього в третьої особи. Чинні реєстри є розрізненими і недоступними всім громадянам. Процедури реалізації цього права через суд є великою мірою непевними і пов'язані з великими витратами часу і коштів. У скрутному становищі опиняється кредитор, ще й через те, що він не може продати свій кредитний портфель. Закон України «Про іпотеку» містить положення, за якими операції з іпотечними кредитами можуть призвести до ситуації, коли іпотечний договір втрачає чинність, на підставі чого кредитор подає позов на боржника. Ці положення можуть обмежити надання потенційними кредиторами довгострокових кредитів.

У сучасних умовах в банківській практиці виникли проблеми із реалізацією принципу захисту прав кредитора та невідворотності виконання обов'язків з повернення позики; не виконуються рішення судів щодо майна, на яке повинно бути спрямоване стягнення. Необхідно також вирішити питання і процедуру виселення мешканців із житлового приміщення, на яке звертається стягнення за іпотечним договором.

Серйозні перешкоди для іпотечного кредитування створює наявність тотальної дебіторської заборгованості між вітчизняними підприємствами. Однією з проблем іпотечного кредитування також є істотна валютизація. Нерухомість в Україні продається та купується, як правило, за валюту. Це ризиковано, оскільки клієнт отримує дохід в гривні, і при зниженні її курсу стосовно долара загострюються кредитні ризики.

Також, центральною проблемою розвитку іпотечного кредиту в Україні є нестача вільних фінансових ресурсів і пошук інвесторів. Одним із основних завдань банків щодо поповнення «довгих» пасивів в економіці є перетворення заощаджень населення в інвестиції. Іпотека дає змогу мобілізувати значну частину заощаджень населення й коштів інвесторів і спрямувати їх насамперед у такі важливі галузі народного господарства, які пов'язані з житловим будівництвом

Отже, головним завданням розвитку іпотечного ринку, перш за все, є створення належної законодавчої бази, яка б відповідала міжнародним стандартам та враховувала позитивний досвід запровадження відповідного законодавства в зарубіжних країнах. Це дасть можливість створити належний законодавчий базис для розвитку іпотечного кредитування та галузі житлового будівництва.

## ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

**ТАРАН В.І., студ. III курсу, факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: викладач БЕРЖАНІР І.А**

З переходом до ринкової економіки принципово змінюється зміст діяльності банків. Актуальності набуває проблема підвищення ефективності банківських послуг, насамперед, поліпшення якості банківського обслуговування і використання сучасних методів управління, розширення асортименту банківських послуг, що надаються.

Індустрія банківських послуг - одна з найшвидше зростаючих у світовій економіці. Цей процес не обминув і банківський сектор України. Банківські послуги активно впливають на розвиток економіки України як на макро-, так і на мікрорівні.

Розвиток комерційної діяльності банків пов'язаний з розширенням сфери банківських послуг для клієнтів. В практиці роботи комерційних банків розрізняють різноманітні послуги, які поділяються на три групи:

- послуги, пов'язані з розрахунково-касовими, кредитними, валютними та іншими операціями, обсяги яких підлягають обліку;
- консультації, участь банків в перевірці проектно-кошторисної документації та інші інженерні послуги, на аналоги яких є цінники і калькуляції;
- послуги, обсяги яких точно не можуть бути враховані або на аналоги яких відсутні цінники і калькуляції.

Банківськими послугами вважаються також дії банку, які супроводжують його основні функції і спрямовані на зростання прибутковості банку.

Особливість ринку банківських послуг полягає в існуванні його лише у грошовій формі та наявності прямої залежності від розвитку ринків, які він обслуговує.

В умовах ринкових відносин діяльність комерційного банку розширюється за рахунок проведення валютних операцій, що пов'язано з наданням послугам банку, як відкриття валютних рахунків, акцепт тратт, видача гарантій, зміна умов гарантій, запити про операції, що проводяться через зарубіжні банки. Комерційні банки приймають чеки громадян на інкасо, надають клієнтам допомогу в підготовці засновницьких документів для подання їх до відповідних органів для реєстрації спільних підприємств, а також висновки про платіжні умови контрактів між вітчизняними організаціями і їх іноземними контрагентами, сприяють в підборі іноземного партнера для створення спільних підприємств та ін.

Під впливом посилення міжбанківської конкуренції на банківському ринку України проявляється тенденція до розширення переліку послуг. Адже кожен банк не залишається байдужим до можливості збільшення власних прибутків, мобілізації додаткових ресурсів та розширення бази клієнтів банку, підвищення власного рейтингу на ринку. Саме тому сучасні банкіри вибирають політику розширення переліку банківських послуг.

Наразі в Україні гостро відчувається нестача спеціалістів банківських технологій, немає відповідної технічної та навчальної літератури з банківських електронних систем. Зарубіжний книжковий ринок у цій галузі теж не дуже

насичений, тому що системи електронних платежів не є широко тиражованим комерційним продуктом з однієї сторони, а з іншої – і розробники, і користувачі зовсім не зацікавлені розкривати окремі технічні деталі системи, щоб не «навчити» потенційних зловмисників.

Розширення спектру банківських послуг може здійснюватися як на основі модифікації послуг, які вже надаються банками населенню, так і шляхом упровадження нових їх видів. Зокрема, з метою підвищення привабливості розміщення вільних грошових коштів приватних клієнтів можуть коректуватися умови раніше діючих внесків, передбачатися введення додаткових механізмів збільшення зацікавленості вкладників, розмір відсоткової ставки, умови розміщення внеску, можливість капіталізації відсотків, умови дострокового отримання окремих внесків або їх частини без втрати прибутковості.

Модифікація банківських послуг може здійснюватися також шляхом надання їх на новій технологічній основі: з використанням систем доступу до Інтернету, засобів мобільного зв'язку – послуга SMS-банкінг, через банкомати – надання пластикових карт, інфокіоски – здійснення комунальних і інших платежів з використанням пластикових карт в автоматизованому і on-line режимі у великих супермаркетах. Зокрема, перевагою інфокіосків є їх сучасні функціональні можливості: погашення кредиту, поповнення рахунку, оплата різних банківських послуг, надання інформації клієнтам про стан рахунку, курси валют, послуги банку, система голосового супроводу і рекламна інформація про банк, впровадження нових послуг в сфері електронного банкінгу, послуг з управління грошовою готівкою спроможних клієнтів з урахуванням їх індивідуальних потреб.

Автоматизація банківських операцій дозволяє:

- виконувати безпаперові платіжні операції з мінімальним залученням праці людей і скороченням організаційних витрат;
- проводити обробку платежів переважно в реальному часі, за винятком складання бухгалтерських звітів у кінці дня і звітності за ними;
- прискорювати обмін інформацією між банками і клієнтами, банками і їх відділеннями за допомогою комунікаційних ліній зв'язку;
- мінімізувати типові види банківського ризику (втрата документів, помилкова адресація, фальсифікація платіжних документів та ін.);
- забезпечувати керівників стратегічними оцінками стану банку в умовах конкуренції, організації роботи і кадрової політики.

Отже, підвищити ефективність управління банківськими послугами можна, впливаючи на попит пропозицію на дані послуги. Стимулюючи попит і видозмінюючи пропозицію банківських послуг, банки зможуть підтримувати на постійно високому рівні свою рентабельність.

## АУТСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У ПЕРІОД КРИЗИ

**ТРОФІМОВА О.О., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва**

**Науковий керівник: викладач БАРАБАШ Л.В.**

Аутсорсинг (від. англ. outsourcing — зовнішнє джерело) — це передавання частини функцій з обслуговування діяльності підприємства стороннім підрядникам чи постачальникам за умови гарантування ними відповідного рівня якості та ефективності їх виконання на основі трансформації чи оновлення бізнес-процесів і технологій та з можливістю переходу частини персоналу підприємства до постачальника (аутсорсера).

Метою аутсорсингу як інструмента управління є підвищення ринкової вартості підприємства завдяки поліпшенню результатів його діяльності, зниженню витрат і ризиків, підвищенню конкурентоспроможності продукції через залучення зовнішніх контрагентів, які спеціалізуються на виконанні певних, як правило, не профільних для підприємства, виробничо-господарських функцій.

Перші приклади аутсорсингу відносяться до 1930-х років, коли на заводах Генрі Форда задля зниження витрат на внутрішні постачально-збутові операції замість послуг власних підрозділів почали використовувати послуги сторонніх фірм.

Результати досліджень науковців засвідчують, що сьогодні 54 % від загальної суми витрат зарубіжних компаній на закупівлю ресурсів становлять витрати на оплату аутсорсингових послуг, вартість яких удвічі перевищує їхні витрати на придбання сировини і виробничих матеріалів.

Найпоширеніші на сьогодні види аутсорсингу в закордонній практиці наведено в таблиці 1.

### 1. Структура аутсорсингових послуг в зарубіжних корпораціях

Вид аутсорсингу	Частка в загальному обсязі аутсорсингових послуг, %
ІТ-аутсорсинг	34
Фінансовий та бухгалтерський аутсорсинг	13
Аутсорсинг маркетингу і збуту	10
Виробничий аутсорсинг	10
Аутсорсинг персоналу	6
Аутсорсинг обслуговування об'єктів нерухомості	6
Аутсорсинг обслуговування клієнтів	6
Аутсорсинг адміністрування	3
Аутсорсинг логістичних і дистрибуційних послуг	2
Інші види аутсорсингу	10
Разом	100

Серед причин, що спонукають підприємство до використання аутсорсингу, виокремлюють відсутність власних потужностей та досвіду виконання бізнес-процесів, необхідних для результатів власної діяльності та відмова підприємства від виконання певних функцій власними силами через їх низьку ефективність чи

збитковість.

Аутсорсингові послуги можуть надавати як зовнішні спеціалізовані аутсорсингові компанії, так і окремі структурні підрозділи, що належать до певного виробничого об'єднання (концерну, консорціуму, корпорації, холдингу тощо).

Можна стверджувати, що аутсорсинг як економічне явище існував в Україні ще за часів СРСР у формі виконання робіт за субпідрядом чи на умовах міжгосподарської кооперації. Після розпаду Радянського Союзу та розриву системи економічних зв'язків, більшість керівників підприємств намагалися всі процеси реалізувати власними силами. Однак, через посилення ринкової конкуренції та реальну загрозу зниження прибутковості діяльності, вітчизняні підприємства дедалі частіше стали використовувати аутсорсингові послуги. Варто зазначити, що українські підприємства мають менший порівняно із зарубіжними досвід роботи на ринку аутсорсингових послуг, а через те не так глибоко розуміють проблеми і завдання цієї сфери діяльності. Відсутність сформованої культури аутсорсингових взаємовідносин є однією з основних причин недостатньої ефективності цих операцій.

Аутсорсинг є новим і достатню потужним інструментом управління підприємством, але, як зазначають західні фахівці, без належної підтримки він може негативно впливати на діяльність підприємства. Тому, для забезпечення ефективності його застосування, необхідно провести глибоку аналітичну і організаційну роботу. Вітчизняні підприємства за умілого використання аутсорсингу здатні вдосконалити технологію й організацію виробничо-господарської діяльності, поліпшити якість продукції та знизити її собівартість, а отже, зміцнити свої позиції на ринку.

## **ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ**

**ТРОФІМОВА О.О., студ. III курсу факультету економіки і  
підприємництва**

**Науковий керівник: к. е. н., ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

Банківська система є важливою складовою механізмів ринкового та державного регулювання економіки, має виключне значення для формування і підтримки базового рівня довіри у суспільстві як передумови сталого розвитку, включаючи довіру економічних суб'єктів один до одного, до національної грошової одиниці та держави.

Концептуальні основи становлення і розвитку сучасної банківської системи України досліджували у своїх працях А.С. Гальчинський, О.В. Дзюблюк, А.О. Єпіфанов, А.М. Мороз, М.І. Савлук, І.В. Сало, С.А. Циганов та інші вчені.

Світова економічна криза в умовах відкритості економіки України вплинула на функціонування фондового, грошово-кредитного та валютного ринків. Також виникли проблеми в реальному секторі економіки. Україна стикається з поєднанням

напруженої ситуації з ліквідністю на міжбанківському ринку, різким зниженням вартості активів, дефіцитом кредитних ресурсів і уповільненням економічного зростання. Для України, що інтегрується у світове співтовариство, формування стійкої банківської системи стає пріоритетним завданням.

Забезпечення якісного розвитку банківської системи за рахунок підвищення ефективності діяльності банків, здійснення прогресивних структурних зрушень, зниження ризиків їх діяльності залишається актуальною проблемою.

Серед багатьох факторів (економічних, правових, організаційних, кадрових), які визначають ефективність банківської діяльності важливе місце посідає психологічний чинник довіри населення. Він має дві складові: довіра населення до національної валюти — гривні та довіра до банків. Підвищення довіри до банків — це актуальне завдання загальнодержавної ваги. Зволікання з її вирішенням може найближчим часом відчутно загальмувати розвиток економіки країни. Насамперед повинні діяти самі банки. В умовах швидкого загострення конкурентної боротьби вистоять ті банки, які завоюють найвищу довіру населення. Тому для зростання довіри до банків необхідне створення суспільно позитивного іміджу навколо банків. Нині, на жаль, ніхто про такий імідж не дбає, навіть самі банкіри.

Для банків України важливим завданням постає забезпечення свого стабільного розвитку для досягнення найвищих фінансових результатів, також підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках, посилення взаємодії банків із реальним сектором економіки України.

НБУ визначив граничні кордони розміру активів для окремих груп банків на 2011 рік. Цим визначив ті найстійкіші банки, які своєю діяльністю заслужили довіру населення, і навпаки, яким потрібно негайно вживати відповідних заходів для збереження і покращання своєї позиції. Для порівняльного аналізу діяльності банків і розподілу наглядових функцій і обов'язків між центральним апаратом і ТУ НБУ комісія визначила наступні граничні кордони розміру активів для окремих груп банків на 2011 р.:

- I гр. (найбільші банки): активи - більше 14000 млн. грн.;
- II гр. (крупні банки): активи - більше 4500 млн. грн.;
- III гр. (середні банки): активи - більше 2000 млн. грн.;
- IV гр. (невеликі банки): активи - менше 2000 млн. грн.

Усього на 10.01.2011 р. НБУ нарахував 176 банків. Це число свідчить про низький рівень організації банківської системи – її роздробленість та нерозвиненість.

Із усіх банків до першої групи найбільших банків належить 18 або 10,2% від загальної кількості, із яких ПриватБанк, Укресімбанк, Ощадбанк, Райффайзен Банк Аваль та УкрСиббанк визнані економічно найбільш стійкими. До другої групи НБУ відніс 22 банки або 12,5%. Третю групу складає 21 банк, який становить 11,9% від усієї кількості. Четверту групу формують 115 банків або 65,4%. Це невеликі банки з величиною активів до 2000 млн. грн.

Зважаючи на необхідність підвищення рівня надійності, фінансової стійкості банків на внутрішньому й міжнародних ринках, необхідно вжити такі заходи:

- розширити можливості підтримання ліквідності банків на основі програм фінансового оздоровлення;

- збільшити нормативи резервування за кредитними операціями по кредитах, інформацію щодо яких не внесено до кредитних історій;
- оптимізувати структуру капіталу, активів та зобов'язань, виходячи із завдань забезпечення фінансової стійкості банків та їх позитивного впливу на розвиток реального сектору економіки;
- посилити вимоги щодо прозорості корпоративного управління банками, зокрема визначення реальних власників банків, та їх відповідальність за підтримання фінансової стабільності банків;
- підвищити ефективність управління активами і пасивами з метою недопущення необґрунтованого збільшення відрахувань від регулятивного капіталу, зокрема пов'язаних із нарахованими, але не сплаченими доходами;
- забезпечити пропорційне зростання регулятивного капіталу та його складових обсягів активно-пасивних операцій;
- розробити стратегічні цілі в залежності від ситуації в країні та за кордоном;
- активніше застосовувати процедуру реорганізації банків шляхом приєднання або злиття, а також реструктуризацію банків шляхом закриття збиткових філій, яких на даний час в Україні дуже багато.

## **ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА**

**ТРОФІМОВА О.О., студ. III курсу, факультету економіки і  
підприємництва**

**Науковий керівник: асистент МАТРОС О.М.**

Протягом останнього часу даній проблемі приділялась значна увага з боку вчених, зокрема головні аспекти обліку витрат досліджували: Атамас П.Й., Бахрушина М.А., Бутинець Ф.Ф., Волкова О.Н., Голов С.Ф., Добровський В.М., Іваненко В.І., Ластовецький В.О., Лучко М.Р., Мец В.О., Нападовська Л.В., Пельтск Л.В., Савицька В.Г. та інші. Проте окремі наукові положення залишаються ще дискусійними. До них відносяться: з'ясування сутності методу обліку витрат і методу калькуляції собівартості продукції; розподіл витрат між окремими стадіями обороту грошових коштів; групування витрат по статтях і об'єктах калькуляції та інше.

В науковій літературі використовуються різні терміни, пов'язані з урахуванням витрат. Так, Врубльовський Н. відзначає, що облік витрат виробництва складається із двох розділів: перший включає облік витрат виробництва по економічних елементах, видах, місцях виникнення і об'єктах обліку, а другий – облік собівартості по калькуляційних статтях витрат, визначення собівартості продукції по місцях виникнення витрат виробництва і калькуляції собівартості продукції по видах і калькуляційних одиницях.

Голов С. стверджує, що система виробничого обліку – це система обліку, що забезпечує калькуляцію і контроль собівартості об'єктів витрат і має дві стадії: накопичення витрат і віднесення їх до певних об'єктів обліку.

Більшість авторів під методом обліку витрат на виробництво і калькуляції собівартості продукції мають на увазі сукупність прийомів документування і відображення виробничих витрат, які забезпечують визначення фактичної собівартості продукції, а також віднесення витрат на одиницю продукції.

Карпова Т. відзначає, що система обліку витрат на виробництво повинна відображати взаємозв'язок прийомів і способів узагальнення витрат і контролю за використанням виробничих ресурсів в порівнянні з діючими нормами і плановою ефективністю.

Методи обліку витрат визначаються, перш за все, технологічними і організаційними особливостями виробництва і повинні відображати процес формування витрат в його конкретних умовах. Організація виробничого обліку передбачає певне об'єднання витрат підприємства. В цілому виробничі витрати необхідно, по-перше, акумулювати по місцях їх виникнення, по-друге, відносити на конкретну продукцію. Це досягається на рівні аналітичного обліку.

Відповідно до П(С) БО 16 «Витрати», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318, об'єктом обліку витрат є продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат. Аналогічне трактування цього поняття представлено в Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в сільськогосподарському підприємстві, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. №132. Глобалізація економіки та інтеграційні процеси мають вирішальний вплив на сучасний розвиток бухгалтерського обліку як в світі, так і в кожній конкретній країні. Інтеграція економіки України в світове співтовариство вимагає адаптування її бухгалтерського обліку та звітності до міжнародних стандартів і принципів (МСБО та МСФЗ).

Отже, без знання цих основних нормативних актів неможливе правильне ведення обліку витрат та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємстві. Відсутність нормативної регламентації щодо організації обліку примушує вирішувати цю проблему індивідуально кожним підприємством, що негативно позначається на обліковій практиці.

#### **Список використаних джерел:**

1. Зінов'єв Й. Оформлюємо первинні документи в сільському господарстві / Й. Зінов'єв // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – №47. – С.68-69.
2. Ловінська О.І. Методичні рекомендації з обліку біологічних активів / О.І. Ловінська // Все про бухгалтерський облік. - 2007. - №19. - С.20-25.
3. Святківська Є. Сьогодення в розвитку тваринництва / Є. Святківська // Економічний вісник ТДЕУ, 2009. - № 3. - С. 13 -16.



## ТИПИ РИНКОВИХ СТРУКТУР

**ТРОЯН О.Л., студ. I курсу факультет економіки і підприємництва  
Науковий керівник доцент БУРЛЯЙ А.П.**

Метою функціонування будь-якої фірми є прибуток, як результат її діяльності. Розмір отриманого фірмою прибутку залежить від якості внутрішнього менеджменту, а також від ступеня конкуренції і від ступеня впливу фірми на ціну продукції.

Умови взаємодії фірм і ціноутворення на ринках залежать від типу ринкової структури, який визначається наступними характеристиками:

- Часткою фірми в ринковому обсязі попиту і пропозиції;
- Ступенем однорідності продукції на ринку;
- Можливістю входження нових фірм на ринок и виходу з нього;
- Умовами взаємодії продавців і покупців на ринку, можливість змови учасників;

- Доступом до інформації, необхідної для визначення поведінки на ринку.

Існує декілька типів ринкових структур: досконала конкуренція, монополія, олігополія і монополістична конкуренція.

Досконала конкуренція – такий тип ринкової структури, для якого характерні:

- Велика кількість дрібних фірм, частка кожної з яких у загальному обсязі попиту і пропозиції незначна;
- Абсолютна однорідність продукції фірми;
- Можливість вільно входити на ринок і залишати його;
- Відсутність взаємодії постачальників і споживачів між собою, поведінка учасників на ринку не є стратегічною;
- Повна поінформованість всіх учасників ринку.

Порушення будь-якої з цих умов призводить до ринку з недосконалою конкуренцією.

Варто зазначити, що реальних ринків, де одночасно і в повному обсязі виконуються всі ці умови, не існує. Мова йде про ідеальну модель ринку, своєрідний еталон, відхилення від якого можуть призвести до певних суспільних втрат.

Серед існуючих ринків до умов ринкової конкуренції наближаються деякі сільськогосподарські ринки, валютні ринки, фондові біржі.

Монополія – це такий тип ринкової продукції, де:

- Весь галузевий випуск постачає одна фірма, а частка кожного споживача в загальному ринковому обсязі незначна;
- Наявність бар'єрів для входження на ринок нових фірм;
- Споживачі не взаємодіють між собою;
- продукція фірми унікальна, не має близьких замінників;
- Немає доступу до інформації.

Наявність на монопольному ринку вхідних бар'єрів унеможливорює дію конкурентного механізму на цьому ринку. Такими бар'єрами можуть виступати:

абсолютна перевага в вартості продукції, економія від масштабу, потреба більшого початкового капіталу, диференціація продукції, високі транспортні витрати, монопольне володіння всім обсягом пропозиції певного ресурсу.

Бар'єри може створювати і державна влада у вигляді патентів, ліцензій, авторського права, привілеїв на здійснення певного виду діяльності лише однією фірмою. Іноді сама державна влада виступає монополістом.

Типи монополій:

1. Закрита монополія – монополія, захищена від конкуренції за допомогою юридичних обмежень, патентів, інституту авторського права.

2. Природна монополія – галузь, в якій довгострокові середні витрати досягають мінімуму лише тоді, коли одна фірма обслуговує повністю весь ринок. В такій галузі мінімальний ефективний масштаб виробництва продукції близький до того обсягу, на який ринок пред'являє попит за будь-якої ціни, достатньої для покриття витрат виробництва. В даній ситуації розподіл випуску між двома і більше фірмами призведе до того, що масштабі виробництва кожної з фірм будуть неефективно малими. З природними монополіями, а основі яких лежить економія від масштабу виробництва, тісно пов'язані монополії, що базуються на володінні унікальними природними ресурсами.

3. Відкрита монополія – фірма на певний час стає єдиним постачальником якого-небудь товару, не володіючи спеціальним захистом від конкуренції. В ситуації відкритої монополії часто опиняються фірми, які першими вийшли на ринок з новою продукцією.

Олігополія – це тип ринкової структури, де:

- На ринку функціонує від 2 до 10 продавців;
- Продукція фірм може бути як однорідною, так і диференційованою;
- Існують певні бар'єри, що ускладнюють вхід нових фірм на ринок;
- Виробники повинні враховувати поведінку конкурентів, тобто діяти стратегічно;
- Існують певні перепони на шляху отримання інформації.

Олігополія – ринок, на якому декілька великих конкуруючих фірм монополізують виробництво і збут основної маси продукції в галузі. Це ринкова структура, за якої на ринку домінує незначна кількість продавців, а поява нових фірм ускладнена чи неможлива. Природна монополія має місце тоді, коли декілька фірм можуть постачати продукцію для всього ринку при більш низьких середніх витратах, ніж тих, що були б у великої кількості фірм ( переробка нафти, виплавка сталі, пивоваріння).

Головна риса, притаманна олігополії, - це стратегічна поведінка виробників : фірма-олігополіст повинна обирати стратегію своїх дій на ринку з урахуванням потенційних зустрічних дій конкурентів.

Розрізняють олігополію I виду , коли декілька фірм виробляють майже ідентичні товари; олігополію II виду , коли декілька великих фірм виробляють диференційовані товари.

Монополістична конкуренція – тип ринкової структури, де:

- На ринку функціонує багато продавців і і покупців, частка кожного з яких в обсягах ринкових продаж незначна;

- Продукція виробників неоднорідна, диференційована;
- Вільний вхід і вихід на ринок;
- Виробники не взаємодіють між собою;
- Існує повна поінформованість з приводу ринкових цін, обсягів, попиту.

Монополістична конкуренція має місце тоді, коли велика кількість виробників продають диференційований товар, який є недосконалим заміником товару інших фірм.

Важливою ознакою монополістичної конкуренції є диференціація продукції при досить значній кількості постачальників і майже необмежених можливостях входження в галузь нових фірм.

Попит на продукцію окремої фірми уже не абсолютно еластичний, хоча й залишається високо еластичним. Це означає, що фірми мають певну ринкову владу і можуть змінювати ціни без ризику втрати всіх споживачів.

Теоретично, концепція досконалої конкуренції сприяє найбільш ефективному для суспільства розподілу обмежених ресурсів. На практиці, ділове життя суспільства в більшості випадків відповідає умовам недосконалої конкуренції.

## **ВНЕСОК ДЖОНА МЕЙНАРДА КЕЙНСА В РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

**ТУРЧИНА О.В., студ. II курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: СЕРЕДА Г.І.**

На даний момент в Україні не існує стабільної економічної думки, вона не є достатньо розвиненою в порівнянні з іншими країнами світу. Тому для того, щоб економічна думка в нашій країні досягла належного рівня розвитку необхідно вивчати різні напрями економічної теорії. Одним із них є кейнсіанство, а точніше, на прикладі досліджень засновника цієї течії.

Кейнсіанство — одна з провідних течій сучасної економічної думки. Свою назву отримала від автора основних її концепцій — Джона Мейнарда Кейнса, англійського економіста, державного й політичного діяча.

У своїх наукових творах він розглядає широке коло проблем, зокрема, проблеми теорії ймовірності, монетарної економіки, наслідки мирної угоди, укладеної після першої світової війни. Проте його головною працею є «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей», про яку Дж. Гелбрейт у свій час писав, що «вона є абсолютно незрозумілою, погано написаною та передчасно опублікованою». Однак ідеї цієї книжки були із захопленням сприйняті в колах великої буржуазії. Книжку назвали «біблією кейнсіанства». Західні економісти навіть проголосили «кейнсіанську революцію», яка нарешті переможе марксизм. Американський історик економічної думки Селігмен поставив книжку Кейнса поряд з «Багатством народів» Сміта та «Капіталом» К. Маркса.

Учення Кейнса стало своєрідною реакцією на неокласичну школу й

маржиналізм, які панували в економічній науці до нього і до яких колись належав і він сам як учень А. Маршалла і кембріджської школи. Економічна криза 1929—1933 рр. різко змінила погляди Кейнса, він рішуче й безоглядно пориває з поглядами А. Маршалла, Кейнс чітко сформулював новий напрям економічної теорії — теорію державного регулювання економік.

Кейнс значно розширив рамки дослідження, роблячи спробу розглянути національне капіталістичне господарство в цілому, оперувати переважно агрегатними категоріями — споживання, нагромадження, заощадження, інвестиції, зайнятість, тобто величинами, котрі визначають рівень та темпи зростання національного доходу. Та головним у методі дослідження Кейнса було те, що, аналізуючи сукупні народногосподарські величини, він прагнув встановити причинно-наслідкові зв'язки, залежності та пропорції між ними. Це поклало початок такому напрямку економічної науки, який сьогодні називають макроекономічним. «Кейнс, мабуть, повинен посісти постійне місце в історії економічної думки як перша особа, котра розробила повністю обгрунтовану теорію того, що ми називаємо зараз макроекономікою».

На відміну від теорій Кларка, Маршалла, Пігу та інших, Кейнс дійшов висновку, що всі життєво важливі проблеми високорозвинутого капіталістичного суспільства слід шукати не у сфері пропозиції ресурсів, а у сфері попиту, що забезпечує реалізацію цих ресурсів. Кейнс заперечив дію автоматичного механізму як на ринку товарів, так і на ринку робочої сили та капіталу.

По-перше, він поставив під сумнів існування за умов монополістичного капіталізму вільного руху цін у напрямі зниження. Досвід показував, що ціни залишаються незмінними навіть за умов зниження зарплати та спаду виробництва.

По-друге, Кейнс показав неможливість постійного зниження норми процента з метою стимулювання інвестицій. Є певна межа, нижче за яку економічні суб'єкти віддадуть перевагу не передаванню своїх заощаджень у позичку, а триматимуть їх у вигляді ліквідних засобів з метою страхування себе у разі різних непередбачених ускладнень.

По-третє, Кейнс поставив питання про неможливість зниження заробітної плати у зв'язку з наявністю сильних профспілок, що захищають економічні інтереси робітничого класу. Таким чином, Кейнс намагався показати, що механізм автоматичного зрівнювання попиту та пропозиції, що на ньому ґрунтується неокласична теорія, є утопією. Необхідна умова для нормального розвитку економіки та досягнення її рівноважного стану, за Кейнсом, полягає в тім, щоб вакуум, утворений унаслідок розриву між рівнем доходу та споживання, заповнювався збільшенням інвестиційних витрат, котрі покликані поглинути обсяги заощаджень, що постійно зростають. Це, однак, є можливим тільки тоді, коли інвестиції дорівнюватимуть заощадженням.

Цілісну картину економічної системи відповідно до кейнсіанської теорії можна подати за такою схемою. Сукупний попит становить суму витрат суспільства на споживання та очікуваних витрат суспільства на інвестиції. Існує тільки один, стверджує Кейнс, рівень національного доходу, за якого сукупні витрати суспільства (сукупний попит) дорівнюють національному продукту (сукупній пропозиції). Це і є шуканий рівень рівноваги національного доходу.

Отже економічна система не зможе досягти рівноваги за будь-якого іншого рівня національного доходу, оскільки в цьому разі плани покупців не будуть відповідати діям виробників. Припустімо, що національний дохід упаде нижче за рівень рівноваги, планові витрати теж зменшаться, але не адекватно зменшенню національного доходу. Зменшення сукупних витрат становитиме лише частину зменшення національного доходу, решта витраченого доходу зменшить заощадження та податкові виплати. Це призведе до того, що покупці вимагатимуть більше товарів, ніж вироблятимуть фірми.

На мою думку Кейс зробив визначний внесок у розвиток економічної теорії, розробивши повністю обґрунтовану теорію науки макроекономіки. Він стверджував, що досягнення економічної рівноваги можливе за допомогою макроекономічних показників. Це був один з його визначних внесків у розвиток економічної науки.

## **ІПОТЕКА В УКРАЇНІ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**УМАНСЬКА Ю.П., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к. е. н., ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

У світі іпотеку прийнято вважати "кредитами для заможних". Таку неофіційну назву цей вид кредитування одержав тому, що для отримання іпотечної позики позичальник повинен мати відповідний майновий статус і, як правило, досить високий рівень доходів. Основою його майнового статусу є об'єкт чи об'єкти нерухомості, які він повинен заставити у вигляді гарантії повернення отриманої іпотечної позики. Доходи позичальника мають забезпечувати його достатню кредито- і платоспроможність. Це, так би мовити, первинні умови, необхідні для того, щоб іпотечна угода відбулася.

Оскільки йдеться про позику на придбання помешкання, то її сума має становити значиму частку його ціни. Якщо ця частка незначна, позичальник не зацікавлений у позиці. Та й банку не вигідно надавати іпотечні позики на малу суму, оскільки, як відомо, їх оформлення – складна й клопітна кредитна процедура. Досвід країн, де іпотечне кредитування добре розвинуте, свідчить, що, як правило, частка іпотеки у ціні помешкання, яке купується становить від однієї до двох третин. У деяких країнах іпотека сягає 90 відсотків від ціни придбаного житла. Це залежить від низки чинників і, насамперед, від форм і розмірів державної підтримки іпотечного кредитування.

Про необхідність упровадження іпотечного кредитування, його благотворний вплив на розбудову ринкової економіки в Україні говорять давно. Нині існує кілька законодавчих і нормативних актів, які так чи інакше стосуються іпотечного кредитування. Певний досвід цільового кредитування з використанням елементів іпотеки має Ощадний банк України, який упродовж кількох років надає громадянам кредити на будівництво житла.

Відомо, що іпотека належить до системних банківських продуктів, отож її впровадження потребує системного підходу. Як правило, коли мовиться про проблеми впровадження іпотечного кредитування в нашій країні, насамперед вказують на відсутність правової бази для такого кредитування.

За офіційними даними, вартість новозведеного житла у країні нині становить у середньому 1500 гривень за квадратний метр загальної площі. (Слід зазначити, що залежно від регіону, комфортності житла і якості будівельних матеріалів коливання цін – разюче). Для родини з трьох чоловік загальна площа помешкання, враховуючи існуючі норми, має становити не менше 60 квадратних метрів. Отже, вартість такого житла дорівнюватиме 90 000 гривень. Нехай частка іпотечної позики у його ціні становитиме всього одну третину. Відтак сума позики має дорівнювати 30 000 гривень. За умови, що іпотечну позику надано на строк 30 років під 10.5 відсотка річних, сума щомісячних виплат у погашення основного боргу становитиме 84 гривні. До цієї суми слід додати виплату відсотків за кредит, які за простої схеми виплат (без застосування схеми "відкладених платежів") у перші роки погашення позики значно перевищуватимуть суму щомісячних виплат основного боргу. Проте навіть за найсприятливішої схеми виплат, яку може застосувати банк, відсотки за кредит не можуть бути нижчими від операційних витрат банку (3-4% річних). Отже, сума відсотків у перші роки два-три рази перевищуватиме суму виплат основного боргу, відтак загальна сума виплат становитиме близько 350 гривень.

Тепер порівняємо результати цих розрахунків із середнім рівнем доходів в Україні. За офіційними даними, середньомісячна номінальна заробітна плата за 9 місяців 2010 року становила 213 гривень. Відповідно середній дохід родини з трьох чоловік дорівнював 426 гривень.

Отже, виплати у погашення іпотечного кредиту становитимуть понад 80 відсотків номінального місячного доходу середньостатистичної української родини. Проводити подальші розрахунки немає сенсу, бо загальновідомо, що виплати у погашення будь-якої позики мають становити не більше 25-30 відсотків від доходу родини. При перевищенні цього показника позичальник переходить до категорії неплатоспроможних, а кредит відповідно – до безнадійних.

В Україні середній клас, безумовно, також існує. Але, як свідчать результати досліджень, стан його майновитості переважно не виходить за межу бідності. Тому вітчизняні представники цього класу не можуть претендувати на використання іпотечних позик для примноження своїх статків, зокрема, для поліпшення житлових умов. Заможна ж частина нашого суспільства становить усього 1,5-2 відсотки. Представники цього надзвичайно тонкого прошарку, як правило, не потребують іпотечних кредитів для зміцнення свого добробуту.

Отже, в Україні сьогодні немає достатньо численної верстви населення, спроможної брати іпотечні позики. Ця прикра соціально-економічна обставина загострює проблему впровадження іпотеки. А саме вона є одним із важливих чинників, який безпосередньо сприяє зростанню майновитості громадян, зниженню диференціації доходів різних верств населення, розширенню зайнятості у реальному секторі економіки (завдяки розвитку будівництва та суміжних галузей), зростанню сукупного попиту і, зрештою, послабленню соціальної напруги у суспільстві. Цей величезний розрив між потребою суспільства в іпотеці і реальною можливістю її

використання можна ліквідувати, якщо вжити серйозних системних заходів.

Насамперед необхідно реорганізувати систему заробітної плати. Про необхідність цього дискусії точаться вже давно. Однак реально нічого не зроблено. По-друге, слід запровадити систему державного сприяння розвитку іпотечного кредитування. У Росії, наприклад, прийнято Концепцію розвитку системи іпотечного житлового кредитування, де передбачено низку заходів, податкових пільг, відсоткової політики, грошових компенсацій тощо.

Програма державного сприяння розвитку іпотеки успішно діє у Чехії, Словаччині, Угорщині та інших країнах Центральної Європи.

Звичайно, щоб ужити таких заходів та отримати реальні результати, потрібно кілька років. Це підтверджує і досвід упровадження іпотечного кредитування в країнах Центральної Європи, і досвід Росії, де іпотека робить практично перші кроки. Щоб прискорити процес, паралельно з іпотечним кредитуванням можна запровадити систему житлових заощаджень. Практика західноєвропейських країн, зокрема Німеччини, свідчить, що поєднання іпотеки із системою житлових заощаджень є досить ефективним. У цій країні середнє співвідношення коштів у вартості придбаного помешкання є таким: іпотека – 50-60 відсотків, житлові заощадження – близько 30 відсотків, решта – власні кошти родини.

За умови паралельного впровадження іпотеки й системи житлових заощаджень через 5-6 років можна було б вийти на приблизно таке ж співвідношення коштів на придбання житла і в Україні. Це мінімальний строк, оскільки період накопичення житлових заощаджень триває не менше 5-6 років. Підвищити ж заробітну плату до рівня, що дав би змогу широкому загалу громадян брати іпотечні позики у розмірах понад 30 відсотків від вартості житла, навряд чи реально.

Впровадження іпотечного кредитування має стати важливою складовою державної соціально-економічної політики. Насамперед слід сформулювати відповідні макроекономічні умови та інституціональне середовище, які б сприяли підвищенню доступності іпотечних позик для широкого загалу населення. Для цього необхідно вжити комплекс заходів, які забезпечували б стабільність національної валюти, прогнозованість показників інфляції, надійний контроль за динамікою обмінного курсу, зниження відсоткових ставок.

З огляду на це в Україні, за прикладом Росії, а також деяких інших країн із перехідною економікою, почати цю роботу можна було б із розробки концепції розвитку іпотечного кредитування, яка б визначала основні його цілі та принципи формування з урахуванням особливостей соціально-економічної ситуації в нашій країні.

## СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

**ЧЕКАЛЮК С.А., студ. III курсу факультету економіки і підприємництва  
Науковий керівник: к.е.н, ст. викладач МЕЛЬНИК К.М.**

Важливе місце у пошуках шляхів виходу України з кризового стану, на сучасному етапі економічного розвитку, займає подальше удосконалення форм кредиту, тобто формування ефективної кредитної системи. Значну роль у задоволенні виникаючих потреб населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного розвитку країни відіграє така форма кредиту, як споживчий кредит.

Проблема споживчого кредиту була об'єктом аналізу у роботах таких українських вчених: Герасимовича А.М., Гончаренка В.В., Євтуха О.Т., Лагутіна В.Д., Мороза А.М., Олексієнка М.Д., Савлука М.І., Сусіденка В.Т. та ін. Проте, питання, пов'язані з особливостями банківської діяльності із споживчого кредитування в умовах фінансової кризи в Україні потребують подальшого вивчення.

Головний і найвагоміший мотив, що штовхає людей на користування споживчим кредитом, є потреба у предметах споживання і послугах, яка виникає при нестачі власних заощаджень і поточних доходів. Користувачами такого виду кредиту є як правило люди, які мають низькі доходи, або ж сподіваються на збільшення доходів, за рахунок яких можна покрити завищене теперішнє споживання. Саме тому молодь і починає звертатися за споживчими позиками у кредитні установи. Головна причина – потреба у власному житлі. Придбання житла в основному покривається за рахунок кредиту, наданого на тривалий термін. Після взяття кредиту на житло, потреба у споживчому кредиті різко зменшується, йде постійне погашення його і відбувається постійний ріст заощаджень.

Статистичні дослідження проведені в США, згідно з якими використання кредиту змінюється зі зміною віку глави родини. Найбільш активно користуються споживчим кредитом родини з віком глави від 25-34 років – 67%, найменше – з віком 65 і більше років – 28%. [3, с.11].

Отже, найбільшу потребу у споживчому кредиті мають молоді люди, а найбільш значними нагромадженнями володіють люди у літньому віці. Проте споживчі витрати кожного індивіда мають нерівномірний характер, що пояснюється мінливою потребою в товарах і послугах. Наприклад, придбання товарів тривалого користування, такі як автомобілі, техніка, житло, вимагає великих коштів у момент купівлі, причому деякі товари можуть бути куплені одноразово і використовуватись протягом усього життя. Переважна маса таких покупок припадає на момент створення родини, коли рівень заощаджень є далеко недостатній, так як і поточний дохід, проте є надія на те що у майбутньому доходи будуть зростати. Тому єдиний вихід для покриття всіх витрат і є споживчий кредит.

Споживчий кредит впливає на підвищення рівня життя населення. За допомогою кредиту громадяни одержують можливість задовольнити потреби до того моменту, коли будуть зароблені відповідні грошові нагромадження. Звичайно



до цієї категорії людей обов'язково потрібно віднести студентів, що практично не мають поточних доходів, але потенційно матимуть їх після працевлаштування. Наприклад, у Великобританії студенти одержують банківські кредити на безлімітній основі, їхня сума визначається за узгодженням банку у кредитному договорі. Перший платіж в рахунок погашення позики може бути відстрочений на 4 місяці із моменту закінчення навчального закладу банк стягує з позичальника пільгові відсотки[3,с.156]. Нажаль, українські комерційні банки майже не дають цільових позичок студентам.

Важливе соціальне значення має споживчий кредит при здійсненні пільгового кредитування родин, що постраждали в результаті стихійних лих, катастроф, аварій. Чітку соціальну спрямованість мають і кредити військово службовцям, звільненим у запас, на придбання і будівництво житла, а також на поліпшення житлових умов. Споживчий кредит вагому роль відіграє у проведенні ефективної державної демографічної політики. Заселенню малообжитих територій, переселенню населення сприяє видача громадянам позичок на переселенські заходи. Також гарно впливає на розвиток прогресивних форм торгівлі, що є важливим чинником підвищення товарообігу. Споживчий кредит сприяє вирішенню багатьох соціально-економічних засад, тому він має бути доступним.

Отже, з кожним днем все менше клієнтів звертаються до банків з проханням взяти споживчий кредит, оскільки товар став дуже дорогий, а відсотки за користування кредитом надто високі. Ті, хто все ж таки вирішив брати кредит в банку в обов'язковому порядку повинен ознайомитися з Пам'яткою позичальника банку за споживчим кредитом, підготовленою Національним банком України з метою забезпечення дотримання банками вимог законодавства України у сфері споживчого кредитування, а також підвищення фінансової грамотності населення.

Позитивний ефект у розвиток банківського споживчого кредитування можуть внести: покращення методичного забезпечення організації кредитування шляхом розробки відповідних внутрішньобанківських положень; скорочення частки готівкових коштів при видачі і погашення позички, що призведе до зменшення витрат обігу і посилення контролю за цільовим використанням кредиту; посилення уваги до таких кредитів населенню на поточні потреби, як овердрафт і кредити по пластиковим карткам; проведення маркетингових досліджень з метою вияву потреб населення в нових видах кредитів; податкове стимулювання довгострокового інвестиційного кредитувань потреб населення; стимулювання зміцнення й укрупнення банківської системи, нарощування її капіталу та ресурсної бази; удосконалення діючого механізму здешевлення кредитів у напрямі продовження строків його дії.

#### **Список використаних джерел:**

- 1.Савченко А.. Г. Макроекономіка:Підручник./А.Г.Савченко, Г.О.Пухтаєвич, О.М.Тітьонко – К.: Либідь,1999.- 288с.
- 2.Фишер С.Экономика./С.Фишер, Р. Дорнбуш, Р.Шмалезин.-пер.с.англ.со 2-го из.-М.: «Дело ЛТД», 1993.- 864с.
- 3.Козловский А.А. Потребительский кредит в США./ А.А.Козловский – М.:Наука, 1999.-143с.